

Program Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030

Nysa 2021

**Program Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych
Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030**
powstał na zlecenie:

Gminy Dobrzyniewo Duże

ul. Białostocka 25

16-002 Dobrzyniewo Duże

Przygotowany została przez:

2BA doradztwo strategiczne

Podzamcze B10/17

48-300 Nysa

Koncepcję opracował zespół ekspertów w składzie:

- Agnieszka Nowak – kierownik Zespołu, dyrektor zarządzający 2BA doradztwo strategiczne
- Leszek Nowak,
- dr Anna Wilkońska,
- dr Marcin Zieliński,

we współpracy z przedstawicielami Urzędu Gminy Dobrzyniewo Duże oraz podmiotów związanych z rozwojem turystyki i rekreacji na terenie Gminy.

Spis treści

Wstęp.....	5
1 Ogólna charakterystyka Gminy Dobrzyniewo Duże	6
2 Walory i atrakcje gminy.....	7
2.1 Walory i atrakcje przyrodnicze	7
2.2 Walory i atrakcje antropogeniczne.....	10
3 Zagospodarowanie turystyczne gminy	16
3.1 Baza noclegowa	16
3.2 Baza gastronomiczne.....	17
3.3 Baza rekreacyjno-sportowa i do uprawiania turystyki aktywnej	17
3.4 Szlaki turystyczne	18
3.5 Infrastruktura społeczna.....	20
3.6 Dostępność komunikacyjna i komunikacja wewnątrz gminy	23
4 Rodzaje i formy turystyki i rekreacji w gminie Dobrzyniewo Duże.....	28
5 Charakterystyka ruchu turystycznego, potrzeby i oczekiwania turystów	30
6 Marketing turystyczny – działania dotychczasowe	32
6.1 Produkt turystyczny – charakterystyka i elementy składowe.....	32
6.2 Dystrybucja i promocja turystyki i produktu turystycznego	34
7 Analiza mikrootoczenia – otoczenia konkurencyjnego	35
7.1 Konkurencja w obszarze Narwi i jej dopłyłów	35
7.2 Konkurencja i współpraca w subregionie białostockim	35
7.3 Konkurencja w województwie podlaskim	38
7.4 Analiza 5 Sił Konkurencyjnych wg Porter’a.....	39
8 Analiza uwarunkowań zewnętrznych rozwoju turystyki w Gminie i analiza trendów w turystyce	40
8.1 Sytuacja na rynku turystycznym związana z pandemią SARS-CoV-2	40
8.2 Trendy na współczesnym rynku turystycznym	41
8.3 Krajowa i regionalna polityka turystyczna	42
9 Całościowa analiza strategiczna – analiza SWOT/TOWS	43
10 Wnioski diagnostyczne	45
11 Wizja rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże	46
12 Cele rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej.....	47
12.1 Cel nadrzędny	47
12.2 Cele strategiczne	47
12.3 Cele operacyjne	49
13 Działania i zadania w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej.....	50
13.1 Działanie zaplanowane i realizowane w ramach przynależności Gminy Dobrzyniewo Duże do BOF-u, SGGN i LGD Puszcza Knyszyńska	50
13.2 Propozycje działań rozwijających funkcję turystyczno-rekreacyjną	53
13.2.1 Włączenie się w działania BOF-u - propozycje	53
13.2.2 Infrastruktura noclegowa i gastronomiczne	54
13.2.3 Infrastruktura rekreacyjno-sportowa i szlaków turystycznych	54

13.2.4	Infrastruktura dot. produktów i segmentów turystycznych	55
14	Program rozwoju produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Dobrzyniewo Duże	56
14.1	Segmentacja adresatów produktów turystyczno-rekreacyjnych i działań promocyjnych	56
14.2	Produkty wiodące (obszarowe)	56
14.2.1	Leśne Spa	56
14.2.2	Z biegiem Supraśli i Narwi	58
14.2.3	Sieć wiosek tematycznych gminy Dobrzyniewo Duże	60
14.3	Produkty uzupełniające (alternatywne)	63
15	Koncepcja kreowania marki turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże	65
15.1	Credo marki	65
15.2	Filary marki	65
15.3	Obietnica marki	67
15.4	Wartości marki	67
15.5	Korzyści marki	68
15.6	Osobowość marki	69
16	Promocja marki i produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Dobrzyniewo Duże	70
16.1	Kierunki, zakres i zakres działań promocyjnych	70
16.2	Kooperacja i rywalizacja w promocji w ramach BOF-u i SGGN	71
16.3	Komunikacja wizualna	72
16.4	Komunikacja werbalna	73
17	Formy i narzędzia promocji gminy Dobrzyniewo Duże	75
17.1	Promocja wizerunkowa	75
17.2	Działania promocyjne w Internecie, w tym utworzenie internetowego, turystyczno-rekreacyjnego portalu (wytyczne)	75
17.3	Promocja poprzez wydarzenia i inicjatywy kulturalne	76
17.4	Public Relations i Publicity	76
17.5	Działania ambientowe	77
17.6	Inicjatywy promocji gminy w partnerstwie	77
18	System realizacji <i>Programu</i>	78
18.1	Struktura realizacji	78
18.2	Podział zadań i kompetencji	79
18.3	Operacjonalizacja działań wdrożeniowych	79
19	Finansowanie działań promocyjnych	81
20	Monitorowanie efektów realizacji <i>Programu</i>	81
20.1	Założenia systemu monitoringu	81
20.2	Wskaźniki monitorujące efekty realizacji <i>Programu</i>	82
20.3	Ocena efektywności i skuteczności realizacji <i>Programu</i>	84
21	Spis rysunków i tabel	86
22	Źródła:	87

Wstęp

Program Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy¹ Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030, nazywany dalej *Programem*, jest strategicznym programem programującym rozwój gminy w obszarze turystyki i rekreacji. Składa się z dwóch części: diagnostycznej i strategiczno-wdrożeniowej. Obejmuje takie aspekty, jak: charakterystykę gminy pod względem walorów i atrakcji, zagospodarowania turystycznego, rodzajów i form turystyki, ruchu turystycznego i marketingu turystycznego. Diagnozę uzupełnia analiza otoczenia zewnętrznego w skali mikro i makro. Podsumowaniem części diagnostycznej jest całościowa analiza strategiczna SWOT. Sformułowano również wnioski diagnostyczne służące sformułowaniu wizji oraz celów w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnych i promocji.

Opracowanie zawiera program rozwoju produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy, koncepcję kreowania marki turystyczno-rekreacyjnej, a także program działań komunikacyjnych. W odniesieniu do wymienionych elementów zaproponowano koncepcję realizacji, obejmującą: strukturę wdrożenia, niezbędne zasoby, ramowy harmonogram oraz narzędzia umożliwiające monitorowanie realizacji.

Poniższy Program powstał we współpracy z Samorządem Gminy Dobrzyniewo Duże oraz podmiotami działającymi na terenie gminy w obszarze turystyki i rekreacji w trybie ekspercko-partycypacyjnym. Na potrzeby przygotowania *Programu* przeprowadzono następujące badania i konsultacje:

- wywiady kwestionariuszowe dot. rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej, w tym potencjału,
- wywiady kwestionariusz dot. marki, promocji i wizerunku,
- warsztat on-line 12 listopada 2020 r.,
- analiza SWOT on line,
- wywiady indywidualne (10) z przedstawicielami Gminy Dobrzyniewo Duże (w tym władz Gminy) i branży turystycznej.

Przeprowadzono analizę desk research dostępnych źródeł wtórnych. Przede wszystkim oparto się na dokumentach planistycznych Gminy: *Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030*, *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże*, *Raporcie z warsztatów strategicznych dot. strategii rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże*, *Gminny Programie Rewitalizacji Gminy Dobrzyniewo Duże*, *Gminnym Programie Opieki Nad Zabytkami Dla Gminy Dobrzyniewo Duże Na Lata 2021 – 2024*, *Planie Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże*, *Raporcie o stanie gminy Dobrzyniewo Duże za 2019 r.*, *Planach odnowy sołectw (Plan Odnowy Miejscowości Gniła, Plan Odnowy Miejscowości Kopisk, Plan Odnowy Miejscowości Krynice, Plan Odnowy Miejscowości Kulikówka)*. Opracowania te są bardzo rozbudowane w warstwie opisowej, dlatego w części diagnostycznej niniejszego Programu potencjał w zakresie turystyki i rekreacji zsyntezowany został w postaci tabel, uzupełnionych o komentarz z podsumowaniem i wnioskami.

W rozdziałach dotyczących zewnętrznych uwarunkowań rozwoju turystyki wykorzystano plany rozwoju, diagnozy, raporty, publikacje promocyjne i naukowe Powiatu Białostockiego, Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, Województwa Polskiego, Podlaskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej i innych podmiotów.

---

¹ W niniejszym opracowaniu słowo „gmina” pisane jest (zgodnie z zaleceniami MSWiA) odpowiednio z dużej litery: jeśli dotyczy to Samorządu lub z małej litery: jeśli odnosi się to do obszaru (terytorium).

1 Ogólna charakterystyka Gminy Dobrzyniewo Duże

Gmina Dobrzyniewo Duże jest jedną z 15 gmin powiatu białostockiego i wchodzi w skład aglomeracji miejskiej Białegostoku. Leży w centralnej części województwa podlaskiego. Na wschodzie sąsiaduje z gminą Czarna Białostocka i Wasilków, na południu miastem Białystok i gminą Choroszcz, na zachodzie z gminą Krypno i Tykocin, a na północy z gminą Knyszyn.

Powierzchnia gminy wynosi 161 km², co stanowi ok. 5,5% ogólnej powierzchni powiatu białostockiego i jest ona podzielona na 26 sołectw, na których terenie znajdują się 33 miejscowości. Na koniec 2018 roku według danych zawartych w Banku Danych Lokalnych ludność gminy liczyła 9574 (31.12.2020 r. - ewidencja ludności UGDD) mieszkańców i w latach 2016-2018 odnotowano jej wzrost².

Gminę charakteryzuje się dogodnym położeniem na mapie regionu i dobrą dostępnością komunikacyjną i posiada dogodne połączenia siecią drogową i kolejową w układzie regionalnym, krajowym i transgranicznym: położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku, na trasie linii kolejowej nr 38, w bezpośrednim sąsiedztwie gminy drogi ekspresowej S8 oraz na trasie drogi krajowej nr 65 stanowiącej ważny, regionalny i krajowy korytarz komunikacyjny³.

Pod względem geograficznym gmina Dobrzyniewo Duże leży w zasięgu dwóch mezoregionów fizycznogeograficznych: Wysoczyzny Białostockiej (w przeważającej części) oraz Doliny Górnej Narwi (południowo-zachodni fragment). Natomiast w kontekście hydrograficznym przez teren gminy przepływają rzeki Narew (tworząca południowo-zachodnią granicę, której długość w granicach gminy wynosi 8,6 km) i Supraśl (w części również rzeka graniczna w części południowej, o długości 15,6 km w granicach gminy), a także Biała (dopływ Supraśli), Kulikówka (dopływ Narwi) oraz Krzemionka (pośredni dopływ Supraśli)⁴.

Użytki rolne zajmują 58,5% powierzchni gminy Dobrzyniewo Duże zajmują użytki rolne, zaś grunty leśne oraz zadrzewione stanowią 36,9%⁵. Ponad jedną trzecią gminy pokrywają obszary Natura 2000 (Ostoja Knyszyńska, Ostoja Narwiańska, Puszcza Knyszyńska).

Położenie, dostępność komunikacyjna (w tym bliskość Białegostoku) oraz zasoby przyrodnicze są istotne w kontekście atrakcyjności gminy Dobrzyniewo Duże pod względem turystyczno-rekreacyjnym. Potencjał turystyczny gminy Dobrzyniewo Duże tworzą zasoby strukturalne (walory naturalne i antropogeniczne, zagospodarowanie turystyczne oraz dostępność komunikacyjna) i zasoby funkcjonalne (ekonomiczne i organizacyjne). W kontekście położenia istotna jest nie tylko bliskość Białegostoku i znajdowanie się na terenie powiatu białostockiego, ale również przynależność do Stowarzyszenia Gmin Górnej Narwi i traktowanie Gminy jako integralnej części Doliny Górnej Narwi. Te uwarunkowania ukierunkowują charakter i zawartość niniejszego opracowania.

² Bdl.pl

³ Sztando, A, *Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030*, Dobrzyniewo Duże, styczeń 2020, s. 20.

⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże*, Dobrzyniewo Duże, 2019

⁵ Ibidem, s. 10.

2 Walory i atrakcje gminy

Walory i atrakcje gminy Dobrzyniewo Duże obejmują walory i atrakcje przyrodnicze (naturalne) oraz antropogeniczne (wytworzone przez człowieka). Poniższy rozdział prezentuje w ujęciu tabelarycznym ten potencjał.

2.1 Walory i atrakcje przyrodnicze

Zakres walorów i atrakcji przyrodniczych obejmuje: obszary cenne przyrodniczo i pomniki przyrody, sieć wód powierzchniowych, florę i faunę, budowę geologiczną oraz uwarunkowania klimatyczne. W kontekście funkcji turystyczno-rekreacyjnej najistotniejsze są te, związane z obszarami cennymi przyrodniczo i obszarami leśnymi oraz położenie nad Supraślą i nad Narwią.

Tabela 1: Obszary cenne przyrodniczo znajdujące się na terenie gminy Dobrzyniewo Duże.

Nazwa	Powierzchnia w ha	Charakterystyka	Dostępność dla turystów
Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej im. Prof. Witolda Stawieńskiego w Supraślu	Park: 72860,17 Otulina: 53827,54	Celem powołania parku była ochrona naturalnych zespołów leśnych, dolin rzecznych, licznie występujących obszarów źródłiskowych oraz różnorodnych form polodowcowej, falistej rzeźby terenu, z morenowymi pagórkami. Zajmuje on północną i północno-wschodnią część gmin Dobrzyniewo Duże, główne w otulinie. Na terenie parku i jego otuliny leżą rezerwy: Krzemianki i Kulikówka.	Tak, regulowana przez podmiot zarządzający Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej.
Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Narwi	18384.1	Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” jest rozdzielony przez Narwiański Park Narodowy na dwie części: północną i południową. W skład części południowej Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” wchodzi teren określony linią graniczną, która biegnie od granicy Państwa. W skład części północnej Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Narwi” wchodzi teren określony linią graniczną, która bierze początek w miejscowości Piaski, biegnie przez miejscowość Tatary, dochodzi do szosy Tykocin – Knyszyn. Granica północna obszaru krajobrazu chronionego doliny Narwi pokrywa się z granicą otuliny Narwiańskiego Parku Narodowego i pokrywa się z granicą strefy ochronnej Biebrzańskiego PN.	Tak
Specjalny Obszar Ochrony (SOO) Ostoja Narwiańska	23507,90	Teren w znaczącym stopniu (ok. 60%) jest zajmują siedliska łąkowe i zaroślowe, ok. 20% stanowią siedliska rolnicze, pozostałą część obszaru zajmują lasy liściaste, iglaste, torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód, młaki, wody śródładowe inne tereny.	Tak
Specjalny Obszar Ochrony (SOO) Ostoja Knyszyńska	136084,4	Ostoją Knyszyńska obejmuje rozległy kompleks leśny Puszczy Knyszyńskiej, którego wiele fragmentów zachowało naturalny charakter, rozcięty przez użytkowane rolniczo doliny niewielkich rzek i polany, otoczony przez obszary o ekstensywnej gospodarce rolnej, o mozaikowatym krajobrazie, z licznymi torfowiskami. Rzeźba terenu jest bardzo zróżnicowana.	Tak
Obszar Ochrony Specjalnej (OOS) Puszcza Knyszyńska	139590,2	Jest to dość silnie rozczłonkowany kompleks leśny, którego wiele fragmentów zachowało jeszcze naturalny charakter. Dominują drzewostany iglaste (ok. 80% powierzchni leśnej). Tereny nieleśne zajęte są przez pola uprawne i użytki zielone oraz dość liczne osiedla ludzkie. Walorem są liczne źródłiska oraz czyste strumienie i rzeczki.	Tak

Rezerwat Kulikówka	9,98	Rezerwat florystyczny, którego celem utworzenia jest zachowanie fragmentów łągów w Puszczy Knyszyńskiej, z obfitym stanowiskiem paproci pióropusznika strusiego.	Nie Nadleśnictwo Dojłidy
Rezerwat Krzemianka	230,63	Rezerwat leśny, którego celem jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i przyrodniczych ekosystemów leśnych charakterystycznych dla Puszczy Knyszyńskiej, obszarów źródłiskowych oraz licznych stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Znajdują się tutaj pozostałości prehistorycznej kopalni krzemienia. Wyznaczono ścieżkę edukacyjną drewnianą kładką.	Tak Nadleśnictwo Knyszyn

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Tabela 2: Charakterystyka dostępności rzeki Supraśli od strony lądowej.

Nazwa rzeki/ dojazdu do brzegu rzeki	Gmina / gminy	Droga dojazdowa	Kilometraż	Możliwość spływu/ Miejsca wodowania	Przeszkody	Plaże	Miejsca biwakowe	Inne/opis
Leńce P	Dobrzyń- niewo Duże	UG NG	14,5 km	Tak	Nie	Nie	Nie	Brak infrastruktury kajakowej oraz bazy noclegowej i gastronomicznej. Jako punkt na szlaku kajakowym po Supraśli (14,5 kilometr).
Dobrzyńniewo Fabryczne Most na Supraśli P	Dobrzyń- niewo Duże	A	10,4	Nie	Dojście do rzeki jest utrudnione przez zarośla.	Nie	Nie	Za mostem jaz.
Dobrzyńniewo Fabryczne Jaz L P	Dobrzyń- niewo Duże	NG A	10,3	Tak	Ok. 30 m trudnej przenoski.	Nie	Nie	Miejsce nie zagospodarowane, przeniesienie kajaków przez jaz jest utrudnione z powodu niesprzyjającego nabrzeża przed jazem. Konieczne jest dostosowanie terenu do wyciągania kajaków. Gmina posiada działkę za jazem. Teren dogodny do zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego (plaża, przystań kajakowa, pole namiotowe, parking, budynek sanitarny i inna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna.
Dobrzyńniewo Fabryczne Most na drodze 65 i most kolejowy L P	Dobrzyń- niewo Duże	A	7,3	Nie	Rzeka jest niedostępna – brak chodnika, parkingu.	Nie	Nie	Brak
Dzikie L	Dobrzyń- niewo Duże Choroszcz	A NG	6,1	Potencjalnie tak	BD	Nie	Nie	Plaże są dzikie. Na tych terenach można odpocząć, ale nie ma infrastruktury biwakowej (np. koszy na śmieci, wiat, toalet).

Dziki – Kolonia L	Dobrzyńskie Duże Choroszcz	NG	4,5	Nie	Nie	Nie	Nie	Jak wyżej. Jest tutaj łagodne zejście do rzeki. Dojazd drogą wewnętrzną gm. Choroszcz (droga piaskowa, utwardzona, na wysokości ośrodka zdrowia.
Supraśl łączy się z Narwią	Dobrzyńskie	BD	0	BD	BD	Nie	Nie	BD

Legenda: A - droga asfaltowa, NG - droga nieutwardzona gruntowa, UG - droga utwardzona gruntowa, BD- brak danych.

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Podsumowanie i wnioski:

System wód powierzchniowych gminy tworzą przede wszystkim rzeka Narew, stanowiąca zachodnią granicę gminy oraz rzeka Supraśl, będąca południową granicą gminy. Oprócz tego przez gminę przepływają mniejsze ciek wodne: Kulikówka, Krzemianka, Borsukówka, Biała i Kobylanka. Z uwagi na rozlewiskowy charakter Narwi i częściowo Supraśli, obszar gminy położony nad tymi rzekami pokryty jest siecią kanałów i okresowo znajduje się częściowo pod wodą. Dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej najistotniejsza jest Supraśl, stwarzająca możliwości rozwoju rekreacji wodnej. Poniższa tabela prezentuje dostępność rzeki Supraśl od strony lądowej, w kontekście jest wykorzystania na cele związane z rekreacją wodną.

Jeśli chodzi natomiast o rzekę Narew, dostęp do niej możliwy jest od strony miejscowości Rybaki i Pogorzałki. Z miejscowości Rybaki w kierunku Narwi prowadzi droga nieutwardzona gruntowa, która dochodzi do jazu Złotoria⁶. Jaz jest przeszkodą dla płynących Narwią, a przed nim można zakończyć spływ rozpoczęty Supraślą w Dobrzyńskim Fabrycznym. Można za nim wodować kajaki i organizować spływy w kierunku Tykocina. Bezpośrednio nad Narwią znajdują się przede wszystkim pola uprawne, będące własnością prywatną. Nie znajduje się tutaj infrastruktura turystyczna, a urządzenia hydrotechniczne utrudniają realizację funkcji turystycznej. W gminie Dobrzyńskie Duże nie ma naturalnych zbiorników wodnych, zaś istniejące stawy są własnością prywatną i nie służą ogólnodostępnej funkcji rekreacyjnej.

Najważniejszymi walorami i atrakcjami przyrodniczymi gminy Dobrzyńskie Duże stanowią przede wszystkim: wysoki stopień lesistości (36,9%), środowisko przyrodnicze północno-wschodniej (Puszcza Knyszyńska) i południowo-zachodniej części gminy, charakterystyczna, falisto-pagórkowata rzeźba terenu Wysoczyzny Białostockiej, której wyróżnikiem na terenie gminy jest wał moreny czołowej Krynice-Letniki, z najwyższym wzniesieniem koło wsi Krynice (202 m n.p.m.), Puszcza Knyszyńska – zbiorowisko naturalnej roślinności, rzeka Supraśl oraz Dolina Górnej Narwi. Największym atutem gminy pod względem walorów przyrodniczych jest duży obszar objęty ochroną prawną przyrody. Zajmuje on łącznie 6 429,74 ha, w tym 159,23 ha to rezerwat przyrody Kulikówka i 150,61 ha to rezerwat przyrody Krzemianka, 3 552,12 to Park Krajobrazowy Puszczy Knyszyńskiej, zaś 2 896 ha to obszary chronionego krajobrazu⁷. Na terenie gminy rośnie drzewo pomnikowe: lipa we wsi Pogorzałki.

⁶ poranny.pl/wody-polskie-chca-walczyz-z-susza-w-podlaskiem-prezes-przemyslaw-daca-na-jazie-w-zlotorii-obiecal-18-mln-zl/ar/c1-14982241 (dostęp: 30.11.2020).

⁷ Dane GUS znajdujące się w Banku Danych Lokalnych (dostęp: 30.11.2020).

2.2 Walory i atrakcje antropogeniczne

Do walorów i atrakcji antropogenicznych gminy Dobrzyniewo Duże należą: zabytki architektury i budownictwa (sakralne i świeckie), zabytki ruchome, wydarzenia kulturalne i imprezy sportowe, inne zagospodarowane walory antropogeniczne i przyrodnicze oraz niezłożone produkty turystyczne, w tym produkty lokalne. Istotnym elementem tej kategorii są walory społeczne, w tym znane postaci i osoby, artyści, rzemieślnicy i twórcy ludowi oraz produkty regionalne, tradycyjne i inne produkty naturalne, wytwarzane na terenie gminy Dobrzyniewo Duże. *Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Dla Gminy Dobrzyniewo Duże Na Lata 2021 – 2024* charakteryzuje w sposób szczegółowy ten zakres potencjału. Opisuje zabytki nieruchome, wpisane do rejestru zabytków: Kościół parafialny p.w. ZNMP w Dobrzyniewie Kościelnym, cmentarz rzymsko-katolicki, Cerkiew prawosławna p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Fastach, kaplica przydrożna w Pogorzałkach, osada z epoki kamienia w Rybakach, 2 stanowiska w Rybnikach-Krzemionce: „Rybniki-Krzemionka i Kopalnia krzemienia z epoki brązu i wczesnej epoki żelaza⁸. W rejestrze zabytków znajduje się 9 wpisów zabytków ruchomych, w tym 7 zlokalizowanych w Dobrzyniewie Kościelnym: wyposażenie Kościoła par. p.w. Zwiastowania NMP oraz w Fastach: wyposażenie cerkwi prawosławnej p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego i cerkwi cmentarnej Św. Michała Archanioła⁹.

Natomiast Gminna Ewidencja Zabytków obejmuje 37 zabytków nieruchomych i 93 stanowiska archeologiczne. Najwięcej tych ostatnich znajduje się w Borsukówce (17), następnie w Leńcach (11), Dobrzyniewie Dużym (10), Rybakach (8), Pogorzałkach (6), Kopisku (6), Obrubnikach (4), Gnińej (4).

Poniższa tabela zawiera zestawienie zabytków architektury i budownictwa, istotnych dla funkcji turystycznej.

Tabela 3: Zabytki architektury sakralnej i świeckiej gminy Dobrzyniewo Duże.

Typ / nazwa	Lokalizacja	Droga dojazdowa	Typ własności	Dostępność	Informacja na miejscu
Kościół parafialny p.w. ZNMP wraz z cmentarzem przykościelnym i dzwonnica w stylu neogotyckim wraz z otoczeniem	Dobrzyniewo Kościelne	A	K	WU (w godzinach nabożeństw)	TO
Cerkiew prawosławna p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Fastach z 1875 r.	Fasty	A	K	WN O	TN
Cerkiew cmentarna Św. Michała Archanioła, 1893-95	Fasty	A, następnie NG	K	WN	Brak danych
Dawny cmentarz rzymskokatolicki z 1519 r.	Dobrzyniewo Kościelne	A	Brak danych	WO	TO
Cmentarz prawosławny w zespole cerkwi cmentarnej cerkiew prawosławna p.w. Podwyższenia Krzyża Św.	Fasty	A	K	WN	TO
Zbiorowa mogiła i pomnik upamiętniający zamordowanych przywódców ruchu ludowego na Białostoczczyźnie w 1943 roku	Fasty	A	G	WO	TI

⁸ *Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Dla Gminy Dobrzyniewo Duże Na Lata 2021 – 2024*, ARCHFOTO TECHNOLOGY Bogusław Okupny na zlecenie Gminy Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Duże, wrzesień 2020, s. 62.

⁹ Op. cit., s. 62-64.

Dawny cmentarz rzymskokatolicki z 1519 r.	Dobrzyniewo Kościelne	A	BD	WO	TO
Cmentarz prawosławny w zespole cerkwi cmentarnej cerkiew prawosławna p.w. Podwyższenia Krzyża Św.	Fasty	A	K	WN	TO
Kaplice, kapliczki i krzyże przydrożne					
Zbiorowa mogiła i pomnik upamiętniający zamordowanych przywódców ruchu ludowego na Białostocczyźnie w 1943 roku	Fasty	A	G	WO	TI
Zabytki architektury i budownictwa świeckiego, zabytki archeologiczne oraz zabytkowe układy miast i wsi.					
Osada wielokulturowa – ślady osadnictwa prehistorycznego (VIII stanowisk)	Rybaki	NG	IP	Brak danych	Brak danych
„Rybniki-Krzemianka” – prehistoryczna kopalnia krzemienia	Rybniki-Krzemianka	NG	IP	WO	TO
Zabytki ruchome i miejsca upamiętnienia niebędące zabytkami.					
Organy z XVIII w. i drewniany ołtarz p.w. Chrystusa Króla	Dobrzyniewo Kościele – kościół pw. Zwiastowania NMP	A	K	WU	TO
Ikonostas w Cerkwi pw. Podwyższenia Krzyża Pańskiego	Fasty	A	K	WN	Brak danych
Pomnik upamiętniający mieszkańców wsi Jaworówka zamordowanych i wywiezionych na zsyłkę w sierpniu 1863 roku	Jaworówka	A	G	WO	B

Legenda: A – droga asfaltowa, K- Kościelna ,BD – brak danych, UG - droga utwardzona gruntowa, NG - droga nieutwardzona gruntowa, O – czynne w ograniczonym zakresie, TO – tablica z opisem, TS – obiekt na szlaku -oznaczenia szlaku, WN – wejście do środka nieuregulowane, , WO – wejście ogólnodostępne, WP – wejście płatne, WU – wejście do środka w oznaczonych godzinach, Z – z zewnątrz, ZO – zwiedzanie po umówieniu się.

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Wydarzenia kulturalne organizowane są przede wszystkim przez Gminne Centrum Kultury. Odbywają się one cyklicznie, w ciągu całego roku.

Tabela 4: Wydarzenia kulturalne na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże.

Nazwa	Termin realizacji	Organizator	Miejsce	Informacje dodatkowe	Ograniczenia związane z pandemią COVID-19
Choinka w świetlicy w Fastach	Styczeń	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	Tematyka świąteczna	BZ
Dzień Babci i Dziadka	Styczeń	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	Tematyka rodzinna	BZ
Akcja „Ferie zimowe z GCK”	Styczeń – luty	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	-	BZ
Warsztaty wielkanocne w świetlicach w Borsukówce, Chrańkach, Krynicy, Jaworówce, Kozinicy, WDK w Pogorzałkach oraz GCK w Dobrzyniewie Dużym	Marzec - kwiecień	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	Tematyka wielkanocna	BO
Konkurs ozdób wielkanocnych	Marzec - kwiecień	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	Tematyka wielkanocna	BO

Podlaski Festiwal Wielkanocny - „Wielkanocne Pogorzałki” oraz „III Podlaski Bieg Wielkanocny	Marzec – kwiecień	G	Pogorzałki	Tematyka religijna Wydarzenie z degustacją i konkursem na najpiękniejszy stroik oraz najlepsze tradycyjne potrawy.	BO
Festiwal Piosenki Przedszkolaków „Mama, tata i ja” – Eliminacje Powiatowe	Maj	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	Tematyka muzyczna	BO
Dzień Dziecka	Czerwiec	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	-	BO
Uroczystości sybirackie w Pogorzałkach	Czerwiec	G	Pogorzałki	Tematyka patriotyczna	BO
Akcja „Bezpieczne wakacje”	Lipiec - sierpień		Gmina Dobrzyniewo Duże	-	Zgodnie z zaleceniami
Kuźnia talentów połączona z II Mini Turniejem Wsi	Lipiec		Gmina Dobrzyniewo Duże	-	BD
Podlaska Oktawa Kultur	Lipiec	G	Pogorzałki	Brak danych	BO
Europejski Festiwal Muzyczny Gloria w Kopisku	Sierpień	M	Kopisk	Muzyka operowa	BZ
Dożynki Gminne	Lipiec – sierpień	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	-	Zgodnie z zaleceniami
Pożegnanie lata w Letnikach	Sierpień	G	Letniki	-	Zgodnie z zaleceniami
Rocznica pacyfikacji wsi Jaworówka	Wrzesień	G	Jaworówka	Tematyka martyrologiczna	BZ
Narodowe Święto Niepodległości	Listopad	G	Teren gminy	Tematyka patriotyczna	BO
Warsztaty bożonarodzeniowe	Grudzień	G	Gmina Dobrzyniewo Duże	Tematyka świąteczna	BO

G - gminne, BO – brak organizacji w tym roku, BD – brak danych, BZ – bez zmian, K - kościelne, IP – inna publiczna, M - mieszane, OP – organizacja w przyszłym roku, OZ – forma organizacji zmieniona

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o dane GCK.

Na terenie gminy Dobrzyniewo Duże odbywają się także następujące wydarzenia okazjonalne¹⁰:

- Warsztaty kulinarne: Kuchnia staropolska- obiad wielkanocny,
- Spotkanie z balladą rosyjską połączone z wystawą obrazów Olega Kobzara,
- Kabaret „Trzecia strona medalu”,
- Walentynkowy koncert musicalowy,
- Spotkanie z muzyką „Jak za dawnych lat”,
- Uroczystości 500-lecia Parafii w Dobrzyniewie Kościelnym,
- Dni papieskie w Koziańcach,
- Koncert Marka Jarosza,
- Warsztaty florystyczne- wiązanki nagrobne, ogród w stoiku,
- Szkolenie z samobadania piersi,
- Andrzejki seniorów,
- Projekt „Wioska rodzinna” – zaczynamy!
- Integracja sensoryczna w pigułce – warsztaty integracji sensorycznej dla rodzin,
- Dzieciaki kochają zwierzaki – spotkanie i warsztaty z Małgorzatą Zdziechowską,
- „Być kobietą” - I Gminne spotkanie pn. „Być kobietą- wieczór kobiet”.

¹⁰ <http://www.gckdobrzyniewo.pl> (dostęp: 15.01.2021).

Na terenach leśnych organizowane były min. rowerowe zawody maraton z cyklu Legia MTB Maraton 2010 i biegowe Podlaski Bieg Wielkanocny w Pogorzalkach. Organizowane są także kuligi w miejscowościach Kozińce, Chrańboły, Ogrodniki.

Tabela 5: Wydarzenia sportowe na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże.

Nazwa	Termin realizacji	Organizator	Miejsce	Informacje dodatkowe	Ograniczenia związane z pandemią COVID-19
Regionalnych Zawodach w Skokach o Puchar Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże	Lipiec	Klub Jeździecki Ostoja	Dobrzyniewo Duże	Tematyka jeździecka	Zgodnie z zaleceniami
Zawody Regionalne w Ujeżdżeniu o Puchar Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże	Sierpień	Klub Jeździecki Chrańboły	Chrańboły	Tematyka jeździecka	Zgodnie z zaleceniami
Zawody Strzeleckie o puchar wójta gminy Dobrzyniewo Duże	Lipiec	Gościniec Podlaski Puszczy Knyszyńskiej	Ogrodniki	Strzelanie sportowe	Zgodnie z zaleceniami

G - gminne, BO – brak organizacji w tym roku, BD – brak danych, BZ – bez zmian, K - kościelne, IP – inna publiczna, M - mieszane, OP – organizacja w przyszłym roku, OZ – forma organizacji zmieniona

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o dane GCK.

Tabela 6: Inne atrakcje antropogeniczne i zagospodarowane przyrodnicze w gminie Dobrzyniewo Duże

Nazwa	Typ	Lokalizacja	Droga dojazdowa	Typ własności	Dostępność	Informacja na miejscu / kontakt
Wioska tematyczna „Kraina Słowian”	Wioska / zagroda tematyczna	Obrubniki	A	S	WU WP	Joanna Woźniewska, tel. 503 136 519 ; 504 558 229 rops-bialystok.pl/andrzej3/?p=3454
Kraina Krasnoludków Młyn Myśliwiec	Wioska / zagroda tematyczna	Zalesie 2 16-002 Dobrzyniewo Kościelne	A	P	WU	Kom: 694 760 739 wakacjenawsi.com.pl Facebook: „KrainaKrasnoludkowMyśliwiec” basia@wakacjenawsi.com.pl
Izba Edukacji Leśnej Ponikła	Centrum edukacyjne	16-002 Ponikła 52	A	IP	WU	Dojłidy.bialystok.lasy.gov.pl
Maszt i ładowisko w Krynicach	Obiekt	Krynice	NG	P	WO	Brak danych
Park Rozrywki Park Linowy FastPark	Park rozrywki	Fasty Szosa Knyszyńska 15	A	PR	WU WP	Kom. 883 599 599 Fastpark.com
Gościniec Podlaski Puszczy Knyszyńskiej	Centrum sportowe	Ogrodniki 24 Dobrzyniewo Duże	A	PR	WU WP	Kom. 509 281 215 Facebook: „Gościniec Podlaski PK” e-mail: gosciniecpodlaski@wp.pl
Anna Sokółska	Warsztaty łucznicwa konnego	Borukówka 64 Dobrzyniewo Duże	A UG	PR	WU WP	Kom. 605 683 525 www.ammarchery.pl

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Tabela 7: Zespoły folklorystyczne w gminie Dobrzyniewo Duże.

Imię i nazwisko / nazwa	Rodzaj działalności	Miejsce działalności	Możliwość kontaktu / zakupu
Zespół Folklorystyczny Narwianie	Zespół Folklorystyczny Narwianie jest jednym z najdłuższej nieprzerwanie działających zespołów wykonujących rdzenną muzykę podlaską.	Dobrzyniewo Duże	Facebook „Narwianie” Narwianie.pl
Zespół Śpiewaczy Dobrzyniaczy	Zespół śpiewaczy, rozpadł się i obecnie jest kontynuowany rodzinnie.	Dobrzyniewo Duże	Facebook „Dobrzyniaczy”

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Na terenie gminy Dobrzyniewo Duże działają także rękodzielnicy i rzemieślnicy, zajmujący się zróżnicowaną twórczością. W oparciu o informacje uzyskane z Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym są osoby zajmujące się następującą aktywnością:

- Drewno do kominka – Borsukówka,
- Wyroby z drewna (deski do krojenie i serwowania, łóżka z palet, wieszaki) - Dobrzyniewo Duże,
- Rękodzieło na szydełku (chusty, czapki, szaliki, torebki) - Gniła, Dobrzyniewo Duże, Borsukówka, Fasty,
- Fotografia - Dobrzyniewo Duże, Gniła, Krynice
- Rzeźba- Pogorzałki, Fasty
- Wyroby z drewna, (zabawki) - Gniła,
- Haft krzyżykowy- Fasty, Pogorzałki,
- Stroiki z sezonowych kwiatów, Fasty, Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Kościelne.

Z uwagi na wiejski charakter gminy Dobrzyniewo Duże, mieszkańcy zajmują się zbieraniem runa leśnego, robieniem przetworów, produkcją miodu, uprawami, hodowlą i wytwarzaniem wędlin, ciast, nabiafu. W oparciu o informacje uzyskane z Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym są osoby zajmujące się następującą aktywnością:

- Przetwory (Kapusta kiszona, grzyby w słoikach) – Fasty , Gniła, Letniki
- Ciasta - Dobrzyniewo Fabryczne, Letniki, Dobrzyniewo Duże,
- Wędliny- Borsukówka, Chraboły,
- Jajka- Dobrzyniewo Duże, Fasty, Pogorzałki, Krynice,
- Ziemniaki- Pogorzałki, Dobrzyniewo Duże,
- Jagody- Szaciły, Koziańce, Ponikła, Dobrzyniewo Duże, Pogorzałki,
- Topinambur - Ogrodniki,
- Miód - Pogorzałki, Dobrzyniewo Duże
- Grzyby - Szaciły, Ponikła
- Owoce - Fasty, Pogorzałki.

Podsumowanie i wnioski:

Mocną stroną gminy Dobrzyniewo Duże nie jest posiadanie szczególnie atrakcyjnych zabytków architektury i budownictwa, jakkolwiek w Dobrzyniewie Kościelnym i w Fastach znajdują się obiekty sakralne, wpisane do rejestru zabytków, które mają dużą wartość w kontekście dziedzictwa kulturowego gminy. Charakterystyczną cechą gminy są licznie występujące stanowiska archeologiczne, jednak są one w większości niedostępne dla turystów. Wyjątkiem są dawna kopalnia krzemienia w Rezerwacie Krzemianka, będąca jedną z najważniejszych atrakcji gminy Dobrzyniewo Duże. Nie jest ona co prawda dostępna do zwiedzania, ponieważ jest to teren parku, ale wytyczono ścieżkę i ustawiono tablice informujące o tym miejscu (nie znajdują się one jednak na terenie gminy Dobrzyniewo Duże). Miejsce to ma jednak duży potencjał w zakresie wzmacniania funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy.

W gminie brakuje muzeów, utworzono natomiast w Ponikłej Izbę Edukacji Leśnej. Oprócz tego powstały 2 wioski tematyczne: w Obrubnikach i Zalesiu. Jak wskazano wcześniej, nie ma dostępnych informacji o faktycznym funkcjonowaniu „Krainy Słowian” w Obrubnikach. Ważną atrakcją jest FastPark w Fastach – największa tego typu w okolicach.

Na uwagę zasługują walory społeczne, które mają postać bogatego kalendarza wydarzeń kulturalnych, realizowanych przez Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym, na terenie całej gminy. Duży potencjał mają 3 imprezy sportowe o Puchar Wójta, w tym dwie jeździeckie, mające istotną pozycję w kalendarzu imprez jeździeckich. Walory społeczne uzupełniają potencjał rękodzielników, rzemieślników i producentów produktów lokalnych. Niestety, nie były dostępne szczegółowe informacje nt. danych i możliwości kontaktu z tymi osobami, co podniosłoby wartość opracowania.

Warta odnotowania jest nowa Inicjatywa 4. Okna w dawnym stylu. Jej inicjatorem jest Grupa nieformalna Gminy Dobrzyniewo Duże: Agnieszka Perkowska, Wiesława Kulikowska, Joanna Woźniewska. Inicjatywa opierała się na przeprowadzeniu cyklu warsztatów wykonywania tradycyjnych firan metodą wiązano–słupkową. Uczestnicy nauczyli się również zdobienia wykonanych firan różnymi ściegami, np. ściegiem cerowanym, pikowanym i lniarskim. Projekt zrodził się z potrzeby kultywowania tradycji i odbudowy tożsamości kulturowej mieszkańców Gminy Dobrzyniewo Duże. Możliwość przeprowadzenia warsztatów uczestnicy zawdzięczają mieszkanke naszej gminy, która zdecydowała się przekazać swoją wiedzę i umiejętności młodszym adeptom rękodzielnictwa. Warsztaty okazały się antidotum na gasnące relacje międzysąsiedzkie. Inicjatywa została zakończona wyjątkową wystawą prac grupy warsztatowej¹¹.

Na uwagę zasługuje także wieś tematyczna „Krainę Słowian”¹² w miejscowości Obrubniki Specjalizacja wsi nawiązuje do prastarych wierzeń słowiańskich. W ofercie m.in.: gra terenowa „Wierzenia Słowian”, warsztaty plastyczne „u Bogusławy”, warsztaty ceramiczne „u Dobromiry” i artystyczne „u Dobrawy”, gry i zabawy, pieczenie podpłomyków¹³. Niestety, od dwóch lat wieś nie funkcjonuje, co potwierdziła w rozmowie telefonicznej osoba zarządzająca atrakcją.

---

¹¹ <https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/realizacje/gminne-centrum-kultury-w-dobrzyniewie-duzym>

¹² <http://www.rops-bialystok.pl/andrzej3/?p=3454> (dostęp 15.01.2021).

¹³ Informacje te pochodzą sprzed ok. 10 lat (wioska została utworzona w 2009 r. Z inicjatywy Gminy Dobrzyniewo Duże przy współpracy Forum Inicjatyw Rozwojowych w Białymstoku powstał projekt „Gmina Dobrzyniewo Duże – innowacyjne rozwiązania na rzecz integracji społecznej mieszkańców”. Utworzenie wsi tematycznej było jednym ze sposobów ożywienia gospodarki wiejskiej.

3 Zagospodarowanie turystyczne gminy

Na zagospodarowanie turystyczne składa się baza noclegowa, gastronomiczna, do uprawiania turystyki aktywnej i rekreacyjno-sportowa, infrastruktura szlaków turystycznych, infrastruktura społeczna oraz związana z dostępnością komunikacyjną na terenie gminy Dobrzyniewo Duże. Poniższe tabele prezentują poszczególne kategorie bazy.

3.1 Baza noclegowa

W gminie Dobrzyniewo duże występują przede wszystkim obiekty agroturystyczne i inne obiekty niesklasyfikowane. Brakuje natomiast skategoryzowanej bazy noclegowej.

Tabela 8: Agroturystyka.

Nazwa	Lokalizacja	Liczba miejsc noclegowych	Dostępność i dane obiektu
Agroturystyka „U Chamera”	Gniła 48 A	12	
Agroturystyka Agnieszka Pilecka	Krynice 65	b.d.	b.d.
Agroturystyka Gościniec Bernarda Cylwik	Obrubniki 35a	6	b.d.
Biały dworek	Kozińce Farma 14b	6	tel. 502 653 990
Uroczysko Ostoje	Kopisk 61	b.d.	b.d.
Anna Sokólska	Borsukówka	b.d.	b.d.
Barbara Kasprzak Gospodarstwo agroturystyczne „Kraina Krasnoludków” Młyn Myśliwiec	ul. Zalesie 2	b.d.	tel.: 694 760 739, (85) 719 90 70 basia@wakacjenawsi.com. pl
Jeleni zakątek	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Tabela 9: Inne obiekty noclegowe.

Nazwa	Miejscowość	Lokalizacja	Dostępność i dane obiektu
Zajazd BOHDAN 22 miejsca noclegowe, pokoje 2,3 i 4 - osobowe	Fasty	Ul. Dobrzyniewska 2	Tel. 85 654 36 56
Apartamenty wczasowe	Borsukówka	Borsukówka 63	Tel. 662 711 583

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Podsumowanie i wnioski:

Na bazę noclegową gminy Dobrzyniewo duże składa się 8 obiektów agroturystycznych i 2 inne obiekty. Trudno jest znaleźć obecnie w sieci internetowej informacje nt. wielkości i statusu bazy noclegowej, ponieważ w związku z pandemią COVID-19 obiekty noclegowe są zamknięte. Z nieoficjalnych źródeł wiadomo, że są na terenie gminy osoby wynajmujące pokoje, domki i przyczepy odwiedzającym, ale nie są to działalności hotelarskie zarejestrowane i osoby te nie ogłaszają się i informacje o ich działalności rozpowszechniane są tzw. „poczta pantoflową”. Przedstawiciele atrakcji na terenie gminy podkreślają niewystarczającą podaż obiektów i miejsc noclegowych. Twierdzą, że odwiedzający korzystający z ich oferty nie mogą znaleźć noclegu i muszą go szukać poza gminą. Właściciele tych atrakcji nawiązują alianse z podmiotami bazy noclegowej, aby zapewnić swoim gościom zakwaterowanie. Nie jest to korzystne dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej, dlatego należy

podkreślić, że baza noclegowa jest słabą stroną gminy i jest potrzeba rozwoju oferty agroturystycznej w północnej i zachodniej części gminy Dobrzyniewo Duże.

3.2 Baza gastronomiczne

Na terenie gminy Dobrzyniewo Duże znajdują się 4 lokale gastronomiczne, z czego 2 w Dobrzyniewie Dużym. W oparciu o źródła wtórne trudno jest scharakteryzować potencjał tych lokali.

Tabela 10: Obiekty gastronomiczne.

Rodzaj	Nazwa	Miejscowość	Lokalizacja	Liczba miejsc	Dostępność i dane obiektu
Pizzeria	Biesiadowo	Dobrzyniewo Duże	Dobrzyniewo Duże Lipowa 129,	b.d.	facebook.com/PizzeriaBiesiadowoDobrzyniewo
B.d.	U Chamera	Gniła	Gniła 48A	b.d.	b.d.
B.d.	Kebab	Dobrzyniewo Kościelne	Dobrzyniewo Kościelne 18A	b.d.	b.d.
B.d.	Street Bar	Dobrzyniewo Duże	Dobrzyniewo Duże, Kościelna 1	b.d.	b.d.

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Podsumowanie i wnioski:

Oferta bazy gastronomiczne jest ograniczona. Oprócz jednej pizzerii działały 3 bary. Trudno jest stwierdzić, jaki jest stan faktyczny, ponieważ na koniec 2020 r. lokale te były zamknięte. Strona internetowa pizzerii Biesiadowo nie jest aktualizowana. Oferta bazy gastronomicznej jest również słabą stroną gminy Dobrzyniewo Duże. Kryzys w branży spowodowany pandemią COVID-19 może pogłębić sytuację w tym zakresie.

3.3 Baza rekreacyjno-sportowa i do uprawiania turystyki aktywnej

Na bazę rekreacyjno-sportową gminy składa się: gminny ośrodek sportowy w Dobrzyniewie Dużym składający się z hali sportowej, stadionu i boisko pomocnicze w Dobrzyniewie Dużym oraz bisko wielofunkcyjne Orlik w Nowym Aleksandrowie. Istnieje również kilka siłowni zewnętrznych, place zabaw i zaplecze rekreacyjne przy szkołach, przedszkolach i świetlicach wiejskich. Jest ono wykorzystywane przez mieszkańców gminy. Oprócz tego na terenie gminy Dobrzyniewo Duże znajduje się infrastruktura do uprawiania turystyki i rekreacji jeździeckiej, turystyki i rehabilitacji zdrowotnej, jak również innej aktywności specjalistycznej. Poniższe trzy tabele prezentują potencjał w kontekście rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże.

Tabela 11: Rekreacja konna

Nazwa	Lokalizacja	Charakterystyka	Dostępność i dane obiektu
Podlaska Fundacja Jeździecka w Chrańbółach, Klub Jeździecki „Ostoja”	Chrańbóły	Posiada bogatą ofertę usług. Zaprasza na przejażdżki kucykami oraz lekcje jazdy konnej osobom początkującym jak i zaawansowanym.	https://www.facebook.com/Klub-Je%C5%BAdziecki-Ostoja-304000446379470/?ref=page_internal
Klub Jeździecki Chrańbóły	Chrańbóły	Zajmuje się szkoleniem koni i jeźdźców. Zapewnia poczucie bezpieczeństwa i komfortu psychofizycznego wśród jeźdźców i koni	Agnieszka Szafran — baranowskaaga@wp.pl 606 879441 https://www.facebook.com/stajniatreningowa/

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Tabela 12: Turystyka zdrowotna.

Nazwa	Lokalizacja	Charakterystyka	Dostępność i dane obiektu
Fundacja Hipokamp Aquaterapia Pływanie	Pogorzałki 77A	Rehabilitacja	fundacjahipokamp@gmail.com
Podlaska Fundacja Jeździecka w Chrabołach	Chraboły	Hipoterapia	Jak wyżej
Centrum Terapii Leśnej	Dobrzyniewo Duże	Terapia lasem (kąpiele leśne)	Jest to temat w trakcie realizacji. Pani Joanna Lebedzińska z T Wagant przygotowuje się do prowadzenia terapii lasem, prowadzonej w Puszczy Białowieskiej przez Katarzynę Simonienko ¹⁴ .

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Tabela 13: Ośrodki i obiekty sportowo-rekreacyjne ukierunkowane na obsługę ruchu turystycznego.

Nazwa	Lokalizacja	Charakterystyka	Dostępność i dane obiektu
"FAST EVENT" Krzysztof Giro	Fasty	Park linowy w Fastach, Paintball w Dzikich i Koziańcach, kompleksowa obsługa wszelkich eventów	"FAST EVENT" Krzysztof Giro - k.giro@fastevent.pl, eventy@fastevent.pl, 883 952 950
Siłownie zewnętrzne	Obrubniki, Kopisk, Jaworówka, Chraboły, Kulikówka	Obrubniki – przy szkole, Kopisk – przy wiacie turystycznej, pozostałe przy świetlicach wiejskich	Obiekty ogólnodostępne tel. 857 428 155
Gościniec Podlaski Puszczy Knyszyńskiej	Ogrodniki 24 16-002 Dobrzyniewo Duże	Firma zajmuje się organizacją eventów.	Kom. 509 281 215 Facebook: „Gościniec Podlaski PK” e-mail: gosciniecpodlaski@wp.pl
Fast Paintball	Koziańce 1 a	Paintball Pole paintbolowe	kontakt@fastpaintball.pl kom. 883 155 155
Tor kartingowy	Fasty, Giełda Rolno-Spożywcza	Tor od długości 300 m., asfaltowy	Sadkarting.pl Kom. 606 625 043

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Podsumowanie i wnioski:

W gminie Dobrzyniewo Duże na uwagę zasługują przede wszystkim ośrodki jeździeckie, zajmujące się także hipoterapią i organizacją uznanych w kraju imprez jeździeckich. Koreponduje to z obecnością szlaków konnych o zasięgu ponadgminnym, sprzyjającymi walorami przyrodniczymi oraz wydarzeniami związanymi z jeździectwem. Na terenie gminy Dobrzyniewo Duże hoduje się 2 rasy koni: ciepłokrwiste i zimnokrwiste. Te ostatnie są angażowane do zaprzęgów i kuligów. Potencjał ten sprzyja rozwojowi turystyki konnej, sportów jeździeckich, a także hipoterapii. Rozwijają się także strzelectwo sportowe oraz inne formy rekreacji, w tym na obszarach wiejskich. Powstają siłownie zewnętrzne, które pozwalają wzbogacać funkcję turystyczno-rekreacyjną. Jest wyraźna potrzeba rozwijania zasobów turystyki specjalistycznej, co pokazują wnioski z wywiadów z przedstawicielami Gminy Dobrzyniewo Duże i branży turystyczno-sportowej.

3.4 Szlaki turystyczne

Przez gminę Dobrzyniewo Duże przebiegają szlaki konne, rowerowe i kajakowe o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, czemu sprzyja położenie gminy na mapie regionu. Na uwagę zasługuje szlak konny „Doliny

¹⁴ <https://mocpodlasia.pl/produkt/leczenie-lasem>.

Górnej Narwi”, który łączy się w Krynicach ze szlakiem Kresowe Wędrówki, stanowiąc 220 km obwodnicę konną wokół Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.

Tabela 14: Szlaki Turystyczne na terenie gminy Dobrzyniewo Duże.

Nazwa	Gmina	Rodzaj szlaku	Przebieg	Kilometraż na terenie gminy	Infrastruktura na szlaku
Kresowe Wędrówki – pomarańczowy	Dobrzyniewo Duże	Konny	Podleńce – Ponikła – Szacity – Kolonie Krynickie	10 km	b.d.
„Doliny Górnej Narwi” - pomarańczowy	Krypno, Dobrzyniewo Duże	Konny	Granica gminy Krypno – Góra – Morsy – Krynice	10 km	Oznakowanie, w Górze plac rekreacyjny z miejscami do wypoczynku
Szlak kajakowy Narwi	Dobrzyniewo Duże, Krypno	Kajakowy	Od Złotorii na terenie gminy Choroszcz do Góry na terenie gminy Krypno	10 km w granicach gmin Dobrzyniewo Duże i Krypno	b.d.
Szlak kajakowy Supraśli	Dobrzyniewo Duże	Kajakowy	Leńce – Złotoria	15 km	b.d.
Kresowe Wędrówki – zielony	Dobrzyniewo Duże	Rowerowy	Podleńce, - Letniki – Krynice – Obrubniki – Szacity – Kopisk	20 km	b.d.
Obwodnica rowerowa Gminy Knyszyn	Knyszyn, Dobrzyniewo Duże	Rowerowy	Knyszyn – Chraboły-Kopisk – Kalinówka Kościelna	60 km	Oznakowany
Pielgrzymi – żółty	Krypno, Knyszyn, Dobrzyniewo Duże	Rowerowy	Fasty – Dobrzyniewo – Gniła – Pogorzałki – Borsukówka – Ruda – Krypno – Knyszyn	28 km	Oznakowany
Szlak Królowej Bony - niebieski	Tykocin, Krypno, Knyszyn, Dobrzyniewo Duże	Pieszny	W okolicach Kopiska, Krypno Kościelne, Krypno Wielkie, Góra, Tykocin/Kopna Góra. Łączy szlaki narwiańskie ze szlakami Puszczy Knyszyńskiej	75,5 km (cały szlak)	Oznakowanie

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Podsumowanie i wnioski:

Szlaki turystyczne stanowią istotny element infrastruktury zagospodarowania turystycznego gminy Dobrzyniewo Duże. Atutem gminy są w szczególności szlaki konne, których rozwojowi sprzyja obecność ośrodków jeździeckich.

Szlaki kajakowe nie są obecnie wykorzystane, co wynika z braku infrastruktury nad Supraślą i Narwią. Władze mają jednak plany dot. rozwoju turystyki i rekreacji wodnej nad Supraślą. Miejsce na przystań kajakową i plażę znajduje się w Dobrzyniewie Fabrycznym (2,8 km od granicy i 9 km od centrum Białegostoku, 1,5 km od drogi krajowej Nr 65 Białystok-Ełk, dojazd przez Fasty drogą powiatową o nawierzchni asfaltowej). Z Białegostoku prowadzi ścieżka rowerowa i komunikacja miejska linią 106. W Dobrzyniewie Fabrycznym znajduje się jaz z elektrownią wodną. Jest to ważny etap spływów kajakowych z Supraśla przez Wasilków w kierunku Narwi. Miejsce to nie jest turystycznie zagospodarowane, przeniesienie kajaków przez jaz jest utrudnione z powodu niesprzyjającego nabrzeża przed jazem. Gmina Dobrzyniewo Duże uzyskała od Wód Polskich w formie użyczenia

nabrzeże przed jazem, wzdłuż ul. Parkowej (od drogi powiatowej do jazu, fragment – 0,38 ha – działki Nr 374/2). W 2020 r. w ramach funduszu sołeckiego teren ten został uprzątnięty (koszenie trawy, usunięcie krzewów, wyrównanie podłoża). W przyszłości konieczne jest dostosowanie nabrzeża przed jazem do łatwiejszego wyciągania kajaków. Gmina Dobrzyniewo Duże jest właścicielem działki (nr 739/62) za jazem, o powierzchni ok. 1,2 ha. Teren jest dogodny do zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego (plaża, przystań kajakowa, pole namiotowe, parking, budynek sanitarny i inna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna). Około 200 m od przystani przed jazem znajdują się kompleks handlowo-usługowy, w tym: sklep samoobsługowy, ośrodek zdrowia i apteka. Jest to ostatni sklep przed Złotorią, gdzie Supraśl wpływa do Narwi¹⁵.

Dla gminy Dobrzyniewo istotne znaczenie ma projektowana ścieżka rowerowa wzdłuż drogi od Dobrzyniewa Fabrycznego w stronę Knyszyna, przez Obrubnik i Chraboły. Jest to dawny Trakt Królewski (Zygmunta Augusta), który na opisanym odcinku będzie liczył ok. 12 km.

3.5 Infrastruktura społeczna

Infrastrukturę społeczną gminy Dobrzyniewo Duże w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej tworzą przede wszystkim zasoby Gminy Dobrzyniewo Duże. Na terenie gminy istnieją następujące placówki:

- Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym;
- Wiejskie Domy Kultury w Pogorzałkach, Koziańcach i Nowym Aleksandrowie;
- Świetlice wiejskie w Jaworówce, Borsukówce, Gniłej, Letnikach, Ponikłej, Obrubnikach, Dobrzyniewie Kościelnym i Krynicach.

Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym zaspokaja potrzeby kulturalne mieszkańców gminy poprzez prowadzone działania na miejscu (GOK i Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrzyniewie Dużym, pracownie edukacji kulturalnej w Gniłej i Krynicach oraz świetlicach wiejskich w: Fastach, Obrubniku, Bohdanie, Dobrzyniewie Kościelnym. Posiada ofertę dla zajęć regularnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym pracownie muzyczną (nauka śpiewu z emisją głosu, nauka gry na akordeonie, gitarze, pianinie). Prowadzone są zajęcia plastyczne i rękodzielnicze oraz warsztaty okolicznościowe, językowe i sportowo – rekreacyjne takie jak: tenis stołowy, bilard czy piłkarzyki.

Gminne Centrum Kultury kultywuje tradycje regionalne prowadząc działalność, zgodną z potrzebami środowiska, obejmującą między innymi edukację kulturalną środowiska, realizowaną poprzez pracę w zespołach, kołach zainteresowań, uczestnictwo w kursach, konkursach, przeglądach o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, opiekę nad amatorskim ruchem artystycznym i twórczością ludową oraz promocję ich działalności, działalność rekreacyjno-sportową i rozrywkową. Realizowany jest także projekt "Ogród w malwy malowany" mogący być wstępem do działań na rzecz rozwoju agroturystyki. Działają także 3 kluby: Klub „Wioska rodzinna”, Klub „Pełnia życia” (30+, 40+, 50+) i Klub „ W sile wieku” (60+)¹⁶.

Infrastrukturę społeczną gminy Dobrzyniewo Duże tworzą także organizacje społeczne. Poniżej znajdują się te, które działają w obszarze turystyki, kultury i sportu.

Tabela 15: Organizacje związane z turystyką, kulturą i sportem.

¹⁵ Informacja uzyskana od Pana Krzysztofa Bagińskiego, Sekretarza Gminy Dobrzyniewo Duże.

¹⁶ <http://www.gckdobrzyniewo.pl> (dostęp: 10.01.2021).

Nazwa	Adres	Zakres działalności	Kontakt
Fundacja Hipokamp Aquaterapia Pływanie	Pogorzałki 77A	Rekreacja	e-mail: fundacjahipokamp@gmail.com
Gminna Biblioteka Publiczna w Dobrzyniewie Dużym	Dobrzyniewo Duże	Kultura	b.d.
Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym	Dobrzyniewo Duże	Kultura	b.d.
Gminne Zrzeszenie "Ludowe Zespoły Sportowe" KORONA	Dobrzyniewo Duże	Sport	e-mail: koronadobrzyniewo@wp.pl
Podlaska Fundacja Jeździecka w Chrańbatach, Centrum Szkolenia Jeździeckiego "Chrańbata"	Chrańbata	Sport i rekreacja	e-mail: aszafran@wp.pl
Uczniowski Klub Sportowy "Okami"	Dobrzyniewo Duże	Sport	e-mail: rybek24w@wp.pl
Uczniowski Klub Sportowy „Płomień”	Dobrzyniewo Duże	Sport	e-mail: szkoladobrzyniewo@wp.pl

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Na terenie gminy Dobrzyniewo Duże Koła Gospodyń Wiejskich działają prawie w każdej wsi. Najstarszym Kołem jest działające od 1954 r. Koło Gospodyń Wiejskich w Pogorzałkach. Panie z Koła pomagają w organizacji lokalnych uroczystości, jak na przykład „Wielkanocne Pogorzałki” z degustacją i konkursem na najpiękniejszy stroik oraz najlepsze tradycyjne potrawy: żurek, pasztet, babkę wielkanocną. Bardzo pręźnie działają także Koła we wsiach: Gnifa, Bohdan, Nowe Aleksandrowo

Tabela 16: Koła Gospodyń Wiejskich.

Nazwa	Lokalizacja	Rodzaj działalności	Kontakt
Koło Gospodyń Wiejskich Chrańbata	Chrańbata	Organizują warsztaty kulinarne, uczestniczą w warsztatach artystycznych, realizują projekty 60+, Festyn Rodzinny, Rajd Rowerowy, podtrzymują tradycje lokalne – wykonują wieniec dożynkowy	tel.: 507 688 855
Koło Gospodyń Wiejskich Dobrzyniewo Kościelne	Dobrzyniewo Kościelne	Organizują warsztaty bożonarodzeniowe, recyklingowe, kosmetyczne, spotkania integracyjne, imprezy okolicznościowe, uczestniczą w akcjach charytatywnych na terenie gminy	tel.: 791 255 558
Koło Gospodyń Wiejskich Jaworówka	Jaworówka	Organizują warsztaty kulinarne, warsztaty artystyczne, Dzień Dziecka, dbają o miejsce przy obelisku poświęconemu Pacyfikacji Wsi Jaworówka, aktywnie uczestniczą w obchodach rocznicy Pacyfikacji wsi Jaworówka, współpracują z innymi KGW z terenu gminy, organizacjami społecznymi, GCK w Dobrzyniewie Dużym i UG w Dobrzyniewie Dużym.	tel.: 600 288 997
Koło Gospodyń Wiejskich Kozińce	Kozińce	Organizują spotkania integracyjne, wieczorki, Dzień Babci, Dzień Dziadka, Dzień Dziecka na sportowo, Sylwestera, realizują projekty 60+, rajd rowerowy, uczestniczą w warsztatach artystycznych, kulinarnych, podtrzymują tradycje lokalną- wykonują wieniec dożynkowy, współpracują z KGW z terenu gminy, współpracują z GCK w Dobrzyniewie Dużym, UG w Dobrzyniewie Dużym, parafią w Kozińcach.	tel.: 507 469 2 17
Koło Gospodyń Wiejskich Letniki	Letniki	Organizują spotkania integracyjne dla mieszkańców wsi na boisku wiejskim, uczestniczą w warsztatach artystycznych, podtrzymują tradycje lokalną- wykonują wieniec dożynkowy wspierają inicjatywy społeczne np. Naszpikowani, współpracują z GCK w Dobrzyniewie Dużym, UG w Dobrzyniewie Dużym oraz KGW z terenu gminy oraz z parafią w Dobrzyniewie Kościelnym.	tel.: 694 674 639

Koło Gospodyń Wiejskich Misz Masz w Obrubnikach	Obrubniki	Biorą czynny udział w imprezach i uroczystościach na terenie gminy, organizują warsztaty kulinarne, artystyczne współpracują z innymi KGW z Terenu gminy min. Festyn Medyczny w Kozieńcach, 500-lecie parafii w Dobrzyniewie Kościelnym, Walentynki z Krwiodawcami, Wielkanocne Pogorzałki, Naszpikowani- Turniej Charytatywny Dzieci Dzieciom; czynnie współpracują ze Szkołą Podstawową w Obrubnikach, GCK w Dobrzyniewie Dużym , UG w Dobrzyniewie Dużym.	tel.: 509 698 779
Koło Gospodyń Wiejskich w Bohdanie	Bohdan	organizują tematyczne imprezy integracyjne dla mieszkańców wsi z „nutą” historii: „Zajazd na Bohdanie” , „Uczta szlachecka” , „Na straganie w dzień targowy” , inscenizacje „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, brali udział w konkursie Polska Smakuje na poziomie wojewódzkim, brali udział w Olimpiadzie Aktywności Wiejskiej organizowanej przez UM Województwa Podlaskiego, podtrzymują tradycję lokalną- wykonują wieńce dożynkowe	tel.: 691 531 616
Koło Gospodyń Wiejskich w Gnińej	Gnińa	Organizują wycieczki krajowe i zagraniczne, kursy gotowania, Dzień Dziecka, Dzień Kobiet, Dzień Babci i Dziadka, Choinkę Noworoczną, majówki, aktywnie współpracują z innymi KGW z terenu gminy, podtrzymują tradycje dożynkowe- wykonanie wieńca, uczestniczą w warsztatach artystycznych	tel.: 664 725 926
Koło Gospodyń Wiejskich w Pogorzałkach	Pogorzałki	Organizują wycieczki po ciekawych miejscach w Polsce, integrują się przy ogniskach, organizują imprezy okolicznościowe, aktywnie uczestniczą w projektach 60+, 50+, organizują i uczestniczą w kursach kulinarnych i artystycznych, podtrzymują tradycje dożynkowe- wykonanie wieńca, aktywnie uczestniczą w rekreacji- zumba, aerobik, ćwiczenia na zdrowy kręgosłup, organizują Dzień Kobiet, spotkania wigilijne, są współorganizatorami Wielkanocnych Pogorzałek.	tel. 606 721 871

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

W gminie Dobrzyniewo Duże działają dwa biura turystyczne, które również organizują i sprzedają ofertę turystyczną regionu.

Tabela 17: Organizatorzy turystyki i wypoczynku oraz przewodnicy.

Nazwa	Obszar działalności	Rodzaj działalności/ oferta	Kontakt
Wagant – Biuro Usług Turystycznych	b.d.	Kompleksowa organizacja wycieczek, wyjazdów firmowych oraz wypoczynku dzieci i młodzieży, półkolonie w Białymstoku. Aktywny wypoczynek blisko natury.	ul. Atlasowa 15 lok. 4 15-680 Białystok www.wagant.eu, tel. 85 679 51 65
Dariusz Zalewski Volley Dariusz Zalewski	Szkolenie sportowe dzieci i młodzieży. Na feriach zimowych i wakacjach organizowane obozy sportowo - rekreacyjne	B.d.	Białystok ul. Szosa Knyszyńska, Fasty 11a

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Gmina Dobrzyniewo Duże należy do organizacji zrzeszających JST na poziomie subregionalnym, regionalnym i ponadregionalnym (tabela poniżej).

Tabela 18: Organizacje i stowarzyszenia zrzeszające gminy obszaru Górnej Narwi.

Nazwa	Gminy członkowskie	Rodzaj działalności	Miejsce działalności	Zakres współpracy
-------	--------------------	---------------------	----------------------	-------------------

SGGN Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi	Bielsk Podlaski Choroszcz Dobrzyniewo Duże Juchnowiec Kościelny Knyszyn Kobylin-Borzymy Krypno Łapy, Narew Narewka Poświętne Sokoły, Suraż Turośń Kościelna Tykocin Wyszki Zabłudów Zawady	Ochrona środowiska, rozwój turystyki w–Dolinie Górnej Narwi, rozwój infrastruktury i inwestycje związane z ochroną zabezpieczeniem i ochroną zasobów przyrodniczych obszaru SGGN.	Ul. Lipowa 4 18-106 Turośń Kościelna Tel./fax 85 6505138 www.gornanarew.pl sggn@wp.pl	Współpraca w zakresie ochrony środowiska, zagospodarowania terenów górnej Narwi przeznaczonych na cele rekreacji i wypoczynku. Promocja atrakcji turystycznych i walorów krajobrazowych rzek Narew, Narewka i Supraśl
Lokalna Grupa Działania Puszcza Knyszyńska	Dobrzyniewo Duże Juchnowiec Kościelny Knyszyn Zabłudów	Rozwój lokalny, w tym turystyka i rekreacja	Ul. Piłsudskiego 17 16-030 Supraśl	Współpraca na płaszczyźnie turystyki, drobnej przedsiębiorczości w otoczeniu rolnictwa, wykorzystania potencjału przyrodniczego i kulturowego regionu w celu zrównoważonego rozwoju
Białostocki Obszar Funkcjonalny BOF	Choroszcz Dobrzyniewo Duże Łapy Turośń Kościelna Juchnowiec Kościelny Zabłudów	Zintegrowany rozwój terytorialny, wspieranie rozwoju infrastruktury gmin należących do BOF-u. Integracja przestrzenna i gospodarcza gmin leżących wokół Białego Stoku	Ul. Mickiewicza 74 lok. 6 15-232 Białystok	Rozwój gmin

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Podsumowanie i wnioski:

Najważniejszą instytucją infrastruktury społecznej gminy Dobrzyniewo Duże w zakresie kultury, sportu i turystyki jest Gminne Centrum Kultury. Infrastrukturę społeczną gminy Dobrzyniewo Duże charakteryzuje duża aktywność społeczności w sołectwach, charakteryzująca się działalnością Kół Gospodyń Wiejskich. Działają także organizacje społeczne i biura turystyczne. Kluczową rolę w zakresie zapewnienia usług rekreacyjno-turystycznych może i powinno pełnić Gminne Centrum Kultury. Kluczowym partnerem w tym zakresie mogą być Koła Gospodyń Wiejskich, które prowadzą działalność w obszarze wydarzeń kulturalnych, rękodzieła, aktywności kulinarnej i artystycznej. Kultywują tradycje lokalne i mogą być współkreatorami produktu turystycznego gminy Dobrzyniewo Duże.

3.6 Dostępność komunikacyjna i komunikacja wewnątrz gminy

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg, szlaków i wyciągów komunikacyjnych. Poziom jej rozwinięcia stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się dla potencjalnych turystów. Do bazy komunikacyjnej służącej turystyce zaliczają się w szczególności:

- sieć dróg publicznych, w tym drogi krajowe nr 65 i 8, drogi powiatowe oraz gminne,
- przystanki autobusowe,
- linia kolejowa wraz z przystankami kolejowymi¹⁷.

W granicach gminy Dobrzyniewo Duże układ transportowy współtworzą:

- droga krajowa nr 65 (klasy drogi głównej G), relacji Białystok – Fasty – Dobrzyniewo Duże – Knyszyn stanowiąca główną oś transportową Gminy i przebiegająca na odcinku ok. 17,2 km w jej granicach;
- droga krajowa nr 8 (klasy drogi głównej ruchu przyspieszonego GP), relacji Białystok – Augustów, sąsiadująca z Gminą, której bezpośrednie powiązanie transportowe z terenami Gminy zapewniają droga powiatowa 1397B oraz droga gminna nr 105425B wraz z drogą powiatową nr 1393B,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne,
- a także turystyczne szlaki zidentyfikowane w *Planie zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Białegostoku*:
  - szlak samochodowy o znaczeniu międzynarodowym – turystyczny szlak drogowy (DK nr 8),
  - szlak tematyczny (samochodowo-rowerowo-pieszy) frontu wschodniego I wojny światowej,
  - szlak tematyczny (samochodowo-rowerowo-pieszy) religii województwa podlaskiego,
  - szlak wodny o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym Narew – Biebrza,
  - szlak wodny (kajakowy na rzece Supraśl),
  - szlaki konne (część szlaku ze wsi Sochonie do Krynic oraz szlaki Ponikła – Rybniki i Podleńce),
- szlaki rowerowe i piesze zidentyfikowane w dotychczasowym „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże”, w tym m.in.:
  - szlak „Królowej Bony” z Knyszyna przez Kopisk do Czarnej Białostockiej,
  - szlak „Metalowców” z Białegostoku przez Leńce i Katrynkę do Czarnej Białostockiej, szlak Białegostoku przez Dobrzyniewo Kościelne i Pogorzałki do Krypna szlak relacji Nowe Aleksandrowo – Leńce – Jurowce,
  - szlak relacji Nowosiółki – Zalesie – Chraboty – Kopisk¹⁸.

Tabele 19 i 20 zawierają wyszczególnienie dróg powiatowych i gminnych na terenie gminy Dobrzyniewo Duże.

Tabela 19: Drogi powiatowe.

Nr drogi	Nazwa drogi / nazwa odcinka drogi	Długość km
1385B	Krypno - Ruda - Nowosiółki - Borsukówka - Pogorzałki - Gniła – Dobrzyniewo Duże – droga 65/ gr. Powiatu- Nowosiółki - Borsukówka - Pogorzałki - Gniła – Dobrzyniewo Duże – droga 65	11,45
1387B	Kobuzie - droga 1385B	1,01

¹⁷ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Duże, 2019, s. 28.

¹⁸ Ibidem, s. 107.

1388B	droga przez wieś Borsukówka	1,31
1389B	Dobrzyniewo Duże - Jaworówka - Rybaki	5,00
1390B	Choroszcz- Dzikie - droga 65 / gr. gminy- droga 65	1,50
1392B	Kozińce - Obrubniki - Ponikła - Letniki - Nowe Aleksandrowo - Fasty	13,79
1393B	droga 65 - Dobrzyniewo Kościelne - Nowe Aleksandrowo - Leńce - Jurowce – - Wasilków / droga 65 - Dobrzyniewo Kościelne - Nowe Aleksandrowo – Leńce- gr. gminy	7,42
1395B	droga 65 - droga 1396B	1,02
1396B	droga 65 - Krynice - Obrubniki - Szaciły - Kulikówka	5,48
1397B	droga 65 - Chraboły - Kopisk - droga 19	11,47
Razem:		59,45 km

Źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Duże, 2019, s. 107-109.*

Tabela 20: Drogi Gminne.

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi
1.	105425B	Krynice – Letniki – Jurowce
2.	105451B	Borsukówka – Kozińce
3.	105452B	Pogorzałki – Kozińce
4.	105453B	Gniła – Kozińce
5.	105454B	Jaworówka – Gniła
6.	105455B	Fasty - ul. Białostocka, ul. Rolna
7.	105455B	Fasty - ul. Białostocka, ul. Rolna
8.	105456B	Fasty – Nowosiółki
9.	105457B	Fasty – Łyski, ul. Łyskowska
10.	105458B	Nowe Aleksandrowo – Krynice – Chraboły
11.	105459B	Dobrzyniewo Kościelne – Bohdan
12.	105460B	Ogrodniki – Dobrzyniewo – Kościelne
13.	105461B	Szaciły – Kopisk
14.	105462B	Rybaki – Pogorzałki
15.	105463B	Kulikówka – Chraboły
16.	105464B	Fasty - ul. Dobra
17.	105465B	Fasty - ul. Pogodna
18.	105466B	Fasty - ul. Bajeczna
19.	105467B	Fasty - ul. Ładna
20.	105468B	Fasty - ul. Stoneczna
21.	105469B	Fasty - ul. Osiedlowa
22.	105470B	Fasty - ul. Hydroforowa
23.	105471B	Fasty - ul. Leśna
24.	105472B	Fasty - ul. Giełdowa
25.	105472B	Fasty - ul. Giełdowa
26.	105473B	Fasty - ul. Św. Krzyża
27.	105474B	Fasty - ul. Wiosenna
28.	105475B	Fasty - ul. Skrajna
29.	105476B	Fasty - ul. Polonijna
30.	105477B	Fasty - ul. Zajazd
31.	105478B	Fasty - ul. Łakowa
32.	105479B	Fasty - ul. Morelowa
33.	105480B	Fasty - ul. Przytulna
34.	139500B	Fasty - ul. Akacyjowa
35.	139501B	Dobrzyniewo Duże - ul. Dębowa
36.	139502B	Dobrzyniewo Duże - ul. Podleśna
37.	139503B	Dobrzyniewo Duże - ul. Brzozowa
38.	139504B	Dobrzyniewo Duże - ul. Żwirowa
39.	139505B	Dobrzyniewo Duże - ul. Leśna
40.	139506B	Dobrzyniewo Duże - ul. Szkolna

41.	139507B	Dobrzyniewo Duże - ul. Świerkowa
42.	139508B	Dobrzyniewo Duże - ul. Ogrodowa
43.	139509B	Dobrzyniewo Duże - ul. Klubowa
44.	139510B	Dobrzyniewo Duże - ul. Sosnowa
45.	139511B	Dobrzyniewo Duże - ul. Zagórna
46.	139512B	Dobrzyniewo Duże - ul. Klonowa
47.	139513B	Dobrzyniewo Duże - ul. Sadowa
48.	139513B	Dobrzyniewo Duże - ul. Sadowa
49.	139514B	Dobrzyniewo Duże - ul. Łąkowa
50.	139515B	Nowe Aleksandrowo - ul. Wiosenna
51.	139516B	Nowe Aleksandrowo - ul. Radosna
52.	139516B	Nowe Aleksandrowo - ul. Radosna
53.	139516B	Nowe Aleksandrowo - ul. Radosna
54.	139517B	Nowe Aleksandrowo - ul. Dominika
55.	139518B	Nowe Aleksandrowo - ul. Słoneczna
56.	139519B	Nowe Aleksandrowo - ul. Promienna
57.	139520B	Nowe Aleksandrowo - ul. Morelowa
58.	139521B	Nowe Aleksandrowo - ul. Malinowa
59.	139522B	Nowe Aleksandrowo - ul. Wiśniowa
60.	139523B	Nowe Aleksandrowo - ul. Kościelna
61.	139524B	Nowe Aleksandrowo - ul. Polna
62.	139525B	Nowe Aleksandrowo - ul. Piaskowa
63.	139526B	Nowe Aleksandrowo - ul. Spacerowa
64.	139527B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Zamkowa
65.	139528B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Dworska
66.	139529B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Klonowa
67.	139530B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Lipina
68.	139531B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Dębowa
69.	139532B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Kasztanowa
70.	139533B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Świerkowa
71.	139534B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Gajowa
72.	139535B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Parkowa
73.	139536B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Brzozowa
74.	139537B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Modrzewiowa
75.	139538B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Jaśminowa
76.	139539B	Dobrzyniewo Fabryczne - ul. Nadrzeczna
77.		Pogorzałki – Planówka
78.		Pogorzałki – Planówka

Źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże, Dobrzyniewo Duże, 2019.*

Podsumowanie i wnioski:

Gmina Dobrzyniewo Duże odznacza się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną. Przez teren gminy przebiegają drogi o znaczeniu krajowym (droga krajowa nr 65 oraz droga krajowa nr 8 sąsiadująca z Gminą i wkrótce S19), zaś w bliskim sąsiedztwie przebiega trasa ekspresowa S8. Uzupełnieniem nadrzędnego układu komunikacyjnego są drogi powiatowe i gminne. Ponadto, przez teren Gminy przebiega linia kolejowa nr 38 (E75

„Rail Baltica”) wraz z przystankami kolejowymi we wsiach: Fasty, Dobrzyniewo Duże, Borsukówka¹⁹. W pobliżu znajduje się droga ekspresowa S8. Najistotniejsze znaczenie ma modernizacja i budowa drogi ekspresowej S19. Oprócz tego gmina posiada gęstą sieć dróg powiatowych i gminnych.

---

¹⁹ Ibidem, s. 60.

4 Rodzaje i formy turystyki i rekreacji w gminie Dobrzyniewo Duże

Niniejszy rozdział opracowany został w oparciu o analizę materiałów własnych Gminy Dobrzyniewo Duże oraz wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami Władz Gminy i branży turystycznej, jak również warsztatu przeprowadzonego na potrzeby niniejszego opracowania. Położenie i zasoby w zakresie turystyki i rekreacji determinują formy i rodzaje:

Tabela 21: Rodzaje i formy turystyki i rekreacji.

Rodzaj turystyki/ rekreacji	Forma	Dostępność/ lokalizacja	Charakterystyka	Ocena potencjału
Poznawcza	Krajoznawcza	Obszar całej gminy, szczególnie: Dobrzyniewo Kościelne, Fasty, Pogorzałki,	Zwiedzanie obiektów i miejsc zabytkowych i historycznych, a także wędrówki po szlakach turystycznych przebiegających przez gminę.	Mały – obecnie potencjał ten jest słabo rozpropagowany i wykorzystywany. Wyeksponowanie, udostępnienie i opisanie zwiększą wartość tego potencjału.
	Przyrodnicza	Północna część gminy, szczególnie obszar Puszczy Knyszyńskiej i Rezerwat Kulikówka	Odwiedzanie Rezerwatu Krzemianka, wycieczki piesze po lasach, terapia leśna, obserwacja przyrody, edukacja ekologiczna w Ośrodku Edukacji Leśnej w Ponikle, zwiedzanie ścieżką edukacyjną.	Duży – jest to forma o najwyższym obecnie potencjale. Jego wartość podniesie współpraca z Nadleśnictwem Knyszyn i Dojlidy oraz Gminą Wasilków.
Wypoczynkowa	Agroturystyka	Gnińa, Koziańce, Obrubniki, Kopisk, Borsukówka, Krynice	Wypoczynek na wsi, Agrosopa, zakup i spożywanie rolniczych i leśnych produktów spożywczych, obserwowanie zwierząt gospodarskich, rekreacja wiejska.	Średni – potencjał tworzy obecnie kilka podmiotów, ale z uzyskanych informacji wynika, że ma charakter wzrostowy
	Rekreacja weekendowa	Obszar całej gminy, szczególnie teren północnej części i szlaki turystyczne	Spędzanie czasu na łonie natury, spacer, amatorskie uprawianie sportu, spotkania z rodziną i znajomymi, spędzanie czasu przy grillu, podczas wycieczki rowerowej i splotu kajakowego, kuligi w zimie.	Średni do dużego – z uwagi na rozwój i inwestycje na terenie BOF-u oraz poszukiwanie przez mieszkańców Białegostoku lokalizacji do wypoczynku i rekreacji weekendowej, jest to forma o potencjalnie dużym znaczeniu.
Aktywna i kwalifikowana	Piesza	W przebiegu szlaku Królowej Bony	Podróżowanie Szlakiem Królowej Bony (W okolicach Kopiska, Krypno Kościelne, Krypno Wielkie, Góra, Tykocin/Kopna Góra. Łączy szlaki narwiańskie ze szlakami Puszczy Knyszyńskiej).	Średni. Nie ma danych dot. atrakcyjności i wykorzystywania tego szlaku. Obejmuje jednak atrakcyjne kulturowo i przyrodniczo miejsca.

	Rowerowa	Obszar całej gminy – sieć szlaków rowerowych	Rekreacyjne i wycieczkowe kolarstwo siecią oznakowanych szlaków przebiegających przez teren gminy.	Duży – szlaki rowerowe są oznakowane, utrzymywane i rozwijane. Gmina Dobrzyniewo Duże tworzy razem z Gminą Knyszyn szlak rowerowy dawnym Traktem Królewskim.
	Wodna – kajakowa	Supraśl i Narew	Szlak kajakowy na Supraśli na terenie gminy Dobrzyniewo Duże jest jego końcowym odcinkiem, zaś na Narwi – środkowym. Brakuje na razie infrastruktury.	Niski – z uwagi na brak infrastruktury. Wzdłuż Supraśli planowane są inwestycje. Potencjał zwiększy wykorzystanie rekomendacji z inwentaryzacji opracowywanych dla SGGN.
	Jeździecka	Szlak Kresowe Wędrówki: Podleńce – Ponikła – Szaciły – Kolonie Krynickie, Doliny Górnej Narwi: granica gminy Krypno – Góra – Morusy – Krynice	Przez gminę Dobrzyniewo Duże przebiegają 2 szlaki konne. Znajdują się tutaj 3 ośrodki jeździeckie, organizowane są zawody konne.	Duży. Wartość potencjału zwiększy sieciowanie ośrodków i promocja turystyki i rekreacji jeździeckiej przez Gminę Dobrzyniewo Duże
	Przygodowa i inna specjalistyczna	Fastpark (Fasty), Zalesie, Ogrodniki, Borsukówka	Spędzanie czasu w parku rozrywki Fastpark, strzelectwo sportowe, strzelanie z łuku.	Średni. Są to niszowe, ale wyróżniające gminę Dobrzyniewo Duże formy, które warto wspierać i rozwijać.
	Łowiecka	Teren lasów Nadleśnictwa Dojlidy we wschodniej części gminy	Lasy nadleśnictwa Dojlidy są atrakcyjnymi terenami dla łowiectwa dla mieszkańców Białegostoku i osób spoza regionu.	Mały. Jest to forma niszowa, ale może być wspierająca z uwagi uwarunkowania w zakresie ochrony przyrody.
Biznesowa	Podróże służbowe indywidualne	Dobrzyniewo Duże i Fasty	Budowa drogi krajowej S19 i inne inwestycje stwarzają zapotrzebowanie na bazę noclegową. Firmy w Fastach są odwiedzane przez kontrahentów.	Mały i uzależniony od inwestycji prywatnych.
Medyczna	Rehabilitacja	Obszar Puszczy Knyszyńskiej	Możliwość terapii lasem, ziołoterapii, hipoterapii i agroturystyki, aquaterapii	Mały, ale rozwojowy, z uwagi na plany w zakresie terapii lasem. Można uwzględnić inne formy terapeutyczne.

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne.

Podsumowanie i wnioski:

Gmina Dobrzyniewo Duże ma obecnie duży potencjał w zakresie następujących form turystyki i rekreacji: przyrodniczej, rekreacji weekendowej, rowerowej, jeździeckiej. Należałoby podnieść znaczenie turystyki wodnej – kajakowej, agroturystyki, rehabilitacji oraz innych form turystyki przygodowej i specjalistycznej.

5 Charakterystyka ruchu turystycznego, potrzeby i oczekiwania turystów

Z uwagi na rozmiar i strukturę bazy noclegowej, charakterystyka ruchu turystycznego na terenie gminy Dobrzyniewo Duże jest wyzwaniem. Brakuje obiektywnych badań. Oprzeć można się tylko na opiniach i ocenach osób uczestniczących w warsztacie i wywiadach w odniesieniu do gości, z jakimi mają do czynienia. Należy podkreślić, że ruch turystyczny w gminie ma przede wszystkim charakter krótkookresowy (pół dnia). Trwają także 1-3 dni i są to przyjazdy weekendowe. Dotyczą mieszkańców Białegostoku i mieszkańców regionu, turystów z innych regionów odwiedzających Białystok, Puszcę Knyszyńską, spływających Supraślą i Narwią, tranzytowych, podróżujących do północnej części regionu z południa i zachodu. Pojawiają się turyści rosyjscy i białoruscy, jak również z krajów Europy Zachodniej, podróżujący po Podlasiu. Dane GUS nie podają obecnie ogólnodostępnych danych dot. ruchu turystycznego w podziale na gminy, nie można zatem stwierdzić, jaki jest udział ruchu zagranicznego i krajowego w bazie noclegowej. Z uwagi na brak obiektywnych danych nie można na chwilę obecną dokonać analizy potrzeb i oczekiwań uprawiających turystykę i rekreację na terenie gminy Dobrzyniewo Duże. Na potrzeby opracowania części programowej niniejszego opracowania wykorzystana zostanie marketingowa segmentacja popytu, opracowana przez Polską Organizację Turystyczną.

Poniższa tabela zawiera aktualną segmentację rynku turystyki i rekreacji w Dobrzyniewie Dużym. Powstała w oparciu o przeprowadzone dane, analizę źródeł wtórnych i trendów turystycznych, w tym z uwzględnieniem zjawisk spowodowanych pandemią COVID-19.

Tabela 22: Segmenty w zakresie realizacji funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże.

Lp.	Nazwa segmentu	Udział w rynku	Atrakcyjność segmentu	Prognozowane trendy	Aktywność
1	Aktywny – osoby zainteresowane amatorskim sportem i rekreacją	***	***	↗	W, K, L, J
2	Rodzinny	**	***	↗	W, K, D, L, J
3	Wypoczynkowy - na wypoczynek w czystym środowisku, w lesie i na wsi	***		↗	W, D, L
4	Specjalistyczny i hobbystyczny	**	***	→	W, K, C, J
5	Przygodowy	*	**	↘	W, K, L, C, J
6	Agroturysta – slow	*	***	↗	W, D, L, C
7	Poznawczy, zainteresowani historią i kulturą	**	**	→	W, K, X, J
8	Aktywny zawodowo	*	*	↘	K, C, J

Legenda:
mały (*), średni (**), duży (***) i bardzo duży (****)
W – weekendowy, K – krótkookresowy, D – długookresowy, L – letni, Z – zimowy, C – całoroczny, J – jednodniowy

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne.

Podsumowanie i wnioski:

Gmina Dobrzyniewo Duże jest atrakcyjna dla mieszkańców Białegostoku na jednodniową rekreację, wypoczynek oraz uprawianie turystyki aktywnej i specjalistycznej. Z potencjału gminy korzystają podróżujący szlakami turystycznymi (rowerowymi, konnymi, kajakowymi regionu). Pojawiają się także turyści odwiedzający Białystok i inne obszary województwa podlaskiego.

6 Marketing turystyczny – działania dotychczasowe

Analiza i ocena marketingu turystycznego gminy Dobrzyniewo Duże jest wyzwaniem, z uwagi na dotychczasowe wykorzystanie narzędzi marketingowych w niewielkim stopniu. Poniższy rozdział opracowano w oparciu o dane wtórne, w tym analizę obecności gminy w sieci internetowej. Na analizę w obszarze marketingu składa się: produkt turystyczny – jego charakterystyka i elementy składowe, jak również dystrybucja i promocja turystyki i produktu turystycznego.

6.1 Produkt turystyczny – charakterystyka i elementy składowe

Budowanie i rozwijanie produktów turystycznych to podstawowy element działalności marketingowej w obszarach recepcji turystycznej. Turysta, aby przyjechał do danego miejsca, musi mieć zabezpieczone podstawowe potrzeby, ale i ofertę, która go zainteresuje. W przypadku gminy Dobrzyniewo Duże należy zwrócić uwagę na stosunkowo ubogą ofertę turystyczną. W poniższej tabeli zestawiono istniejące, złożone produkty turystyczne, wydzielając i klasyfikując je według rodzajów. Należy zwrócić uwagę, że produkt w odróżnieniu od waloru turystycznego musi być odpowiednio zagospodarowany i dostępny dla turystów, tak, żeby mogli z niego skorzystać.

Tabela 23: Produkty turystyczne dostępne w gminie Dobrzyniewo Duże.

Nazwa produktu	Rodzaj produktu	Dostępność/ lokalizacja	Charakterystyka	Ocena potencjału
Rezerwat Krzemianka – ścieżka dydaktyczna z pozostałościami kopalni krzemienia z epoki brązu	Szlak przyrodniczy	Puszcza Knyszyńska; tablice informacyjne, wieża widokowa, parking	Ścieżka ma ok. 4 km, prezentuje walory przyrodnicze rezerwatu Krzemianka, a na jej terenie znajdują się także: skansen pszczelarski, drzewa bartne oraz pozostałości kopalni krzemienia z epoki brązu (ok. 3 tys. lat p.n.e.)	duży potencjał produktu, wymaga jednak dalszych inwestycji i rozbudowania o nowe funkcje, w powiązaniu z okolicznymi atrakcjami
„Szlak pielgrzymi” - żółty	Szlak (rowerowy)	Fasty – Dobrzyniewo – Gniła – Pogorzałki – Borsukówka – Ruda – Krypno – Knyszyn	Długość ok. 28 km	Produkt potencjalnie istotny dla dalszego rozwoju, zalecana intensywna promocja
„Kresowe Wędrówki”	System szlaków (rowerowy, konny, kajakowy, kolejowy)	różny przebieg w zależności od rodzaju	Całość ma ok. 120 km, element systemu różnych szlaków (rowerowy, konny, kajakowy, kolejowy), złączonych w jedną całość, jako „Kresowe Wędrówki”	Produkt potencjalnie istotny dla dalszego rozwoju, zalecana intensywna promocja

Aplikacja mobilna – przewodnik leśny po Puszczy Knyszyńskiej – produkt Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Knyszyńskiej	Rzecz (aplikacja mobilna)	Obszar objęty działaniami nadleśnictw: Dojlidy, Supraśl, Krynki, Czarna Białostocka	Interfejs aplikacji pozwala szybko znaleźć interesujące informacje; lokalizacja GPS pozwala na odszukanie najciekawszych obiektów, podzielonych na kilka użytecznych w terenie kategorii oraz trasy piesze i rowerowe znajdujące się w swoim pobliżu; mapa w aplikacji prezentuje tereny leśne oraz znajdujące się na nich ścieżki; planer pozwala ułożyć wycieczkę zgodnie z indywidualnymi zainteresowaniami użytkowników	Produkt wymaga aktualizacji i dalszego rozwoju
FASTPARK Park Rozrywki I Fastpaintball	Obiekt	Fasty, ul. Szosa Knyszyńska 21, Koziońce 1a Dobrzyniewo Duże	Kilka tras linowych, różne obiekty zabaw dla dzieci (gry, zjeżdżalnie, karuzele, mała gaj, huśtawki, strefa nauki i in.), różne pakiety np. urodzinowe, dla grup zorganizowanych, wieczory kawalerskie, ofert dla szkół itd.	Zalecana dalsza rozbudowa samego obiektu i oferty np. o atrakcje dla młodzieży, grup pracowniczych itd.
Kraina Krasnoludków Młyn Myśliwiec	Obiekt	Zalesie 2, gmina Dobrzyniewo Duże	To część gospodarstwa Młyn Myśliwiec w Puszczy Knyszyńskiej; na park rozrywki składa się wioska mikrodomków, leśny plac zabaw z torem przeszkód, tratwa na stawie oraz inne atrakcje, w tym mini zoo (kucyk, osiołek, króliki, kozy itd.); organizacja zajęć dla grup szkolnych.	Zalecana dalsza rozbudowa samego obiektu i oferty
Wioska tematyczna „Kraina Słowian”	Obiekt, wydarzenie	Obrubniki	Na terenie obiektu można skorzystać z różnego rodzaju gier terenowych, zabaw, pokazów, zajęć np. ceramicznych, plastycznych itp., organizacji ognisk, przejażdżek bryczką, czy m.in. skosztować posiłków.	Zalecany rozwój oferty i budowa własnej strony internetowej oraz intensywna komunikacja z wykorzystaniem mediów elektronicznych;
Szlak kajakowy rzeki Narwi	Szlak (kajakowy)	Od Złotorii na terenie gminy Choroszcz do Góry na terenie gminy Krypno	Długość 10 km w granicach gmin Dobrzyniewo Duże i Krypno	Produkt ważny w kontekście rozwoju turystyki w dorzeczu Narwi; wymaga intensywnej promocji
Szlak kajakowy rzeki Supraśli	Szlak (kajakowy)	Leńce – Złotoria	Długość 17 km	Produkt uzupełniający ofertę z zakresu turystyki aktywnej

Szlak „Włóknarzy” - niebieski	Szlak (rowerowy)	Fasty – Dzikie – Żółtki – Choroszcz – Kościuki – Niewodnica Kościelna – Tołcze – Dobrowoda – Borowskie Żaki – Suraż – Zawyki – Doktorce – Strabla – Plutycze – Rajsk – Haćki	Długość 75 km	Produkt uzupełniający ofertę z zakresu turystyki aktywnej
-------------------------------	------------------	---	---------------	---

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Należy zauważyć, że na terenie gminy Dobrzyniewo Duże dominują dwa rodzaje produktów: szlaki, po których można przemieszczać się różnymi środkami transportu oraz obiekty o charakterze rozrywkowym, ukierunkowane na dzieci. Należy zdecydowanie rozszerzyć tą ofertę w zakresie rodzajów, jak również grup odbiorców. Szczególnie trzeba zwrócić uwagę na wykorzystanie walorów przyrodniczych, jak również bliskość Białegostoku.

6.2 Dystrybucja i promocja turystyki i produktu turystycznego

Gmina Dobrzyniewo Duże wprowadza na rynek swoją ofertę turystyczną poprzez różne podmioty zajmujące się sprzedażą i promocją oferty turystycznej z terenu województwa podlaskiego bądź jego części. Włącza się w działania różnych organizacji regionalnych i/lub ponadlokalnych i poprzez nie komunikuje się z rynkiem turystycznym.

Biorąc pod uwagę dystrybucję produktu turystycznego sprzedaż oferty turystycznej gminy odbywa się poprzez strony internetowe organizatorów/ wytwórców usług turystycznych (gospodarstwa agroturystyczne, parki rozrywki itd.) oraz sieć informacji turystycznej. Należy zauważyć, że w ramach systemu informacji turystycznej na terenie województwa podlaskiego działają stacjonarne punkty informacji turystycznej (główny w Białymstoku), dedykowane portale (m.in. podlaskie.travel), jak również infokioski, sukcesywnie rozmieszczane na terenie całego województwa.

Uwzględniając działania związane z komunikacją marketingową, należy zwrócić uwagę, że gmina Dobrzyniewo Duże swoją działalność promocyjną prowadzi poprzez Internet oraz we współpracy z innymi podmiotami. Należy jednak podkreślić, że główna strona internetowa gminy Dobrzyniewo Duże wymaga modyfikacji w zakresie treści dotyczących turystyki. Poza powyższym gminy województwa podlaskiego najczęściej wykorzystują lokalne formy promocji w różnych mediach, jak również druk materiałów w formie papierowej.

7 Analiza mikrootoczenia – otoczenia konkurencyjnego

7.1 Konkurencja w obszarze Narwi i jej dopływów

Konkurencja na rynku turystycznym, z jaką obecnie i w przyszłości przyjdzie zmagać się gminie Dobrzyniewo Duże jest znaczna. Województwo podlaskie podejmuje próby osiągnięcia przewagi konkurencyjnej nad innymi regionami w kraju, co samo w sobie nie jest sprawą łatwą, szczególnie w dobie pandemii COVID-19 i stagnacji sektora turystycznego. Jednakże potencjał turystyczny regionu, zwłaszcza w kontekście walorów przyrodniczych, czy choćby wielokulturowości, historii i tradycji Podlasia pomaga efektywnie walczyć o klientów i konkurować na rynku turystycznym.

Uwzględniając konkurencję wewnętrzną gmin województwa podlaskiego należy zwrócić uwagę, że osiągnięcie przewagi konkurencyjnej także nie jest łatwe. W badaniach przeprowadzonych przez zespół ekspertów diagnozujących potencjał turystyczny województwa podlaskiego²⁰ oceniono m.in. atrakcyjność wypoczynkową wszystkich 118 gmin województwa podlaskiego. Gmina Dobrzyniewo Duże pod tym względem została zestawiona na poziomie „średnim”, przy czym znalazła się w gronie 57 gmin o bardzo dobrej, dobrej i średniej atrakcyjności wypoczynkowej z terenu województwa podlaskiego.

Na terenie województwa podlaskiego działają różnego rodzaju organizacje turystyczne, które ze sobą współpracują i zrzeszają podmioty turystyczne ze swojego terenu. Szczególnie należy zwrócić tutaj uwagę na istotną w kontekście rozwoju i promocji turystycznej regionu – Podlaską Regionalną Organizację Turystyczną. Jej członkami są m.in. samorządy, w tym z Choroszcy i Tykocina. Nie ma tutaj gminy Dobrzyniewo Duże. Oprócz tego należy m.in. wymienić: Stowarzyszenie Podlaskie Smaki, czy m.in. Podlaskie Stowarzyszenie Agroturystyczne. Trzeba pamiętać, że tworzenie lokalnych i ponadlokalnych partnerstw turystycznych stanowi o sile danego obszaru i znacząco wpływa na rozwój lokalny i regionalny.

Nad Narwią konkurencyjnymi gminami są: Tykocin, Choroszcz, Kobylin-Borzymy, Łapy, Suraż, Narew, Narewka (atrakcyjność przyrodnicza i zagospodarowanie turystyczne).

7.2 Konkurencja i współpraca w subregionie białostockim

Odwołując się do opracowania: „Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego”²¹ w dalszej części rozdziału przedstawiono ocenę potencjału turystycznego gmin powiatu białostockiego i na tym tle zinterpretowano sytuację gminy Dobrzyniewo Duże.

W poniższej tabeli przedstawiono, jak wypadają wszystkie gminy powiatu białostockiego w zakresie atrakcyjności wypoczynkowej, krajoznawczej oraz wskazano na dominujące rodzaje walorów wypoczynkowych.

²⁰ „Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego”, E. Panfiluk (red.), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, t. 1.

²¹ „Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego”, E. Panfiluk (red.), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, t. 1.

Tabela 24: Ocena atrakcyjności wypoczynkowej i krajoznawczej gmin powiatu białostockiego.

Gmina	Atrakcyjność wypoczynkowa	Atrakcyjność krajoznawcza	Dominujący rodzaj waloru wypoczynkowego
Choroszcz	średnia	średnia	rzeka
Czarna Białostocka	średnia	bardzo duża	las
Dobrzyniewo Duże	średnia	średnia	brak waloru dominującego
Gródek	bardzo duża	bardzo duża	rzeka, las
Juchnowiec Kościelny	mała	mała	rzeka
Łąpy	mała	średnia	brak waloru dominującego
Michałow	duża	średnia	rzeka, jezioro
Poświętne	mała	mała	brak waloru dominującego
Supraśl	duża	bardzo duża	las
Suraż	mała	mała	brak waloru dominującego
Turośń Kościelna	średnia	mała	brak waloru dominującego
Tykocin	średnia	średnia	rzeka
Wasilków	średnia	średnia	las
Zabłudów	średnia	mała	rzeka
Zawady	mała	mała	brak waloru dominującego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego”, E. Panfiluk (red.), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, t. 1.

Atrakcyjność wypoczynkowa i krajoznawcza gminy Dobrzyniewo Duże została oceniona jako średnia. Największymi, bezpośrednimi konkurentami są gminy: Gródek, Supraśl i Czarna Białostocka. Należy także zwracać uwagę na gminy o podobnych ocenach atrakcyjności, w tym Choroszcz, Michałow, Tykocin oraz Wasilków. W przypadku gminy Dobrzyniewo Duże niekorzystne jest to, że nie ma ona łatwo identyfikowalnego, dominującego waloru wypoczynkowego. Przewagę osiągają tu zwłaszcza gminy Gródek i Michałow, które mają po dwie istotne domeny.

W kolejnej tabeli 25 przedstawiono ocenę potencjalnej atrakcyjności gmin powiatu białostockiego z punktu widzenia rynku krajowego i międzynarodowego.

Tabela 25: Potencjalna atrakcyjność turystyczna gmin powiatu białostockiego.

Gmina	Potencjalna atrakcyjność turystyczna o zasięgu międzynarodowym	Potencjalna atrakcyjność turystyczna o zasięgu krajowym
Choroszcz	średnia	duża
Czarna Białostocka	duża	mała
Dobrzyniewo Duże	średnia	mała
Gródek	duża	bardzo duża
Juchnowiec Kościelny	mała	średnia
Łąpy	średnia	mała
Michałow	mała	duża
Poświętne	mała	bardzo mała
Supraśl	duża	duża
Suraż	mała	mała
Turośń Kościelna	średnia	średnia
Tykocin	średnia	duża
Wasilków	duża	średnia
Zabłudów	mała	duża
Zawady	mała	mała

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego”, E. Panfiluk (red.), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, t. 1.

Według ekspertów oceniających podlaskie gminy z punktu widzenia ich potencjału atrakcyjności turystycznej na rynkach międzynarodowych – Dobrzyniewo Duże zostało zaklasyfikowane jako „średnia”. Wśród gmin powiatu białostockiego na średnią lub dużą atrakcyjność turystyczną o zasięgu międzynarodowym wskazano także gminy: Czarna Białostocka, Gródek, Supraśl i Wasilków (duża) oraz Choroszcz, Łapy, Turośń Kościelna oraz Tykocin (średnia). Z punktu widzenia atrakcyjności na rynku krajowym gmina Dobrzyniewo Duże została uznana za małą. Do kategorii bardzo duża, duża lub średnia z terenu powiatu białostockiego zaklasyfikowano następujące gminy: Gródek (bardzo duża), Choroszcz, Michałowo, Supraśl, Tykocin oraz Zabłudów (duża), Juchnowiec Kościelny, Turośń Kościelna oraz Wasilków (średnia). Biorąc powyższe pod uwagę, za największych konkurentów dla gminy Dobrzyniewo Duże trzeba uznać gminy: Choroszcz, Gródek, Supraśl, Turośń Kościelna, Tykocin oraz Wasilków.

W omawianym opracowaniu oceniono całość potencjału turystycznego gmin i powiatów województwa podlaskiego. W zestawieniu tym powiat białostocki otrzymał pierwszą pozycję i zaznaczono, że ma on bardzo wysoki potencjał turystyczny, najwyższy w województwie. Na tym tle gmina Dobrzyniewo Duże wypada słabo, została oceniana jako z niskim potencjałem i sklasyfikowana na 61 pozycji na 118 gmin (tabela 26).

Tabela 26: Potencjał turystyczny gmin powiatu białostockiego.

Gmina	Ranking gmin według potencjału turystycznego	Rodzaj potencjału turystycznego
Choroszcz	38	wysoki
Czarna Białostocka	9	bardzo wysoki
Dobrzyniewo Duże	61	niski
Gródek	28	wysoki
Juchnowiec Kościelny	68	niski
Łapy	27	wysoki
Michałowo	14	bardzo wysoki
Poświętne	97	niski
Supraśl	8	bardzo wysoki
Suraż	49	wysoki
Turośń Kościelna	72	niski
Tykocin	16	wysoki
Wasilków	19	wysoki
Zabłudów	46	wysoki
Zawady	84	niski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: „Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego”, E. Panfiluk (red.), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, t. 1.

Uwzględniając gminy powiatu białostockiego w pierwszej piętnastce gmin województwa podlaskiego z największym potencjałem turystycznym znalazły się: Supraśl (8 pozycja), Czarna Białostocka (9 pozycja) i Michałowo (14 pozycja). Zostały one ocenione jako te o bardzo wysokim potencjale. Wyżej od gminy Dobrzyniewo Duże zostały także zaklasyfikowane następujące gminy powiatu białostockiego: Tykocin (16 pozycja), Wasilków (19 pozycja), Łapy (27 pozycja), Gródek (28 pozycja), Choroszcz (38 pozycja), Zabłudów (46 pozycja) i Suraż (49 pozycja). Wskazano, że mają one wysoki potencjał turystyczny. Widoczna jest zatem silna konkurencja na rynku turystycznym, z którą przyjdzie się mierzyć gminie Dobrzyniewo Duże.

W powiecie białostockim gminę Dobrzyniewo Duże wyróżnia potencjał przyrodniczy: obszary chronionego krajobrazu, duża lesistość (36%). Konkurencję stanowią następujące gminy: Tykocin, Choroszcz, Knyszyn, Turośń Kościelna, Zabłudów. Nad Supraślą konkurencyjnymi (lepiej zagospodarowanymi gminami) są: Wasilków, Czarna Białostocka, Supraśl, Gródek).

7.3 Konkurencja w województwie podlaskim

Uwzględniając gminy położone na obszarze Górnej Narwi trzeba zauważyć, że gmina Dobrzyniewo Duże ma tutaj silną konkurencję. Inwentaryzacja i waloryzacja zasobów 18 gmin położonych na obszarze Górnej Narwi wykazała, że na czołowych pozycjach gmina Dobrzyniewo Duże jest klasyfikowana jedynie pod względem walorów przyrodniczych i ochrony przyrody (tabela poniżej).

Tabela 27: Ranking atrakcyjności turystycznej gmin obszaru Górnej Narwi w podziale na poszczególne elementy walorów turystycznych.

Gmina	Pozycja w rankingu						
	Ochrona i walory przyrodnicze	Zabytki	Muzea	Wydarzenia	Inne atrakcje	Walory społeczne	Produkty regionalne
Bielsk Podlaski	3	1	5	brak	brak	12	6
Choroszcz	5	3	5	5	3	7	2
Dobrzyniewo Duże	4	14	brak	10	6	13	brak
Juchnowiec Kościelny	12	9	brak	6	9	6	brak
Kobylin-Borzymy	7	15	6	12	brak	brak	brak
Knyszyn	6	5	brak	4	brak	9	brak
Krypno	8	17	6	8	brak	13	brak
Łapy	9	12	6	1	7	8	5
Narew	10	11	3	2	10	1	brak
Narewka	1	2	1	3	1	2	1
Poświętne	14	16	3	10	8	5	brak
Sokoły	13	6	3	10	10	10	3
Suraż	9	13	4	9	8	13	4
Turośń Kościelna	12	8	6	7	5	11	4
Tykocin	2	4	2	7	2	4	3
Wyszki	11	10	6	11	4	11	brak
Zabłudów	10	7	brak	11	brak	3	brak
Zawady	9	14	brak	13	brak	brak	6

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

Gmina Dobrzyniewo Duże nie wyróżnia się pod względem walorów kulturowych, ma tu znaczną konkurencję. Do największych konkurentów w kontekście walorów turystycznych spośród gmin obszaru Górnej Narwi należy zaliczyć: Narewkę, Tykocin, Bielsk Podlaski oraz Choroszcz.

W kontekście walorów przyrodniczych mocniejszą pozycję mają gminy: Narewka, Tykocin i Bielsk Podlaski. Na rozwój tego elementu atrakcyjności turystycznej powinna ukierunkować się gmina Dobrzyniewo Duże.

Według badania przeprowadzonego w 2015 roku atrakcyjność turystyczna gminy Dobrzyniewo Duże leży w korzystnych walorach przyrodniczych (24 pozycja na 118 gmin województwa podlaskiego):

- atrakcyjność wypoczynkową i krajoznawczą oceniono jako średnią,
- za średnią uznano także potencjalną aktywność o zasięgu międzynarodowym,
- atrakcyjność kulturowa jest bardzo niska, a w zakresie turystyki aktywnej niska,
- łączna atrakcyjność turystyczna w rankingu gmin regionu jest niska (61 pozycja)²².

Biorąc pod uwagę zagospodarowanie turystyczne więcej obiektów noclegowych od gminy Dobrzyniewo Duże posiadają gminy: Choroszcz, Łapy, Knyszyn, Narew, Narewka, Suraz, i Tykocin.

7.4 Analiza 5 Sił Konkurencyjnych wg Porter'a

W kolejnej tabeli przedstawiono wyniki analizy konkurencji w zakresie turystyki, z jaką przyjdzie się mierzyć gminie Dobrzyniewo Duże. W tym celu wykorzystano model 5 Sił Konkurencyjnych M. Porter'a. Uwzględniono w nim poza konkurencją także odbiorców oferty, dostawców, jak również ofertę substytucyjną.

Tabela 28: Analiza 5 Sił Konkurencyjnych turystyki według Porter'a dla gminy Dobrzyniewo Duże.

Kategoria	Opis	Groźba/siła oddziaływania
KONKURENCJA W SEKTORZE	<ul style="list-style-type: none"> - do bezpośrednich, najsilniejszych konkurentów gminy Dobrzyniewo Duże należy zaliczyć przede wszystkim gminy położone na terenie powiatu białostockiego, w tym szczególnie gminy: Choroszcz, Czarna Białostocka, Gródek, Michałowo, Supraśl, Tykocin oraz Wasilków - szczególnie należy zwrócić uwagę na gminy położone na obszarze Górnej Narwi, a tutaj szczególnie na: Narewkę, Tykocin, Bielsk Podlaski oraz Choroszcz - widoczne jest zainteresowanie konkurentów podobnymi walorami, w tym zwłaszcza przyrodniczymi i ich wykorzystywanie do budowania własnej oferty turystycznej; - uwzględniając formy turystyki nastawione na wypoczynek, w tym aktywny (rowery, kajaki, konie, wędkowanie itd.), należy zauważyć, że konkurencja na rynku jest bardzo silna, a oferta gminy Dobrzyniewo Duże jest obecnie stosunkowo uboga i nie wyróżnia się na tle konkurencji;	Siła konkurencji w sektorze jest bardzo duża i ma charakter wzrostowy
POTENCJALNA KONKURENCJA	<ul style="list-style-type: none"> - na polskim rynku turystycznym widoczny jest wzrost konkurencji w zakresie turystyki aktywnej, w tym szczególnie rowerowej (wszystkie polskie województwa oraz gminy województwa podlaskiego); - znaczna konkurencja może być związana z produktami turystycznymi opartymi na walorach przyrodniczych i ich rosnącym wykorzystaniem przez turystów; - wiele destynacji oferuje i coraz więcej w przyszłości będzie zwracało uwagę na różnego rodzaju rozrywkę, w tym parki rozrywki ukierunkowane na rodziny i dzieci; - konkurencję w przyszłości mogą także stanowić gminy, które szybciej zareagują na nowe trendy pojawiające się na rynku turystycznym.	Groźba pojawienia się nowych konkurentów jest znaczna

²² Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego, E. Panfiluk (red.), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, t. 1.

NABYWCY	<ul style="list-style-type: none"> - turyści krajowi; - mieszkańcy z województwa podlaskiego i regionów ościennych; - turyści zagraniczni, zwłaszcza z krajów sąsiadujących z Polską, w tym głównie z Białorusi, Niemiec i Litwy; - turyści aktywni, osoby zainteresowane rekreacją - rodziny z dziećmi; - seniorzy; - turyści aktywni zawodowo; - osoby nastawione na wypoczynek w czystym środowisku; - turyści specjalistyczni, hobbystyczni; - turyści przygodowi; - turyści slow; - turyści poznawczy, zainteresowani historią i kulturą.	Siła oddziaływania turystów jest duża, kształtują oni rynek jako strona popytowa i zmiana ich nastawienia do produktów w ostatnim czasie będzie silnie oddziaływać na stronę podażową
DOSTAWCY	<ul style="list-style-type: none"> - przedsiębiorcy turystyczni lokalni i z regionu, zwłaszcza z terenu gminy i Białegostoku; - jednostki organizacyjne samorządu lokalnego działające w obszarze turystyki, zdrowia, kultury i sportu; - organizacje pozarządowe; - mieszkańcy; - zrzeszenia o charakterze turystycznym; - przedsiębiorstwa transportowe; - instytucje krajowe i unijne.	Siła oddziaływania dostawców usług turystycznych i okołoturystycznych jest bardzo duża
SUBSTYTUTY	<ul style="list-style-type: none"> - jednodniowe pobyty wypoczynkowe w gminach ościennych - wypoczynek i rekreacja w miejscu zamieszkania; - uprawianie aktywności ruchowych, w tym kolarstwa, kajakarstwa czy m.in. jazdy konnej w miejscu zamieszkania; - spędzanie czasu wolnego przez rodziny z dziećmi w sposób bierny i w miejscu zamieszkania, co wzmagają sytuacja pandemiczna w kraju i na świecie.	Groźba pojawienia się oferty substytucyjnej jest bardzo silna

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o źródła wtórne.

8 Analiza uwarunkowań zewnętrznych rozwoju turystyki w Gminie i analiza trendów w turystyce

Nie od dziś wiadomo, że turystyka w obecnych czasach podlega ciągłym zmianom. Wpływa na to wiele czynników, jak np. stały wzrost oczekiwań turystów co do jakości produktów turystycznych, czy m.in. konieczności indywidualnego podejścia ze strony organizatorów turystyki do każdego gościa, jak również oferta, która będzie wywoływać silne emocje. Do tego ostatni rok przyniósł nowe wyzwania, z którymi trzeba będzie się zmierzyć, a przyciągnięcie turystów do danego obszaru recepcji turystycznej może być jeszcze trudniejsze.

8.1 Sytuacja na rynku turystycznym związana z pandemią SARS-CoV-2

Epidemia związana z wirusem SARS-CoV-2, która objęła cały świat, z punktu widzenia gospodarczego szczególnie negatywnie wpłynęła na branżę turystyczną. W większości ekspertyz związanych z prognozami sytuacji na rynku turystycznym po ustaniu pandemii (w tym m.in. Światowej Organizacji Turystyki, Światowej Rady Podróży i Turystyki, Europejskiej Komisji Podróży i in.) zwraca się uwagę, że skutki epidemii, w tym m.in. czasowe zamknięcie granic, czy zakazy przemieszczania się również wewnątrz kraju, będą głęboko oddziaływać na turystykę. Wskazuje się także, że skutki pandemii branża turystyczna może odczuwać jeszcze wiele lat. Światowa Organizacja Turystyki w swoich raportach dotyczących skutków epidemii SARS-CoV-2 zwraca uwagę na to, że po jej ustaniu szybciej będzie się rozwijać turystyka krajowa. Dla mniej znanych destynacji turystycznych,

oferujących ciszę, spokój i czyste środowisko może to być szansa na zaistnienie na rynku turystycznym. Pobudzenie koniunktury w turystyce z pewnością będzie w najbliższym czasie głównym celem działań branży turystycznej, jak i m.in. regionalnych władz samorządowych. Kluczową sprawą będzie tutaj współpraca wszystkich zainteresowanych stron, zwłaszcza na poziomie lokalnym.

8.2 Trendy na współczesnym rynku turystycznym

Wyodrębniając trendy występujące na rynku turystycznym eksperci światowych organizacji (m.in. Światowej Organizacji Turystyki, Światowej Rady Podróży i Turystyki) zajmujących się tą dziedziną gospodarki, zwracają uwagę na różne jej współczesne formy. Przede wszystkim jest to turystyka zaangażowana, czyli związana z aktywnym uczestnictwem i budowaniem relacji opartych na silnych emocjach (np. slow turystyka). Jest ona związana z różnego rodzaju doznaniem i odbiorem świata wielozmysłowo, zwłaszcza w kontekście przyrody, historii, kultury, gastronomii czy sfery duchowej.

Współcześnie turyści poszukują niestandardowych form spędzania wolnego czasu podczas odbywanych podróży. Chcą być zaskakiwani i angażowani w poznawanie odwiedzanego obszaru, stąd wzrasta zainteresowanie takimi formami zwiedzania, jak np. questingi, fabularne gry miejskie itp. Podejście innowacyjne i kreatywne do budowy produktów turystycznych, w tym wykorzystujące nowoczesne technologie to obecnie standard w turystyce. Turystykę opartą na wykorzystaniu nowoczesnych technologii w połączeniu z wymiarem pro-ekologicznym i pro-społecznym określa się mianem smart turystyki.

Dotychczasowe, tradycyjne formy wypoczynku i poznawania odwiedzanych destynacji turystycznych zmieniają swoje oblicze. Na przykład nadal wzrasta zainteresowanie aktywnymi formami wypoczynku, jednakże czegoś innego oczekują turyści obecnie, niż jeszcze kilkanaście lat temu. Chcą uprawiać nietypowe sporty, częściej sięgają po różne formy ekstremalne. Cały czas wzrasta zainteresowanie specjalistycznymi formami i produktami turystycznymi, co wiąże się np. z rozwojem tego typu oferty i m.in. szlaków tematycznych. Zauważa się także wzrost zainteresowania podróżami sentymentalnymi i powrotami do korzeni. Z tym związana jest istotna rola własnych, wcześniejszych doświadczeń z podróży, co skłania turystów do powrotu do miejsc dobrze wspomnianych.

W najbliższym czasie należy spodziewać się, że skutkiem światowej pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2 będzie jeszcze większe zainteresowanie różnymi formami turystyki zdrowotnej oraz pobytami w czystym środowisku. Chodzi tutaj o poprawę zdrowia człowieka, ale także możliwość odreagowania psychicznego, odnowę biologiczną, jak również zachowania pro-ekologiczne i związane z tym formy turystyki przyrodniczej, w tym ekoturystykę.

Z punktu widzenia społecznego współczesna turystyka przybiera postać aktywności międzypokoleniowej, przy czym najczęściej ma się tutaj do czynienia z pokoleniami wewnątrz rodzinnymi. Istotną rolę będą odgrywać także formy turystyki, które sprzyjają budowaniu więzi społecznych, wspólnotowych, w tym m.in. turystyka religijna, kulinarna, motywacyjna itd. Wskazuje się także na istotną rolę budowania partnerstw turystycznych na wszystkich szczeblach i to zarówno związanych z przestrzenią i gospodarką turystyczną, jak również międzysektorowych, w tym publiczno-prywatnych.

8.3 Krajowa i regionalna polityka turystyczna

Gmina Dobrzyniewo Duże położona jest stosunkowo blisko wschodniej granicy Polski z Białorusią i Litwą. Szczególny wpływ na tutejszą sytuację gospodarczą, zarówno pozytywną, jak i negatywną może mieć zwłaszcza bliskość Białorusi i fakt istnienia wschodniej granicy Unii Europejskiej. W ostatnich latach zauważalny jest wzrost współpracy transgranicznej, zwłaszcza z krajami spoza Unii. Z pewnością w dalszym ciągu należy spodziewać się ukierunkowania na taką współpracę.

Analizując czynniki zewnętrzne, które bezpośrednio bądź pośrednio mogą wpływać na rozwój turystyki w gminie Dobrzyniewo Duże szczególną uwagę trzeba poświęcić prowadzonej przez różne szczeble administracji polityce turystycznej. Istotny wpływ na rozwój turystyki wewnętrznej wywiera polityka krajowa, w tym szczególnie w zakresie regulacji prawnych. Należy się tutaj odwołać zarówno do istniejących aktów normujących funkcjonowanie przedsiębiorstw turystycznych (organizatorzy turystyki, baza noclegowa i inne), jak również regulacji związanych m.in. z bezpieczeństwem, higieną pracy oraz zabezpieczeniem majątku podmiotów turystycznych.

Polityka turystyczna Państwa oparta jest na sprawnych i odpowiednio ukonstytuowanych strukturach organizacyjnych. Istniejące w Polsce organizacje związane z działalnością promocyjną i rozwojową w zakresie turystyki z poziomu kraju (Polska Organizacja Turystyczna), jak również regionu: Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna – usprawniają działania i bezpośrednio wpływają na rozwój lokalny.

Z punktu widzenia turystów krajowych na ich mobilność i chęć podróżowania istotny wpływ ma polityka podatkowa, jak również socjalna państwa. Zwiększone obciążenia podatkowe nie sprzyjają podróżom i zwiększonym wydatkom podczas ich odbywania. Z kolei program 500+ zwiększa budżety domowe polskich rodzin, co przekłada się na poprawę krajowego ruchu turystycznego.

9 Całościowa analiza strategiczna – analiza SWOT/TOWS

Prezentowana poniżej analiza SWOT stanowi podsumowanie i dopełnienie analiz przeprowadzonych na potrzeby opracowania Programu. Została ona przeprowadzona w trzech etapach. Pierwszy etap obejmował zidentyfikowanie we współpracy z uczestnikami konsultacji szerokiej listy czynników otoczenia wewnętrznego (mocnych i słabych stron) oraz zewnętrznego (szans i zagrożeń) podczas listopadowych warsztatów i bezpośrednio po nich. Podczas warsztatów nadano również wagi poszczególnym kategoriom w analizie SWOT. Następnie przedstawiciele Gminy Dobrzyniewo Duże i branży turystycznej poproszeni zostali o nadanie rang (ocen) poszczególnym czynnikom w skali od 1 do 5. Trzeci etap polegał na korelacji wag i rang. Poniższa tabela przedstawia mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia (po 10), które uzyskały najwyższą wartość iloczynu rang i wag.

Tabela 29: Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże.

Mocne strony	Punktacja			
Duża aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców gminy (paintball, park linowy, w Fastach, dwa kluby jeździeckie w Chrańkach).	107	3,96	0,41	1,62
Obiekty sportowo-rekreacyjne, w tym hala sportowa, boiska i Orlik.	105	3,89	0,41	1,59
Położenie Gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku.	131	4,85	0,16	0,78
Rezerwat Przyrody Krzemianka i Kulikówka	126	4,67	0,16	0,75
Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej.	122	4,52	0,16	0,72
Bogate zasoby leśne (ponad 36% pow. Gminy)	121	4,48	0,16	0,72
Położenie nad Narwią i Supraślą.	118	4,37	0,16	0,70
Niski poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego.	116	4,30	0,16	0,69
Atrakcyjny krajobraz i urozmaicona rzeźba terenu.	115	4,26	0,16	0,68
Walory do uprawiania turystyki i rekreacji przyrodniczej (na terenie Puszczy Knyszyńskiej i w obu rezerwach).	115	4,26	0,16	0,68
Słabe strony	Punktacja			
Zły dostęp do rzeki i brak nad nią infrastruktury (ścieżki spacerowe, bulwar wzdłuż rzeki, plaży, kąpieliska, przystani dla kajaków, zagospodarowania brzegów, pomostów, śmietników). Miejsc piknikowych z toaletami.	113	4,52	0,41	1,85
Brak kąpieliska.	112	4,48	0,41	1,84
Brak bazy noclegowej oraz gastronomicznej o charakterze turystycznym.	109	4,36	0,41	1,79
Duże braki w zakresie sieć ścieżek i tras rowerowych.	106	4,24	0,41	1,74
Niski poziom rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w stosunku do potencjału posiadanych walorów tego typu.	101	4,04	0,41	1,66
Występowanie miejscowości pozbawionych jakiegokolwiek infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.	92	3,68	0,41	1,51
Zły stan techniczny części obiektów zabytkowych.	67	2,68	0,41	1,10
Słabe wykorzystanie walorów przyrodniczych do uprawiania turystyki i rekreacji.	96	3,84	0,16	0,61
Słabo rozwinięta turystyka i rekreacja na obszarach wiejskich, w tym agroturystyka.	105	4,20	0,08	0,34
Niezrealizowane plany w zakresie rozwoju turystycznego, w tym zagospodarowania Supraśli	101	4,04	0,08	0,32
Szanse	Punktacja			
Większe wykorzystywanie własnego środka transportu w podróżach turystycznych.	72	4,24	0,20	0,85
Wzrastająca świadomość społeczna w odniesieniu do ochrony środowiska naturalnego i klimatu.	70	4,12	0,20	0,82

Możliwość zainwestowania przez inwestorów zewnętrznych w infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną w odpowiedzi na walory lokalizacyjne i przyrodnicze gminy Dobrzyniewo Duże.	70	4,12	0,20	0,82
Oferta i koncepcje współpracy międzysamorządowej w ramach Stowarzyszenia Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego.	70	4,12	0,20	0,82
Poszukiwanie przez inwestorów zewnętrznych atrakcyjnych miejsc do inwestowania w sąsiedztwie Białegostoku.	67	3,94	0,20	0,79
Możliwość pozyskania budowy dróg serwisowych w związku z budową drogi ekspresowej S19.	65	3,82	0,20	0,76
Gotowość samorządów i pozarządowych organizacji zagranicznych do podejmowania współpracy z gminami regionu podlaskiego.	63	3,71	0,20	0,74
Poszukiwanie przez mieszkańców Białegostoku w jego bezpośrednim sąsiedztwie atrakcyjnych miejsc do uprawiania sportu i rekreacji.	81	4,76	0,05	0,24
Popyt na turystykę i rekreację rowerową.	81	4,76	0,05	0,24
Rosnące zapotrzebowanie na „czystą”, zdrową, naturalną żywność i produkty lokalne.	79	4,65	0,05	0,23
Zagrożenia	Punktacja			
Niechęć inwestorów publicznych, tzn. Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP do uwzględnienia społecznych i gospodarczych interesów Gminy Dobrzyniewo Duże w procesie planowanej budowy, przebudowy i rozbudowy drogi S19 oraz linii kolejowej nr 38.	75	4,41	0,20	0,88
Rezygnacja inwestorów zewnętrznych w inwestowania na terenie gminy ze względu na brak terenów odpowiednich co do powierzchni, przygotowanych prawnie i infrastrukturalnie.	69	4,06	0,20	0,81
Dodatkowe obciążenia finansowe branży turystycznej i brak stabilności funkcjonowania.	62	3,65	0,20	0,73
Rozbieżne interesy i korzyści poszczególnych gmin.	62	3,65	0,20	0,73
Wzrost znaczenia ruchów ekologicznych i ich wpływu na realizację inwestycji turystycznych na obszarach cennych przyrodniczo.	56	3,29	0,20	0,66
Degradacja krajobrazu wywołana inwestycjami zewnętrznymi.	55	3,24	0,20	0,65
Ograniczenia społeczno-gospodarczego rozwoju gminy wraz ze zmniejszenie spójności przestrzennej i komunikacyjnej w związku z dużymi inwestycjami komunikacyjnymi.	51	3,00	0,20	0,60
Niepewność i restrykcje związane z przerwami w funkcjonowaniu usług turystycznych i rekreacyjnych.	68	4,00	0,15	0,60
Faworyzowanie w polityce województwa podlaskiego innych gmin i obszarów.	62	3,65	0,10	0,36
Lepszy stan zagospodarowania turystycznego gmin sąsiadujących z Dobrzyniewem Dużym.	59	3,47	0,10	0,35

Zródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne w oparciu o prace warsztatowe i on-line z przedstawicielami Gminy Dobrzyniewo Duże i branży turystycznej.

Podsumowanie i wnioski:

Opracowanie analizy SWOT natrafiło na przeszkody, z uwagi na brak możliwości prac w trybie stacjonarny. Z tego względu nie udało się dokonać w satysfakcjonujący sposób oceny wzajemnego oddziaływania czynników, co jest sednem analizy SWOT. Osiągniętym końcowym rezultatem prac jest wskazanie tych mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, które uzyskały najwyższą wartość iloczynu rang i wag.

Największe atuty rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże tkwią w aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców inwestujących w infrastrukturę i produkt turystyczno-rekreacyjny. Istotne znaczenie mają także obiekty rekreacyjno-sportowe, stanowiące inwestycje gminne, następnie położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Białegostoku i walory przyrodnicze. Słabości tkwią przede wszystkim w złym dostępie do Supraśli i Narwi i brakiem nad brzegami infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Kolejnym aspekty

także dotyczą braków infrastrukturalnych: kąpieliska, bazy noclegowej i gastronomicznej, ścieżek i tras rowerowych, a także niski poziom rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w stosunku do potencjału posiadanych walorów tego typu.

Za największą szansę uznano większe wykorzystywanie własnego środka transportu w podróżach turystycznych. Istotna jest również świadomość społeczna w odniesieniu do ochrony środowiska naturalnego i klimatu, możliwość zainwestowania przez inwestorów zewnętrznych w infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną w odpowiedzi na walory lokalizacyjne i przyrodnicze gminy Dobrzyniewo Duże, oferta i koncepcje współpracy międzysamorządowej w ramach BOFU i poszukiwanie przez inwestorów zewnętrznych atrakcyjnych miejsc do inwestowania w sąsiedztwie Białegostoku. Natomiast kluczowe zagrożenie upatrywane jest jako niechęć inwestorów publicznych, tzn. Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz PKP do uwzględnienia społecznych i gospodarczych interesów Gminy Dobrzyniewo Duże w procesie planowanej budowy, przebudowy i rozbudowy drogi S19 oraz linii kolejowej nr 38. Rezygnacja inwestorów zewnętrznych w inwestowania na terenie gminy ze względu na brak terenów odpowiednich co do powierzchni, przygotowanych prawnie i infrastrukturalnie jest kolejnym negatywnym czynnikiem zewnętrznym, jakie należy brać pod uwagę i starać się zminimalizować jej oddziaływanie poprzez stworzenie przyjaznych warunków do inwestycji turystyczno-rekreacyjnych. Zagrożeniem jest także aktualna kondycja branży turystycznej. Niekorzystanie oddziaływają rozbieżne interesy i korzyści poszczególnych gmin.

10 Wnioski diagnostyczne

Gmina Dobrzyniewo stanowi przekształcający się obszar wiejski, który stopniowo traci charakter rolniczy, stając się atrakcyjnym miejscem do zamieszkiwania przede wszystkim dla osób pracujących w Białymstoku, co podkreślano w kilku programach rozwoju wsi w Gminie. Wzrosło zainteresowanie zakupem działek pod zabudowę mieszkaniową, co spowodowało powstanie nowych budynków mieszkalnych zarówno w samych wsiach jak i wokół. Niektóre miejscowości wg nowych mieszkańców obszar Gminy jest interesującym miejscem, które przyciąga osoby zmęczone miejskim zgiełkiem, hałasem, spalinami, którzy doceniają wartość nadnarwiańskich obszarów przyrodniczych oraz kompleksu leśnego Puszczy Knyszyńskiej. Jest to zjawisko bardzo korzystne dla rozwoju wsi zarówno z ekonomicznego względu (wzrost wartości działek), jak i społecznego – nowi mieszkańcy wnoszą nową kulturę, nowe zwyczaje, dzięki czemu „wieś staje się bardziej różnorodna, ożywa z puszczańskiego letargu”. Rozwija się działalność kulturalna na terenie Gminy, a impuls do rozwoju turystyki może spowodować „monetyzację” dotychczasowych zamiłowań, uprawianego hobby, potencjału mieszkaniowego i gospodarczego mieszkańców.

W niniejszym Programie wskazane będą kierunki działań i działania, które pozwolą niwelować istniejące słabości, jeszcze bardziej wyeksponować atuty (dzięki szansom w otoczeniu zewnętrznym). Istotne będzie również uwzględnianie w działaniach negatywnych uwarunkowań zewnętrznych i zaplanowanie ewentualnych działań zaradczych, które będą minimalizować w przyszłości skutki zidentyfikowanych zagrożeń. Należy podkreślić, że uwarunkowania zewnętrzne, jako niezależne od nas, mogą się zmienić w nieprzewidywany sposób, co będzie implikować potrzebę aktualizacji przyjętych założeń.

11 Wizja rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże

Wizja Dobrzyniewa Dużego w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy określa przyszły obraz (stan), do którego aspirują Władze w dłuższej perspektywie czasowej. Jest słowną i mentalną wizualizacją kierunku działalności dot. turystyki, rekreacji, budowania marki turystycznej i działań marketingowych. Mówi, jak Dobrzyniewo Duże ma być postrzegane przez adresatów oferty turystyczno-rekreacyjnej. Wizja obejmuje perspektywę czasową do 2030 roku, co oznacza, że w wyznaczonym przedziale czasowym powinny zostać osiągnięte cele strategiczne i taktyczno-operacyjne.

Wizja powinna obejmować perspektywę długookresową (strategiczną), czyli 10 lat. Wizja ta jest następująca:

Dobrzyniewo Duże jest gminą atrakcyjną wypoczynkowo i krajoznawczo, stanowiącą zaplecze rekreacyjnym dla Białegostoku.

Na południu dobrze rozwinięta jest infrastruktura rekreacyjna dla mieszkańców gminy i odwiedzającym, zaś północ umożliwia turystom wypoczynek na wsi i w lasach Puszczy Knyszyńskiej oraz realizację specjalistycznych formy aktywności.

Władze Gminy współpracują z partnerami wewnętrznymi i sąsiednimi JST, organizacjami i biznesem, współtworząc bogatą ofertę turystyczną o charakterze liniowym i sieciowym.

Wizja koncentruje się na 3 aspektach, które znajdą odzwierciedlenie w celach. Jeden z aspektów nawiązuje do bliskości Białegostoku i tworzenia oferty dla mieszkańców stolicy województwa i ew. jednodniowych odwiedzających, którzy przebywają w Białymstoku w celach turystycznych.

Drugi aspekt podkreśla dualność potencjału gminy Dobrzyniewo Duże: południowa część gminy jest silnie zurbanizowana, pokryta gęstą siecią drogową. Znajduje się tutaj infrastruktura sportowa, instytucje publiczne Gminy. Natomiast część północna jest lesista, objęta ochroną przyrody, z już istniejącym zapleczem do rozwoju form turystyki specjalistycznej (myślistwo, strzelectwo, jeździectwo), agroturystyki, ekoturystyki, rehabilitacji (lasoterapia, hipoterapia, ziołoterapia, Agrospa).

Ostatni z aspektów odnosi się do współpracy, która może zaowocować stworzeniem komplementarnych produktów o charakterze ponadgminnym, we współpracy z partnerami samorządowymi, społecznymi i biznesowymi. Dotyczy ona rozwoju turystyki i rekreacji wzdłuż Narwi, poprawiania atrakcyjności odcinka szlaku kajakowego na Supraśli na terenie gminy Dobrzyniewo Duże, współpracy z Nadleśnictwem Dojlidy i Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, z Knyszynem w rozwoju turystyki rowerowej dawnym Traktem Królewskim, jak również z lokalnymi przedsiębiorcami – inwestorami w infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną na terenie gminy.

12 Cele rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej

Cele określone zostały na 3 poziomach: celu nadrzędnego (określenia deklaracji celów Władz Gminy Dobrzyniewo Duże w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej), celów długookresowych (strategicznych), pokrywających się czasowo z wypełnieniem misji i spełnieniem wizji oraz celów taktyczno-operacyjnych, odnoszących się do lat 2021-2023.

12.1 Cel nadrzędny

Cel ten wyraża dążenia Władz Gminy Dobrzyniewo Duże i będzie realizowana we współpracy z branżą turystyczną, podmiotami działającymi w obszarze kultury i edukacji, przedsiębiorcami z gminy oraz partnerami zewnętrznymi w celu spełnienia zaproponowanej wizji. Jest określeniem głównej myśli, według której Gmina definiuje swoje działania związane z turystyką i rekreacją. Cel ten brzmi następująco:

Dążeniem Gminy Dobrzyniewo Duże jest poprawa jakości życia poprzez zapewnienie warunków do bezpiecznego i komfortowego uprawiania turystyki i rekreacji dla mieszkańców gminy, Białegostoku oraz odwiedzających.

Osiągniemy to poprzez rozwój infrastruktury i produktu turystyczno-rekreacyjnego, budowanie marki turystycznej oraz współpracę partnerską w realizacji projektów służących spełnieniu wizji.

Cel nadrzędny jest utożsamiany z misją Samorządu, którego dążenia związane są przede wszystkim z poprawą jakości życia w Gminie. Dlatego jest wyrażony bezpośrednio w formie osobowej i mówi, co zrobią Władze Gminy Dobrzyniewo Duże, aby spełnić wizję. Dzięki rozwojowi funkcji turystyczno-rekreacyjnej mieszkańcy będą mieli możliwość komfortowego wypoczynku, rekreacji i sportu. Będą korzystać w wysokiej jakości infrastruktury i oferty. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej zwiększy atrakcyjność i przyciągnie odwiedzających. Przedsiębiorcy z gminy Dobrzyniewo Duże prowadzący taką działalność będą mieli możliwość generowania przychodu. Cel nadrzędny koresponduje z misją zawartą w *Strategii rozwoju gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030*.

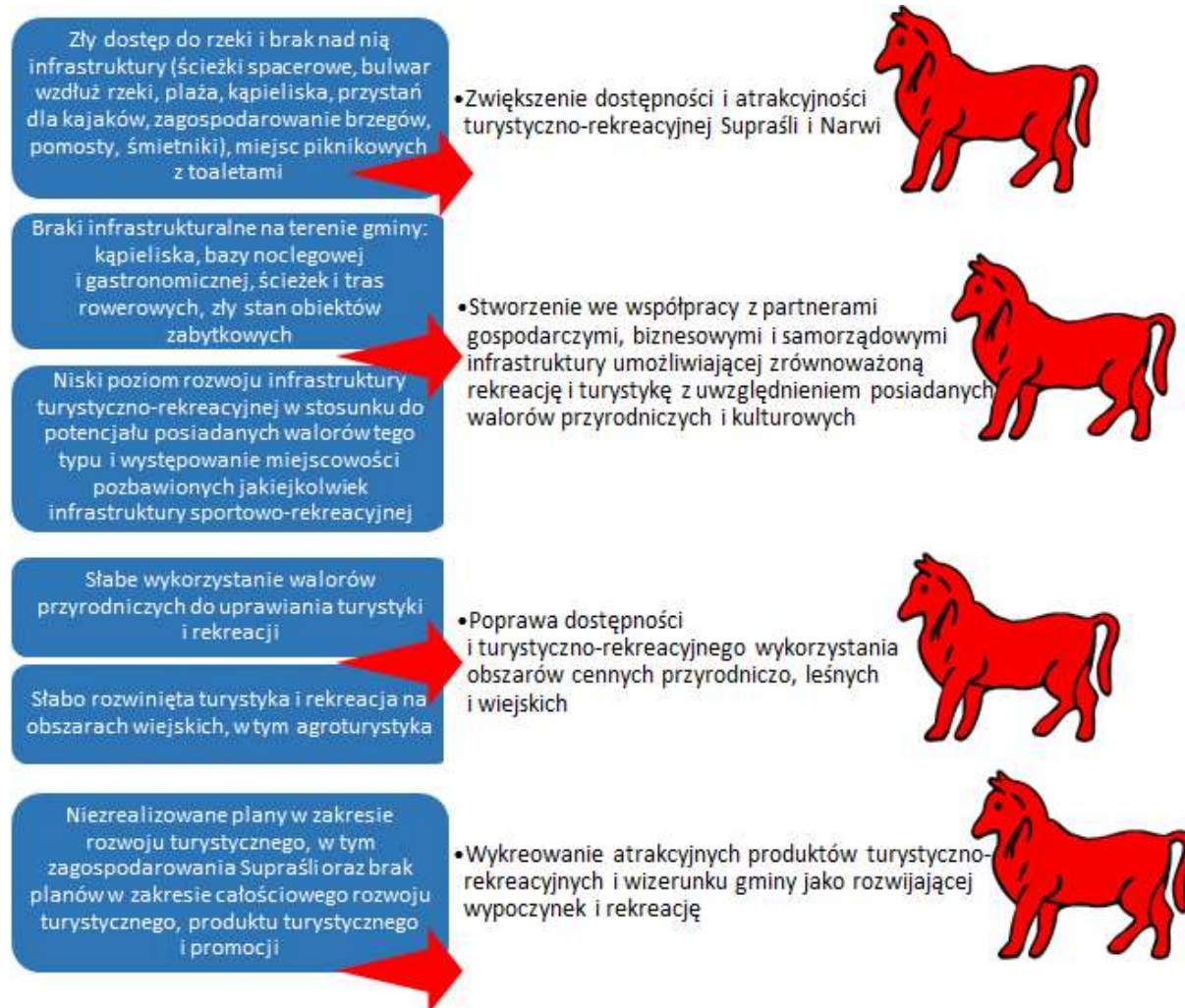
12.2 Cele strategiczne

Cele strategiczne wskażą planowane przedsięwzięcia, wynikające z potrzeb i problemów w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej na obszarze gminy Dobrzyniewo Duże. Kluczowe słabości zidentyfikowano w trakcie prac nad analizą SWOT i stanowią one punkt wyjścia do sformułowania celów strategicznych. Jest to metoda drzewa problemów i drzewa celów. Realizacja celów powinna spowodować co najmniej zmniejszenie słabości.

Długoterminowe zamierzenia mają spowodować zniwelowanie słabych stron. Te słabe strony, które uzyskały najwyższą liczbę punktów – największe problemy gminy Dobrzyniewo Duże w zakresie turystyki i rekreacji – zostały przedstawione na schemacie poniżej. Po zgrupowaniu wyprowadzone zostały 4 cele strategiczne.

Rysunek 1: Drzewo problemów – drzewo celów strategicznych dot. rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej w gminie Dobrzyniewo Duże.

Źródło: Opracowanie ZBA doradztwo strategiczne.

Cele te korespondują z celami strategicznymi *Strategii rozwoju gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030*:

- „Dynamiczna gospodarka wykorzystująca położenie i kluczową infrastrukturę oraz lokalne zasoby naturalne i kapitał ludzki, społeczny oraz kulturowy”: wzrostu udziału lokalnych innowacji produktowych i usługowych przedsiębiorstw z terenu gminy działających w dziedzinach związanych z lokalnymi zasobami naturalnymi i kapitałami ludzkim, społecznym i kulturowym, jak np. w turystyce, rekreacji, przetwórstwie i handlu lokalnymi produktami rolnymi, rolnictwem powiązaniem z turystyką, rozwiniętymi, aglomeracyjnymi i regionalnymi funkcjami turystycznymi,
- „Wysoka jakość życia mieszkańców przez aktywność osobistą i integrację społeczną w warunkach dobrej dostępności do lokalnej i subregionalnej infrastruktury oraz usług publicznych”: zachowane i wykorzystane dziedzictwo kulturowe, Integrująca i angażująca działalność kulturalna,
- „Ochrona, rozwój i zrównoważone wykorzystanie dziedzictwa środowiskowego gminy w oparciu o ekokulturę społeczności i gospodarki lokalnej”.

12.3 Cele operacyjne

Cele operacyjne precyzują, w jaki sposób można osiągnąć to, co zostało zapisane w celach strategicznych i jakie narzędzia znajdą tutaj zastosowanie. Poniższy schemat prezentuje cele operacyjne, za pomocą których Gmina Dobrzyniewo Duże realizować będzie niniejszy Program. Uwzględnia wszystkie najważniejsze aspekty, które uznano w diagnozie za wymagające działania.

Cele operacyjne odnoszą się także do aspektów, które zostały zdefiniowane jako mocne strony gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Zakładają zaangażowanie kapitału ludzkiego i społecznego: kreatywnych przedsiębiorców, biorących udział w konsultacjach prowadzonych na potrzeby tego Programu, Kół Gospodyń Wiejskich, przedstawicieli Gminy Dobrzyniewo Duże, w tym Sołtysów i Gminnego Centrum Kultury Dobrzyniewo Duże. Istotne będzie wykorzystanie renty położenia: w sąsiedztwie Białegostoku, przy ważnych węzłach komunikacyjnych, na szlakach turystycznych, w Puszczy Knyszyńskiej i nad Narwią i Supraślą.

Rysunek 2: Cele operacyjne dot. rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej w gminie Dobrzyniewo Duże.

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne.

13 Działania i zadania w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej

Rozdział zawiera zestawienie działań dot. działań dot. turystyki i rekreacji w gminie Dobrzyniewo Duże. Są to zarówno działania wspólne (zaplanowane i w różnych fazach realizacji) z organizacjami, których członkiem jest Gmina Dobrzyniewo Duże: Białostocki Obszar Funkcjonalny (BOF), LGD Puszcza Knyszyńska i Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi (SGGN). Następnie w poniższym rozdziale przedstawiono propozycje działań, jakie są wynikiem współpracy z przedstawicielami Gminy, branży turystycznej oraz wynikiem audytu, analiz i prac koncepcyjnych ekspertów firmy 2BA.

13.1 Działanie zaplanowane i realizowane w ramach przynależności Gminy Dobrzyniewo Duże do BOF-u, SGGN i LGD Puszcza Knyszyńska

W szczegółowych celach działalności Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego²³ aż 6 na 16 celów dotyczy rozwijania turystyki i promocji:

- promocja turystyczna Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego,
- rozwój informacji turystycznej dotyczącej Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego,
- koordynacja działalności turystycznej, w tym informacji turystycznej oraz działań proturystycznych członków Stowarzyszenia,
- inicjowanie, opiniowanie i wspieranie planów rozwoju i modernizacji infrastruktury turystycznej na terenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego,
- współpraca z regionalnymi, krajowymi i międzynarodowymi organizacjami mającymi na celu wspieranie rozwoju i promocję turystyki,
- prowadzenie badań oraz analiz w zakresie turystyki związanej z Białostockim Obszarem Funkcjonalnym.

Jednym z działań BOF w tym zakresie jest budowa ścieżek rowerowych. Wśród gmin wchodzących w skład BOF największą długością ścieżek rowerowych przypadającą na 10 tys. ludności charakteryzowały się gminy Choroszcz (12,9 km) oraz Supraśl (12,4 km), natomiast najmniejszą – gminy Dobrzyniewo Duże (1,3 km) i Wasilków (3,1 km).

Planowana jest budowa ścieżki rowerowej na trasie Białystok – Dobrzyniewo Fabryczne – Knyszyn biegnąca historycznym traktem królewskim. Gminy Knyszyn i Dobrzyniewo Duże posiadają programy funkcjonalno-użytkowe na wykonanie takiej ścieżki rowerowej. Ścieżka połączy historyczne miejsca, planowane w Dobrzyniewie Fabrycznym i Knyszynie zbiorniki retencyjno-rekreacyjne, przebiega przez obszary chronione Puszczy Knyszyńskiej i obszary Natura 2000. Udostępni tym samym mieszkańcom Białegostoku bezpieczny dostęp rowerem do obszarów wypoczynku, obszarów leśnych. Spodziewana większa eksploracja turystyczna powinna zostać powiązana z budową małej infrastruktury na obszarach wiejskich i leśnych dostosowanej do rowerzystów na obszarach (miejsca postoju, wiaty).

Planowana z projektu „Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego i rowerowego w Białostockim Obszarze Funkcjonalnym” jest przebudowa drogi Fasty – Dobrzyniewo Fabryczne i budowa wzdłuż niej ścieżki rowerowej

²³ Statut Stowarzyszenia BOF przyjęty Uchwałą nr 13/2019 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia BOF z 18 października 2019 r.

oraz przebudowa drogi prowadzącej przez Dobrzyniewo Fabryczne, Ogrodniki, Dobrzyniewo Kościelne, Dobrzyniewo Duże (wartość projektu: 12 mln zł, a dofinansowanie: 6 mln zł)²⁴.

Natomiast władze Gminy powinny zwrócić uwagę na niezrozumiały przebieg zaznaczonych na ich terenie szlaków konnych, pieszych i rowerowych (rysunek 5), przedstawionych w *Strategii rozwoju transgranicznego produktu turystycznego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027*²⁵, które nie uwzględniają planów Gminy oraz wpisane różne zadania w tym m.in. pt. „Z12b. Budowa zbiornika małej retencji w Kopisku” oraz „Budowa małej infrastruktury imitującej kopalnię krzemienia”²⁶. Niemniej warto planować wykonanie sieci ścieżek rowerowych o różnych funkcjach, w powiązaniu z gminami sąsiednimi.

Rysunek 3: Szlaki konne (mapa 1), piesze (mapa 2) i rowerowe (mapa 3) w planach BOF-u.

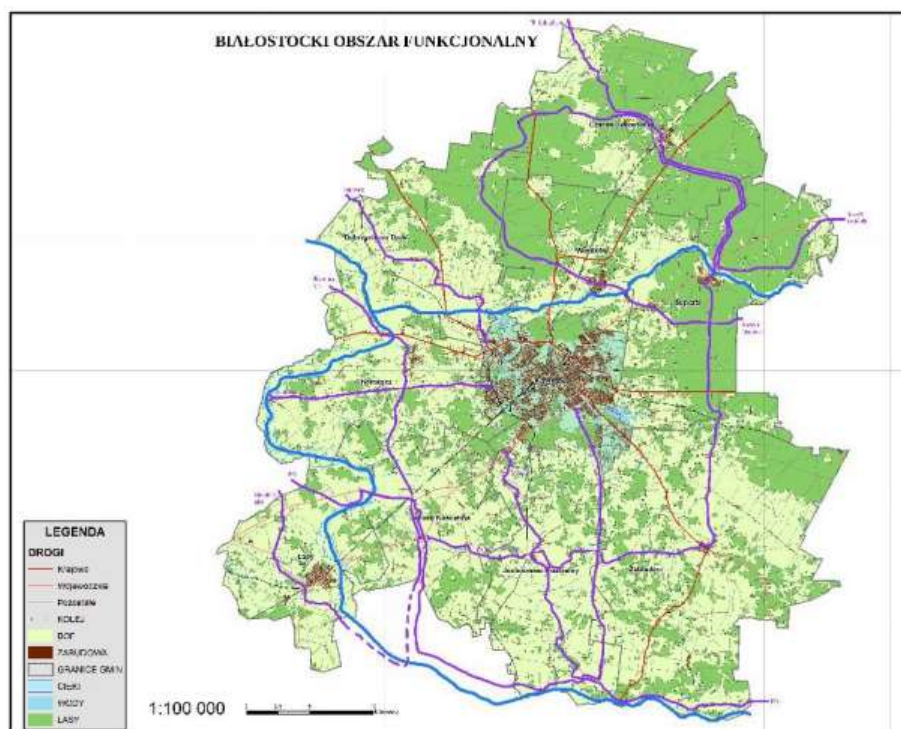
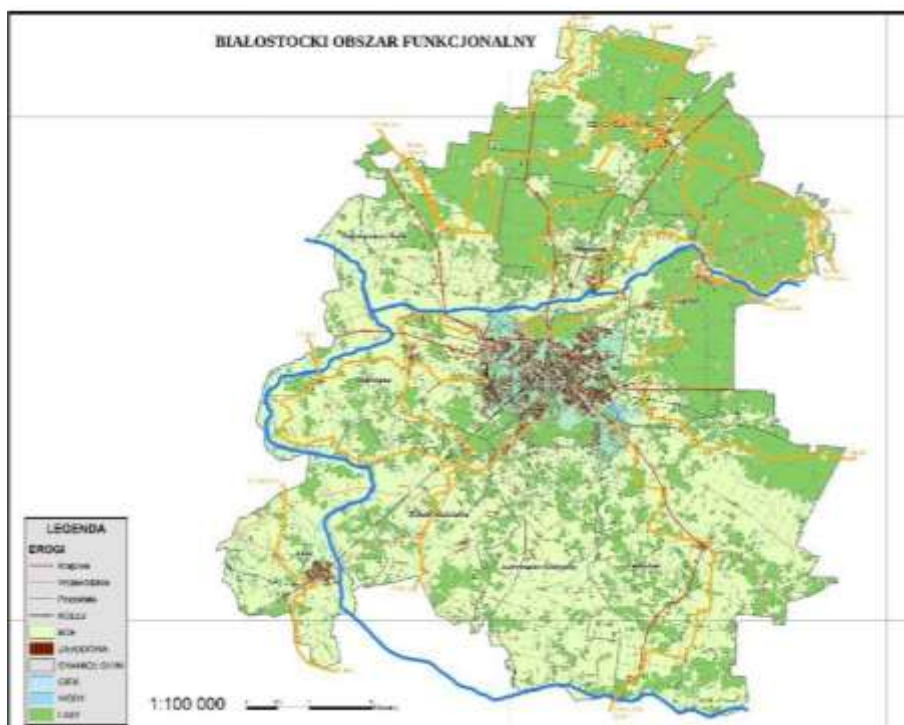

²⁴ <https://www.bof.org.pl/pl/aktualnosci/234-projekt-partnerski-rozwoj-niskoemisyjnego-transportu-zbiorowego-i-rowerowego-w-bialostockim-obszarze-funkcjonalnym-dofinansowany> (dostęp: 18.12.2020).

²⁵ https://www.bof.org.pl/images/we-open-border-together/Strategia_produkту_transgranicznego_BOF-03.02.pdf

²⁶ W *Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2016-2024*, cel strategiczny (D): „Gmina Dobrzyniewo Duże obszarem rosnącej dostępności do infrastruktury społecznej życia kulturalnego, edukacji i wszechstronnego rozwoju osobistego mieszkańców z bogatą ofertą rekreacyjno – turystyczną skierowaną do wszystkich mieszkańców Powiatu Białostockiego” znalazły się poniższe strategiczne programy gospodarcze:

1. Budowa zbiornika małej retencji w Kopisku
2. Opieka, konserwacja i utrzymanie pomników przyrody i zabytków.
3. Budowa szlaków rowerowych, konnych i pieszych
4. Remonty kapitalne domów kultury i świetlic wiejskich
5. Budowa szlaków rowerowych, konnych i pieszych
6. Budowa sal gimnastycznych na terenie Gminy
7. Budowa i modernizacja boisk szkolnych
8. Dostosowanie Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Dobrzyniewie Dużym oraz pozostałych placówek do nauczania dzieci niepełnosprawnych
9. Remonty kapitalne i doposażenie obiektów ochrony zdrowia
10. Racjonalizacja siatki szkół

Źródło: *Strategia rozwoju transgranicznego produktu turystycznego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027*, www.bof.org.pl/images/we-open-border-together/Strategia_produkту_transgranicznego_BOF-03.02.pdf, s. 17-18.

Natomiast turystykę wodną jest rozwijana na obszarze BOF przede wszystkim na rzece Supraśl (prawobrzeżny dopływ Narwi), atrakcyjnej i dostępnej dla turystyki wodnej. Na terenie Gminy idealne miejsce na przystań kajakową i plażę znajduje się w Dobrzyniewie Fabrycznym (2,8 km od granicy i 9 km od centrum Białegostoku, 1,5 km od drogi krajowej Nr 65 Białystok-Ełk, dojazd przez Fasty drogą powiatową o nawierzchni

asfaltowej). Z Białegostoku prowadzi ścieżka rowerowa i komunikacja linią 400 (Białystok Dworzec PKS-Obrubniki). W Dobrzyniewie Fabrycznym znajduje się jaz z elektrownią wodną. Jest to ważny etap spływów kajakowych z Supraśla przez Wasilków do Narwi. Miejsce to nie jest turystycznie zagospodarowane, a przeniesienie kajaków przez jaz jest utrudnione z powodu wysokiego nabrzeża przed jazem. Gmina Dobrzyniewo uzyskała od Wód Polskich w formie użyczenia nabrzeże przed jazem, wzdłuż ul. Parkowej (od drogi powiatowej do jazu, fragment – 0,38 ha – działki Nr 374/2). W 2020 r. w ramach funduszu sołeckiego teren ten uprzętnięto (koszenie trawy, usunięcie krzewów, wyrównanie podłoża). W przyszłości konieczne jest dostosowanie nabrzeża przed jazem do łatwiejszego wyciągania kajaków. Gmina Dobrzyniewo Duże jest właścicielem działki (nr 739/62) za jazem, o powierzchni ok. 1,2 ha. Teren jest dogodny do zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego (plaża, przystań kajakowa, pole namiotowe, parking, budynek sanitarny i inna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna. Do rozważenia jest wykonanie w tym miejscu zbiornika retencyjnego z funkcjami rekreacyjno-turystycznymi. Około 200 m od przystani przed jazem znajdują się kompleks handlowo-usługowy, w tym: sklep samoobsługowy, ośrodek zdrowia i apteka. Jest to ostatni sklep przed Złotorią, gdzie Supraśl wpływa do Narwi²⁷.

Do rozważenia pozostaje również wykorzystanie turystyczne terenu w obrębie jazu na Narwi, w okolicach wsi Rybaki, w zakresie obsługi spływów kajakowych bądź na inne cele rekreacyjne (tor konny, rowerowy, motocrossowy, dla quadów). Znajdują się tam dwie działki gminne: ok. 1 km od jazu, 600 m od Narwi.

Współpraca z organizacjami i stowarzyszeniami, do których należy Gmina Dobrzyniewo Duże w zakresie rozwoju turystyki powinno odbywać się poprzez jasne nakreślenie priorytetowych projektów gminy w tej dziedzinie i tworzenie partner/aliansów bądź ich adaptowanie do realizowanych kompleksowych projektów. tych projektów do Infrastruktura + projekty SGGN, LGD Puszcza Knyszyńska. BOF, PROT, Krzemianka, gastronomia PES.

13.2 Propozycje działań rozwijających funkcję turystyczno-rekreacyjną

Rozpoczynające się inwestycje komunikacyjne (drogowe i kolejowe) stanowią impuls do dostarczenia ich wykonawcom niezbędnych usług (np. gastronomicznych i noclegowych) oraz współpracy przy pracach budowlanych (pozyskiwanie złóż, przemieszczanie gruntu). Gmina powinna wykorzystać pojawiający się popyt na różne usługi poprzez działania organizacyjne i wspierające.

13.2.1 Włączenie się w działania BOF-u - propozycje

- Współpraca przy działaniach promocyjnych BOF (przewodnik turystyczny, portal internetowy, mapa turystyczna, aplikacja mobilna) poprzez przygotowanie i przekazanie bazy informacji o infrastrukturze atrakcyjnej dla turystów (krótkie informacje - opis, adres, telefon, kontakt internetowy wraz z informacją o dostępności dla turystów oraz ciekawym materiałem zdjęciowym).
- Dołączenie do nich nowych, atrakcyjnych zdjęć np. ujęcia z dronów (Rezerwat Krzemianka, wioski pośród lasów, rowerzyści przy zabytkach – cerkiew Fasty, droga krzyżowa Pogorzałki, malownicze wsie pośród lasów- Borsukówka, Obrubnik, Kulikówka, panorama na Białystok z Krynic, rekreacja na koniach, strzelanie z łuku z koni – p. A. Sokólska, uśmiechnięte wypoczywające dzieci w FastParku, spływ Narwią lub Supraślą, bawiące się dzieci w Młynie Myśliwiec, wypoczywające w agroturystyce osoby – Obrubniki, rowerzyści jedzący pizzę w Pizzerii Biesiadowo. W również wykorzystać zdjęcia GOPS

²⁷ Informacje przekazane przez Pana Krzysztofa Bagińskiego, Sekretarza Gminy Dobrzyniewo Duże w zakresie planów dot. rozwoju infrastruktury służącej turystyce i rekreacji.

(„Etnodesign” i „Ogród w malwy malowany” str. 34 – agroturystyka Obrubniki). Zdjęcia konkretnych atrakcji oraz krótkie filmy (spoty) będą również działaniami wspierającymi przez Gminę dalszy ich rozwój i potwierdzającymi zaangażowanie Gminy w rozwój tej dziedziny jako istotny do poprawy życia jej mieszkańców.

- Będą to również działania wpisujące się w zadania BOF (promocja agroturystyki, dziedzictwa kulturowego i imprez gminnych).
- Wykorzystanie działań w tym zakresie przez BOF będzie możliwe pod warunkiem oddelegowania osoby odpowiedzialnej za przygotowanie materiałów źródłowych do tych działań (opracowanie nowych szlaków w tym do „Pereł BOF – rez. Krzemianka, tras nordic-walkingu, tras rowerowych, promocja szlaków, oznakowanie, utworzenie informacji turystycznej, budowa szlaku turystycznego wzdłuż Narwi z infrastrukturą – wieże, kładki, tablice, organizacja spływów Supraśla i Narwią)²⁸.

13.2.2 Infrastruktura noclegowa i gastronomiczne

- Organizacja usług gastronomicznych – powstanie na terenie gminy w oparciu o własne zasoby PES (wykorzystanie środków na rozwój ekonomii społecznej), współtworzonego przez Gminę (GOPS). PES dostarczałby posiłki pracownikom budów oraz uczniom szkół gminnych, a jego rozwój powinien prowadzić do np. wyodrębnienia tak rozwoju oczekiwanych także przez branżę turystyczną usług gastronomicznych (np. „Karczma Żydowska”).
- Rozwój usług noclegowych – prowadzenie doradztwa mającego dostosować aktualne budynki mieszkalne do rozwoju funkcji noclegowych - współpraca z LGD „Puszcza Knyszyńska”, Bankiem Spółdzielczym w Białymstoku obsługującym Gminę i np. Wydziałem Architektury Politechniki Białostockiej

13.2.3 Infrastruktura rekreacyjno-sportowa i szlaków turystycznych

- Nawiązanie współpracy z przedsiębiorstwami turystycznymi FastPark, Młyn Myśliwiec, BT Wagant, z firmami kajakowymi przy planie udostępniania Supraśla do spływów kajakowych np. w ramach realizowanego projektu.
- Inicjowanie już w początkowym etapie inwestycji współpracy z wykonawcami robót budowlanych - drogowych (źródło kopalni – teren po nich może służyć jako teren rekreacyjny np. tor rowerowy²⁹, w tym wykonawcy jako w sponsorzy) Przy ich pomocy może powstać kąpielisko, stawy rekreacyjne – samooczyszczające (informacja od radnego D. Tofiło).
- Rozwój infrastruktury przy powstających i modernizowanych świetlicach wiejskich, otwartych siłowniach o tereny zielone dostosowane do potrzeb turystów (pole biwakowe, campingowe, karawaningowe) poprzez uzbrojenie w media (oświetlenie, woda, prąd, odbiór nieczystości, dostęp do internetu, ławki, wiata, toalety).
- Współpraca z nadleśnictwem Dojlidy i Knyszyn w wyznaczeniu, oznakowaniu i uzupełnieniu o małą infrastrukturę szlaków/tras/ pieszych, rowerowych i konnych oraz zielone punkty kontrolne (mapy) w tym również udostępnienie do zwiedzania rezerwatu Kulikówka.

²⁸ Strategia rozwoju transgranicznego produktu turystycznego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027

²⁹ www.bikeparkkazoora.pl

13.2.4 Infrastruktura dot. produktów i segmentów turystycznych

- Rozszerzenie zadań Gminnego Ośrodka Kultury o zadania z zakresu turystyki
- Zaplanowanie miejsca na turystykę biznesową we współpracy z właścicielami działek – bliski dojazd do S19 oraz atrakcyjne położenie – Krynice, Leńce.
- Realizacja wspólnego projektu „Park Kulturowy Krzemianka” z gminą Wasilków i Czarna Białostocka (np. poprzez projekt LGD).
- Ustalenie tras wycieczkowych nad rzekami oraz miejsc spływu z zaangażowanymi firmami (ławeczki, miejsca na ognisko, toalety, miejsc na kąpiele leśne i terapię leśną oraz konsultacje).

14 Program rozwoju produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Dobrzyniewo Duże

Rozdział zawiera propozycję produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Dobrzyniewo Duże. Zostały opracowane w oparciu o diagnozę, konsultacje z przedstawicielami Gminy i branży turystycznej, jak również w oparciu o plany rozwoju Gminy i BOF-u.

14.1 Segmentacja adresatów produktów turystyczno-rekreacyjnych i działań promocyjnych

Analiza aktualnych adresatów działań w zakresie rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej wskazała 8 segmentów, wskazanych w oparciu o aktualne trendy oraz dane wtórne dot. Ruchu turystycznego w województwie podlaskim. W odniesieniu do planowanych działań i produktów turystyczno-rekreacyjnych proponowanych w poniższym rozdziale najbardziej perspektywiczne są następujące trendy: aktywny – osoby zainteresowane amatorskim sportem i rekreacją, rodzinny, wypoczynkowy - na wypoczynek w czystym środowisku, w lesie i na wsi oraz agroturysta – slow. Ubiegły sezon letni pokazał, że uprawiający turystykę i rekreację poszukują miejsc o mniejszym natężeniu ruchu i nieoddalonych od miejsca zamieszkania, niezmiennych jeszcze przez masową turystykę, na obszarach leśnych i wiejskich, charakteryzujących się ciszą i czystym powietrzem. Gmina Dobrzyniewo Duże może zaproponować wypoczynek i rekreację, spełniającą te kryteria. Dlatego proponowany jest produkt adresowany do mieszkańców Białegostoku i innych gmin BOF-u, w ramach wewnątrzregionalnego ruchu turystycznego, jednodniowy, oparty na kluczowych elementach potencjału przyrodniczego.

Uzupełniające mogą być w najbliższej przyszłości segmenty: specjalistyczny i hobbystyczny oraz poznawczy – osoby zainteresowane historią i kulturą. Jest to uzasadnione tym, że na chwilę obecną profesjonalna oferta dla uprawiających turystykę i rekreację specjalistyczną w zasadzie najlepiej rozwinięta jest w zakresie jeździectwa, a także łucznictwa i strzelectwa sportowego. Natomiast są braki w infrastrukturze i ofercie w zakresie kolarstwa, kajakarstwa i myślistwa. To samo dotyczy oferty kulturalnej, opartej na dziedzictwie kulturowym i historii gminy Dobrzyniewo Duże. Z kolei zaplecze dla aktywnych zawodowo (baza noclegowa) jest bardzo ograniczona. Turystyka przygodowa bardzo ucierpiała w okresie pandemii COVID-19 i w najbliższym czasie trudno przewidzieć, jakie zmiany nastąpią w tym segmencie.

14.2 Produkty wiodące (obszarowe)

Proponowane są 3 produkty wiodące: z biegiem Supraśli i Narwi, sieć wsi tematycznych gminy Dobrzyniewo Duże i Leśne Spa. Samorząd Gminy Dobrzyniewo Duże powinien mieć rolę wiodącą w stworzeniu tych produktów, poprzez zasoby sołectw i jednostek organizacyjnych Gminy.

14.2.1 Leśne Spa

Preferowany rodzaj/forma turystyki:

Turystyka wypoczynkowa, ekoturystyka, turystyka zdrowotna (spa i wellness) i edukacyjna: terapia lasem, wypoczynek w lesie, amatorskie uprawianie sportu w lesie, edukacja leśna.

Filozofia funkcjonowania produktu:

Produkt oparty będzie na zasobach Puszczy Knyszyńskiej i wykorzysta zasoby związane z lasem. Atutem będzie to, że – w przeciwieństwie do innych gmin na obszarze Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej – zagospodarowanie turystyczne jest na razie ograniczone. Gmina Dobrzyniewo Duże stworzy poprzez swoje działania we współpracy z Nadleśnictwem Dojlidy warunki do dalszego rozwoju produktu przez partnerów biznesowych i społecznych.

Główną motywacją do skorzystania z produktu będzie chęć wypoczynku, rekreacji, poprawy kondycji, wyciszenia, odnalezienia spokoju w otoczeniu przyrody Puszczy Knyszyńskiej. Dodatkowym bonusem będzie możliwość poznawania świata roślin i zwierząt, odrywania skarbów archeologicznych ukrytych w lesie, możliwość spróbowania potraw z runa leśnego na skraju Puszczy Knyszyńskiej.

Adresatami produktu będą osoby zainteresowane amatorskim sportem i rekreacją, wypoczynkiem w lesie, rodziny oraz agroturysta – slow.

Elementy składowe produktu:

Obecnie bazą dla produktu jest ścieżka edukacyjna w Rezerwacie Krzemianka (Rezerwat Kulikówka jest niedostępny dla turystów), Ośrodek Edukacji Leśnej w Ponikle oraz obiekty agroturystyczne działające na obrzeżach Puszczy Knyszyńskiej. Planowane jest uruchomienie kąpieli leśnych, które są obecnie praktykowane w Puszczy Białowieskiej. Elementem wyróżniającym rekreację i wypoczynek na terenach leśnych mogłaby być realizacja we współpracy z Nadleśnictwem Dojlidy „Leśnej ścieżki w koronach drzew Puszczy Knyszyńskiej”. Natomiast wykonanie tej ścieżki w pobliżu punktu widokowego (wzgórze w Krynicach – 202 m n.p.m.) podniosłoby jej atrakcyjność.

Proponowane są następujące elementy do uwzględnienia i rozwinięcia:

- stworzenie we współpracy z Nadleśnictwem Dojlidy i Nadleśnictwem Knyszyn ścieżek edukacyjnych, np. ścieżka arboterapii, opisująca drzewa, ich właściwości terapeutyczne, przypisanie drzew znakom zodiaku (zgodnie z horoskopem celtyckim),
- stworzenie we współpracy z wymienionymi instytucjami „stacji terapii leśnej” – stanowisk z miejscami odpoczynku, tablicami z instrukcjami do terapii lasem, edukacji związanych z właściwościami terapeutycznymi produktów leśnych,
- stworzenie we współpracy z wymienionymi instytucjami leśnych ścieżek zdrowia w nowoczesnym wydaniu, np. mini siłownie leśne, wiata ze stanowiskami do „leśnego wellness”,
- przygotowanie pakietów terapeutycznych z produktami z runa leśnego, które będą dostępne w gospodarstwach agroturystycznych, w Gminnym Centrum Kultury Dobrzyniewo Duże,
- przygotowanie i wydanie publikacji z przepisami kuchni Puszczy Knyszyńskiej (we współpracy z przedstawicielami gospodarstw agroturystycznych, wytwórcami produktów lokalnych).

Wdrażanie produktu:

Produkt będzie wdrażany przez Gminę Dobrzyniewo Duże we współpracy z Nadleśnictwem Dojlidy, Nadleśnictwem Knyszyn i Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, BT Wagant, gospodarstwami agroturystycznymi i Kołami Gospodyń Wiejskich w Letnikach i Ponikle. Punktem wyjścia do wdrażania są

uzgodnienia z Nadleśnictwami i dyrekcją PK Puszczy Knyszyńskiej w zakresie stworzenia infrastruktury rekreacyjnej, proponowanej powyżej. Dobrym kierunkiem jest utworzenie leśnego „day spa” – oferty zabiegów leśnym i utworzenie Centrum Terapii Lasem, oferującego kąpiele w igliwiu, zabiegi kosmetykami z runa leśnego. Jest to temat do nawiązania współpracy z procentami zdrowej żywności i kosmetyków naturalnych w regionie.

Współpraca z LGD Puszcza Knyszyńska może zapewnić stworzenie komplementarnego produktu we współpracy z innymi gminami oraz środki finansowe z Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich w nowej perspektywie finansowej UE.

Produkt może się rozwinąć następnie w postaci oferty leśnego spa w obiektach noclegowych, działających na obszarach Puszczy Knyszyńskiej, które będą oferować leśne wellness.

Rekomendacje w zakresie promocji produktu:

Zakładając, że adresatami produktu będą mieszkańcy Białegostoku, regionu oraz potencjalnie turyści odwiedzający województwo podlaskie, produkt powinien być promowany w stolicy regionu poprzez: ulotki i plakaty w Centrum Informacji Turystycznej, centrach handlowych, wspólne akcje ambientowe w centrach handlowych i przestrzeni miejskiej oraz atrakcjach turystycznych. Może to nastąpić, kiedy powstanie infrastruktura i oferta.

14.2.2 Z biegiem Supraśli i Narwi

Preferowany rodzaj/forma turystyki:

Aktywny wypoczynek nad wodą, amatorskie uprawianie sportu, rodzinna rekreacja weekendowa i wakacyjna.

Filozofia funkcjonowania produktu:

Produkt wykorzystywać będzie aktualne zasoby w postaci wytyczonego szlaku kajakowego na Narwi i Supraśli. Uwzględnić będzie plany Gminy Dobrzyniewo Duże w zakresie stworzenia infrastruktury nad Supraślą w Dobrzyniewie Fabrycznym, rekomendacje zawarte w opracowaniach SGGN i planach BOF-u i LGD Puszcza Knyszyńska. Produkt będzie oparty na rekreacyjnym uprawianiu kajakarstwa na Supraśli i będzie przedłużał istniejącą ofertę spływów kajakowych. Będzie miał również na celu przedłużenie spływów o odcinek Narwi.

Regularne spływy kajakowe są na niej organizowane na odcinku Gródek - Wasilków. Rzeka ta jest ważna ze względu na bliskość Białegostoku, jak również możliwość kontynuowania spływu na Supraśli Narwią. Na Supraśli jest kilka miejsc wymagających przenoszenia kajaków ze względu na budowle hydrotechniczne. Kwestią problematyczną jest w tej chwili zakończenie spływu na Supraśli w taki sposób, aby wpłynąć do Narwi i móc w bliskiej odległości od ujścia odebrać ludzi i sprzęt. Złotoria ma gęstą zabudowę mieszkalną. Najlepszym punktem odbioru sprzętu i ludzi od momentu ujścia jest obowiązkowe miejsce przenoszenia przy jazie Złotoria w Rybakach, po niemal 2,5 kilometrach dodatkowego pływania. Jest to miejsce do akceptacji, jeśli założy się zaczynanie spływów na dolnej Supraśli w miejscowości Dobrzyniewo Fabryczne. Jest tutaj jaz, ale od tego miejsca aż do ujścia rzeki nie ma już konieczności przenoszenia kajaków. Odcinek Supraśli z Dobrzyniewa do Złotorii liczy

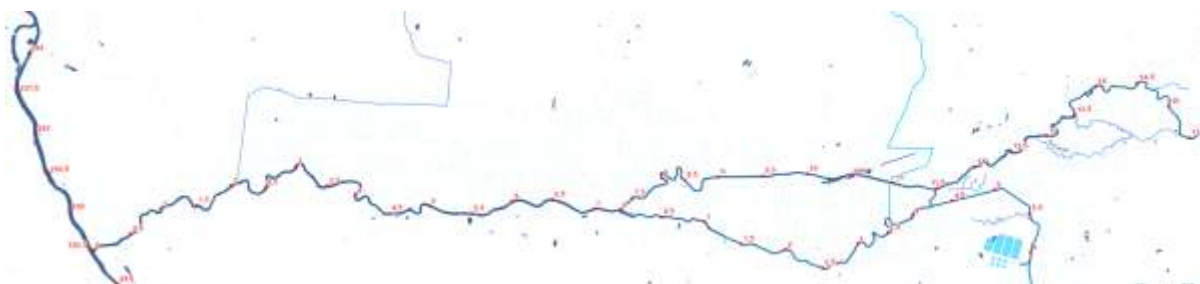

około 10 kilometrów, a dodając 2 kilometry do jazu Złotoria w Rybakach wyniesie to około 12 kilometrów. Jest to dobry pomysł na stałą propozycję spływową w tym regionie.³⁰

Główną motywacją do skorzystania z produktu jest chęć wspólnego aktywnego spędzania czasu – z rodziną, znajomymi, niewymagająca rekreacja wodna, wypoczynek nad wodą, poprawa kondycji.

Produkt adresowany jest do mieszkańców Białegostoku i BOF-u, spływających Supraślą od Gródka, a Narwią od Bajdarki, jak również turystów przebywających w regionie, w obiektach noclegowych nad Supraślą.

Rysunek 4: Kilometraż rzeki Supraśl i Narew.

Źródło: geoportal.pl

Elementy składowe produktu:

Aktualnie na terenie gminy Dobrzyniewo Duże nie ma infrastruktury umożliwiającej tworzenie produktu i jego funkcjonowanie uzależnione jest od przeprowadzenia planowanych przez Gminę inwestycji i współpracy z organizatorami spływów kajakowych na Supraśli i Narwi. W 2020 roku Gmina dokonała zagospodarowania terenu przed jazem. Kolejnej działania powinny dotyczyć:

- nawiązanie współpracy z Pensjonatem „Bajdarka” z Suraża, Szlaki Wodne Puszczy Knyszyńskiej - Bożena Fidziukiewicz z Supraśla, BT „Kajakiem po Puszczy” z Wasilkowa w celu konsultowania planów zagospodarowania brzegu i dopasowania jej do potrzeb organizacji spływów, jak również przedłużenia oferty spływów o odcinek Supraśli do Ujścia do Narwi i odcinek Narwi do jazu,
- uwzględnienie rekomendacji zawartych w inwentaryzacji szlaku kajakowego,
- realizacja inwestycji planowanych w Diagnostyce zleconej przez SGGN³¹: przygotowanie i stworzenie placu/pola do obsługi kamperów w Dobrzyniewie Fabrycznym nad rzeką Supraśl, w pobliżu planowanej przystani kajakowej:
  - koszty związane ze stworzeniem placu postojowego kamperów, w tym: projekt inwestycji, uzyskanie niezbędnych pozwoleń urzędowych, zakup oraz montaż automatyki parkingowej (szlabany, kasa automatyczna, kolumny serwisowe), ogrodzenie, oświetlenie i monitoring

³⁰ Jest to fragment opracowania powstałego na zlecenie SGGN i przygotowanego przez Rafała Tomczyka pn. *Inwentaryzacja Szlaku Kajakowego Rzeki Narew Na Odcinku Bondary – Strękowa Góra Oraz Szlaku Kajakowego Rzeki Narewki Na Odcinku Narewka – Bieńdziuga W Ramach Projektu Naturalnie Z Narwią*, SGGN, Turośń Kościelna, 2020.

³¹³¹ *Opracowanie spójnego dokumentu zawierającego przeprowadzoną diagnozę gmin pod kątem turystyki i potrzeb inwestycyjnych oraz działań niezbędnych do budowy i rozwoju produktu turystycznego na obszarze Stowarzyszenia Gmin Górnej Narwi*, 2BA doradztwo strategiczne na zlecenie SGGN, Nysa – Turośń Kościelna, 2021.

- wizyjny terenu, utwardzenie terenu (drogi dojazdowe i stanowiska postojowe), infrastruktura w ziemi (przyłącza prądu oraz wodno-kanalizacyjne),
- wzbogacenie do pobytu stałego w postaci placu zabaw, wiaty grillowej, ścieżki rowerowej do Puszczy Knyszyńskiej,
  - infrastrukturę ułatwiającą dostęp do obiektów/miejsc (system oznakowania, zagospodarowanie terenu wokół obiektu typu parkingi oraz inne elementy małej infrastruktury turystycznej).
  - budowa infrastruktury W Dobrzyniewie Fabrycznym, nad rzeką Supraślą (dopływ Narwi):
    - przystań dla kajaków,
    - pomosty, zejścia do rzeki,
    - pole kempingowe z pełnym węzłem,
    - oznakowanie,
    - infrastruktura rekreacyjna, m.in. wiaty, wieża widokowa, plac zabaw, miejsca odpoczynku turystów, sanitariaty,
    - parking,
    - droga dojazdowa, oświetlenie, szlak rowerowy z Białegostoku,
  - przeprowadzenie rozmów z właścicielami gruntów nad Narwią w Rybakach, w celu ew. warunków udostępnienia dojazdu/dojścia do rzeki i ew. planów zagospodarowania turystycznego (takie rozmowy można ew. przeprowadzić z właścicielami gruntów nad Narwią w Pogorzałkach).

Dwa ostatnie punkty dotyczą projektów wspólnych z SGGN, na które Gmina Dobrzyniewo Duże uzyska dofinansowanie ze środków Województwa Podlaskiego.

Wdrażanie produktu:

Punktem wyjścia do prac nad produktem będzie pozyskanie środków finansowych, opracowanie szczegółowych planów i projektów inwestycji planowanych przez Gminę w Dobrzyniewie Fabrycznym. Równoległe mogą trwać rekomendowane wyżej rozmowy i ustalenia. Natomiast projekty wpisane w plany SGGN będą realizowane niezależnie, zgodnie z przewidzianym planem i ustaleniami wyższego rzędu.

Rekomendacje w zakresie promocji produktu:

Gmina Dobrzyniewo Duże nie realizowała do tej pory działań promujących nadzeczne położenie i turystykę kajakową. Istotne znaczenie mają wspólne działania z BOF-em i SGGN, jednak zasadne jest uruchomienie własnych działań, jak: przygotowanie i wydanie mapy i ulotki prezentującej walory wynikające z położenia nad Supraślą i Narwią, promocja turystyki i rekreacji wodnej wewnątrz gminy, mająca na celu zachęcenie mieszkańców do realizacji inwestycji służącej rozwojowi turystyki kajakowej.

14.2.3 Sieć wiosek tematycznych gminy Dobrzyniewo Duże

Preferowany rodzaj/forma turystyki:

Turystyka wypoczynkowa na obszarach wiejskich, agroturystyka, turystyka zdrowotna, turystyka aktywna (piesza, rowerowa, konna).

Filozofia funkcjonowania produktu:

Idea wiosek tematycznych jest znana i obecna w gminie Dobrzyniewo Duże nie jest nieobecna: ponad 10 lat temu powstała wioska tematyczna Kraina Słowian (przestała istnieć kilka lat temu), a obecnie dalej działa Kraina Krasnoludów Młyn Myśliwiec w Zalesiu. Będą to wioski specjalizujące się w określonych aktywnościach, jakie zostały opisane w części diagnostycznej niniejszego *Programu*. Proponowane są następujące wioski tematyczne na terenie gminy Dobrzyniewo Duże: Leśna Wioska (Kopisk), Końska Wioska (Chraboty), Wioska Leśnych Skrzatów (Kulikówka, Zalesie), Wieś na Trakcie Królewskim (Obrubniki), Podniebna Wieś (Krynice), Wioska Wielu Talentów (Borsukówka), Owocowa Wioska (Fasty), Wioska Ogrodów (Gniła), Wioska Tradycji i Historii (Pogorzałki, d. karczma Zamenhofs), Wioska Runa Leśnego (Szaciły, Ponikła), Motowioska (Rybaki), Wioska Miodem Płynąca (Dobrzyniewo Duże).

Należy zaznaczyć, że jest to propozycja mająca na celu uatrakcyjnienie obszarów wiejskich gminy, a zatem wpisująca się w aktualną *Strategię rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże*, jak również w plany rozwoju LGD Puszcza Knyszyńska. Na tym etapie założenia do produktu są ogólne, ponieważ każde z sołectw powinno wyrazić swoją opinię, a w rezultacie zgodę na realizację zaproponowanego kierunku specjalizacji.

Rysunek 5: Propozycje nazw wiosek tematycznych w gminie Dobrzyniewo Duże.

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne.

Elementy składowe produktu:

Proponowane specjalizacje oparte są na danych i informacjach znajdujących się na stronie internetowej Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym oraz uzyskanych od Dyrekcji Centrum. Bazowe elementy są następujące:

- Leśna Wioska (Kopisk): na terenie sołectwa Kopisk znajduje się Rezerwat Krzemianka i obok Kulikówki jest to najbardziej zalesione sołectwo gminy. Stwarza to możliwości specjalizacji opartej na lesie i jego właściwościach. Ponadto jest to obszar objęty ochroną przyrody, stwarzający warunki do rozwoju ekoturystyki, obserwacji przyrody, wypoczynku w lesie. Na terenie Kopiska mogą znajdować się elementy związane z lasem: Leśny Dwór – wiata do odpoczynku, leśne stragany z runem leśnym. Można budować produkt w oparciu o Agroturystykę Uroczysko Ostoja, we współpracy z Nadleśnictwem Knyszyn.
- Końska Wioska (Chraboły): Chraboły są rozległym sołectwem. Znajdują się tutaj dwie stadniny koni i przez teren leśno-wiejski przebiegają szlaki konne. Wybór specjalizacji wydaje się oczywisty. W miejscowości elementy (witacze, miejsca do rekreacji i wypoczynku powinny nawiązywać do koni i jeździectwa, konie sokólskie³²).
- Wioska Leśnych Skrzatów (Kulikówka, Zalesie): w Zalesiu znajduje się Młyn Myśliwiec – Wioska Krasnoludów i na tym potencjale można budować specjalizację wsi.
- Wieś na Trakcie Królewskim (Obrubniki): specjalizacja wsi i sołectwa odnosiłaby się do położenia na historycznym Trakcie Królewskim do Knyszyna. W Obrubnikach powinny znajdować się elementy związane z osobą ostatniego króla z dynastii Jagiellonów, można ustawić witacze informujące o Trakcie Królewskim, organizować wydarzenie kulturalne związane z podróżą Zygmunta Augusta do Knyszyna, prowadzić wspólne działania produktowo-wizerunkowe z gminą Knyszyn.
- Podniebna Wieś (Krynice): specjalizacja miejscowości związana jest z najwyższym wzniesieniem gminy na tym terenie oraz znajdującego się tutaj masztu. Do rozważenia jest budowa w tej okolicy wysokiej wieży widokowej i promowanie miejscowości jako najwyższej w południowej części województwa podlaskiego.
- Wioska Wielu Talentów (Borsukówka): miejscowość jest już znana z łucznictwa. W Borsukówce działają rękodzielnicy i wytwórcy produktów lokalnych i to mogłaby być specjalizacja tej miejscowości. Proponowane jest stworzenie szlaku rzemiosł, rękodzieła i talentów, wyeksponowanie i promocja twórców, organizacja festynu wielu talentów (łucznictwo konne – Anna Sokólska).
- Owocowa Wioska (Fasty): w Fastach znajduje się nie tylko FastPark i zakłady produkcyjne. Działa tutaj Rynek Hurtowy Rolno-Spożywczy, 2 hurtownie warzyw i owoców, a także hodowcy i przetwórcy owoców. Specjalizację Fastów oprócz można o ekologiczne owoce, naturalne przetwory z owoców.
- Wioska Ogrodów (Gniła): projekt Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Kościelnym „Ogród w malwy malowany” prezentowanych jest kilka właścielek ogrodów w Gniłej, co uzasadnia propozycję specjalizacji miejscowości. Może to być rozwinięcie wspomnianego projektu, albo niezależne przedsięwzięcie, bazujące tylko na potencjale wiejskich ogrodów i ogródków sołectwa Gniła. Można powstać trasa malowanych ogrodów, konkurs na najładniejszy ogród sołectwa, plebiscyt na kwiat sołectwa, festyn kwiatów.
- Wioska Tradycji i Historii (Pogorzałki): obok Dobrzyniewa Kościelnego jest to najbardziej atrakcyjna pod względem historyczno-kulturowym miejscowość gminy. Działa tutaj filia Gminnego Centrum Kultury,

³² <http://wzhk.bialystok.pl/uploads/tiny/katalog/rejestr2020.pdf>

odbywają się wydarzenia kulturalne. Jest to potencjał do specjalizacji tej miejscowości. Szczegóły mogą zostać wypracowane przez Gminne Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym.

- Wioska Runa Leśnego (Szaciły, Ponikła): są to dwa sołectwa na pograniczu Puszczy Knyszyńskiej, których mieszkańcy specjalizują się w zbieraniu i przetwórstwie produktów runa leśnego. W oparciu o ten potencjał zbudować można specjalizację. Można zorganizować festyn runa leśnego, zawody w jego zbieraniu, ustawić tablice informacyjno-edukacyjne nt. runa leśnego, zorganizować w obu miejscowościach sezonowe stragany (w wyznaczonym miejscu), konkurs na przepisy z runa leśnego. Może powstać publikacja promocyjna, uwzględniająca proponowane działania.
- Motowioska (Rybak): w miejscowości znajduje się zakład mechaniki pojazdowej i proponowane jest spozycjonowanie Rybak jako motowioski, poprzez stworzenie ekspozycji starych pojazdów, również rolniczych, zbieranych na terenie gminy Dobrzyniewo Duże, zlot starych maszyn, rajd quadami wzdłuż Narwi (współpraca z Ambit-em).
- Wioska Miodem Płynąca (Dobrzyniewo Duże): w Dobrzyniewie Dużym działa kilku pszczelarzy i w oparciu o ten potencjał można budować specjalizację tej miejscowości.

Wdrażanie produktu:

Wiodącą rolę pełniliby tutaj sołtysi, którzy współpracowaliby z Gminnym Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym. Istotne są uzgodnienia z mieszkańcami, w tym z osobami zajmującymi się poszczególnymi aktywnościami. Osoby te pełniłyby bardzo ważną rolę w rozwoju produktu. Rekomendowana jest współpraca z Kołami Gospodyń Wiejskich i Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej w Białymstoku, ponieważ środki na opisane działania mogą być pozyskane ze źródeł finansujących rozwój ekonomii społeczne. Można zaangażować środki funduszu sołectkiego. Źródłem finansowania mogą być w przyszłości środki z Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich.

Rekomendacje w zakresie promocji produktu:

Charakter i zakres działań promocyjnych uzależniony będzie od kierunków i typów działań. Z pewnością istotne będą działania promujące samą ideę produktów wśród sołtysów i mieszkańców poszczególnych miejscowości. Rekomendowane są kanały komunikacji bezpośredniej, prezentujące pomysły i pokazujące korzyści dla społeczności lokalnych. Przydatnym narzędziem promocji będzie w tym przypadku storytelling, czyli wykorzystanie modelu budowania opowieści, opartej na historii, zwyczajach, tradycjach, legendach dotyczących poszczególnych miejscowości gminy Dobrzyniewo Duże.

14.3 Produkty uzupełniające (alternatywne)

Propozycje produktów uzupełniających są produktami punktowymi i liniowymi, których cechą jest to, że będą realizowane we współpracy z partnerami samorządowymi (inne JST), biznesowymi (przedsiębiorstwa branż związanych z turystyką, rekreacją i kulturą) oraz społecznymi (organizacjami pozarządowymi na terenie gminy Dobrzyniewo Duże i w regionie). Ich realizacja zależy w dużej mierze od czynników zewnętrznych, niezależnych od Samorządu Gminy Dobrzyniewo Duże. Będą to także przedsięwzięcia, również związane z inwestycjami w infrastrukturę turystyczną, które mogą być zrealizowane w dłuższym okresie czasu, niż 2-3 lata.

Istotne jest także to, że gmina Dobrzyniewo nie ma obecnie sztandarowej atrakcji i potrzebuje takiej, aby wyróżnić się od innych na terenie BOF-u i SGGN. Propozycje te są następujące:

- Wspólny projekt „Park Kulturowy Krzemianka” z gminą Wasilków i Czarna Białostocka (np. poprzez projekt LGD),
- Leśna ścieżka w koronach drzew Puszczy Knyszyńskiej,
- Wieża widokowa w okolicach Góry Krynice,
- Agrospace – oferta terapii gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy Dobrzyniewo Duże,
- Smaki gminy Dobrzyniewo Duże – sieć wytwórców miodu, przetworów, pieczywa z gminy.

15 Koncepcja kreowania marki turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże

Koncepcja brandingowa marki turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże opiera się na metodologii wypracowanej przez firmę ZBA doradztwo strategiczne podczas realizacji projektów kreacji marek miejsc i produktów turystycznych. Osią koncepcji brandingowej jest DNA marki gminy. Poniższa koncepcja składa się z następujących elementów: unikalnej cechy marki, jej filarów, obietnicy, wartości, pozycji oraz osobowości marki gminy Dobrzyniewo Duże.

15.1 Credo marki

Unikalna cecha (propozycja, USP) wyróżnia gminę Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyczno-rekreacyjnym. Będzie to credo, myśl przewodnia, na której osadzona zostanie koncepcja promocji gminy i produktów turystyczno-rekreacyjnych. Chodzi o to, aby wizerunek gminy był dobrze kojarzony i zapamiętywalny. USP odpowiada na pytania: Co wyróżnia markę gminy Dobrzyniewo Duże? Czego poszukują korzystający z oferty turystyczno-rekreacyjnej? Co wyróżnia gminę Dobrzyniewo Duże od innych gmin, z którymi była porównywana w rozdziale 7 niniejszego *Programu*? Proponowane jest następujące credo:

Uzasadnienie tego credo jest następująca:

- nazwa „Królewski Gościniec Podlasia” była nazwą Lokalnej Grupy Działania (nieistniejącej), do której należała Gmina Dobrzyniewo Duże i która nawiązywała do położenia obszaru na dawnych szlakach, w tym trakcie królewskim, biegnącym przez Dobrzyniewo Kościelne do Knyszyna, do tolerancji i udzielania schronienia podróżnym,
- gościniec kojarzony jest z gościnnością, która powinna być jedną z cech wyróżniających gminę Dobrzyniewo Duże, która będzie kojarzona z gościnnym wypoczynkiem na obszarach wiejskich i leśnych w północnej części,
- gościniec oznacza szeroką drogę wiejską, którą dawniej podróżowano, a w przypadku gminy Dobrzyniewo Duże będą to szlaki konne, piesze, wodne i rowerowe, w tym planowany szlak dawnym traktem królewskim do Knyszyna,
- gościniec to także podarunek przywieziony z podróży i takie podarunki powinny powstać, jako produkt lokalny (rękodzieło, żywność, pamiątki z Puszczy Knyszyńskiej).

15.2 Filary marki

Filary marki to elementy wyróżniające Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyczno-rekreacyjnym. Zgodnie z metodyką DNA-Brand autorów Koncepcji filarem marki może być zarówno obiekt, jak również osoba

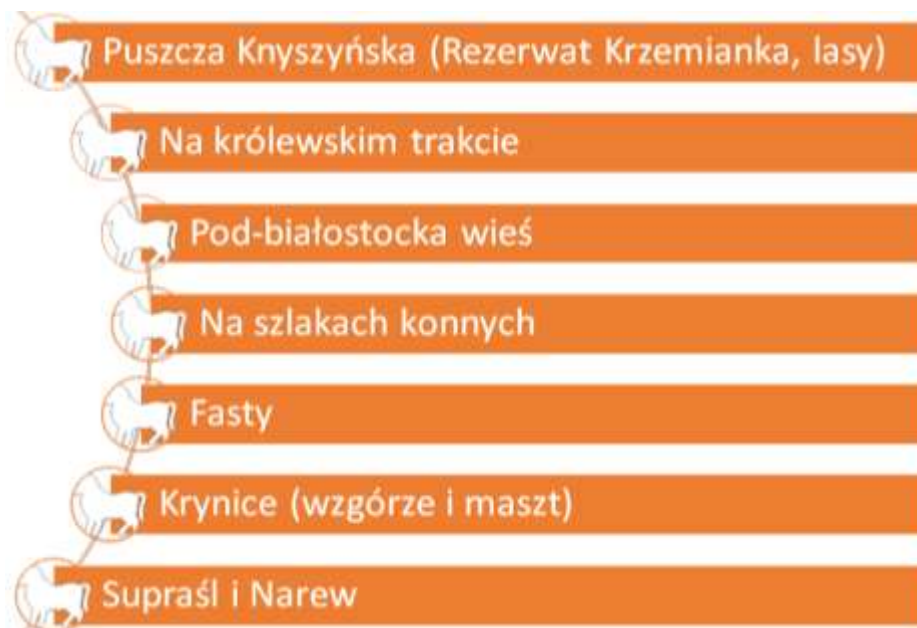
(współczesna, historyczna, a nawet legendarna), organizacja, wydarzenie, flagowy produkt, symbol, czy też idea. Filary te oparto na skojarzeniach uczestników konsultacji, które prowadzone były od listopada 2020 r. do stycznia 2021 r. Poniższy rysunek przedstawia najczęściej pojawiające się skojarzenia.

Rysunek 6: Skojarzenia związane z gminą Dobrzyniewo Duże.

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne w oparciu o prace warsztatowe i on-line z przedstawicielami Gminy Dobrzyniewo Duże i branży turystycznej.

Rysunek 7: Filary marki gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyki i rekreacji.

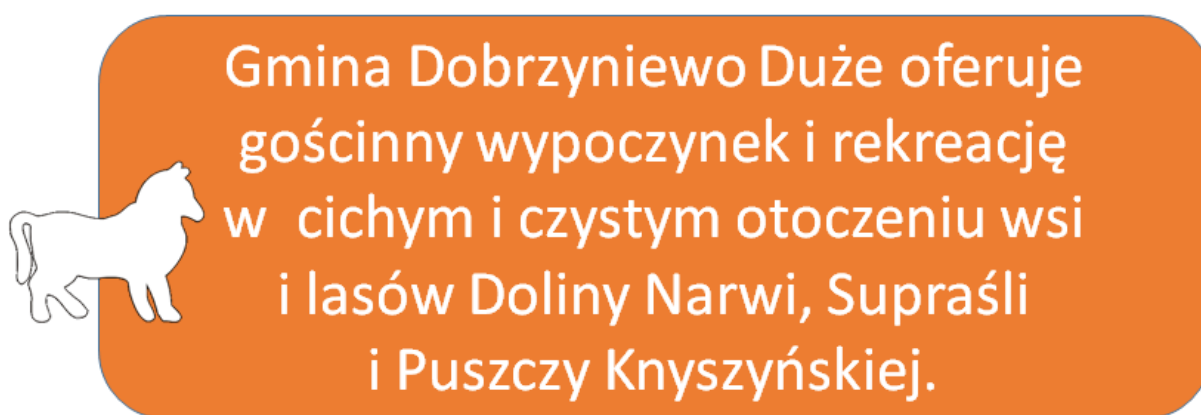
Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne.

W gminie Dobrzyniewo Duże nie można obecnie zidentyfikować flagowego produktu turystycznego, ani flagowego wyróżnika, co pokazuje polaryzacja skojarzeń – żadne z nich nie dominowało nad pozostałymi. Filary przedstawione na rysunku 4 opierają się na właściwościach związanych z położeniem gminy (na królewskim trakcie, pod Białymstokiem, nad Supraślą i Narwią i na terenie Puszczy Knyszyńskiej), ukształtowaniem terenu (góra Krynice) i produktem turystyczno-rekreacyjnym (szlaki konne, Fasty, Supraśl i Narew – szlaki kajakowe).

15.3 Obietnica marki

Główna korzyść – obietnica marki gminy Dobrzyniewo Duże zdefiniowana została na podstawie kluczowych elementów potencjału tożsamości. Odnosi się do unikalnej cechy – credo marki.

Spełnienie tej obietnicy będzie możliwe, ponieważ:

- jest to obszar wiejski, stwarzający możliwość rozwoju agroturystyki i produktów turystyczno-rekreacyjnych opartych na obszarach wiejskich, czystych ekologicznych produktach i zaangażowaniu społeczności lokalnych gminy Dobrzyniewo Duże,
- gościnność jest elementem wyróżniającym podlaską wieś i gmina Dobrzyniewo Duże będzie tę cechą eksponować i budować w oparciu o nią swój wizerunek, odróżniający od innych gmin w regionie,
- cisza i czyste powietrze północnej części gminy zapewniają relaks, wypoczynek, leśne kuracje, leśną rekreację i korzystanie z gościnności zasobów leśnej spiżarni,
- tylko gmina Dobrzyniewo Duże ma tę cechę, że w tej części regionu łączą się szlaki kajakowe Narwi i jej dopływu – Supraśli, która jest zapleczem w zakresie turystyki i rekreacji wodnej, a zagospodarowanie i zwiększenie dostępności spowoduje, że obszar ten stanie bardziej gościnny i utożsamiany z gościnnością przez mieszkańców Białegostoku.

15.4 Wartości marki

Wartości marki gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej wynikają wprost z obietnicy. Wsparte są pożądanymi cechami i korzyściami. Najważniejszą wartością powinna być wspomniana wcześniej gościnność. Powinna być ona wsparta innymi wartościami, które wynikają z mocnych stron potencjału gminy. Korzyści korespondujące z wizją, misją oraz opisanymi powyżej poziomami założeń marki gminy Dobrzyniewo Duże przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 8: Wartości marki gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyki i rekreacji.

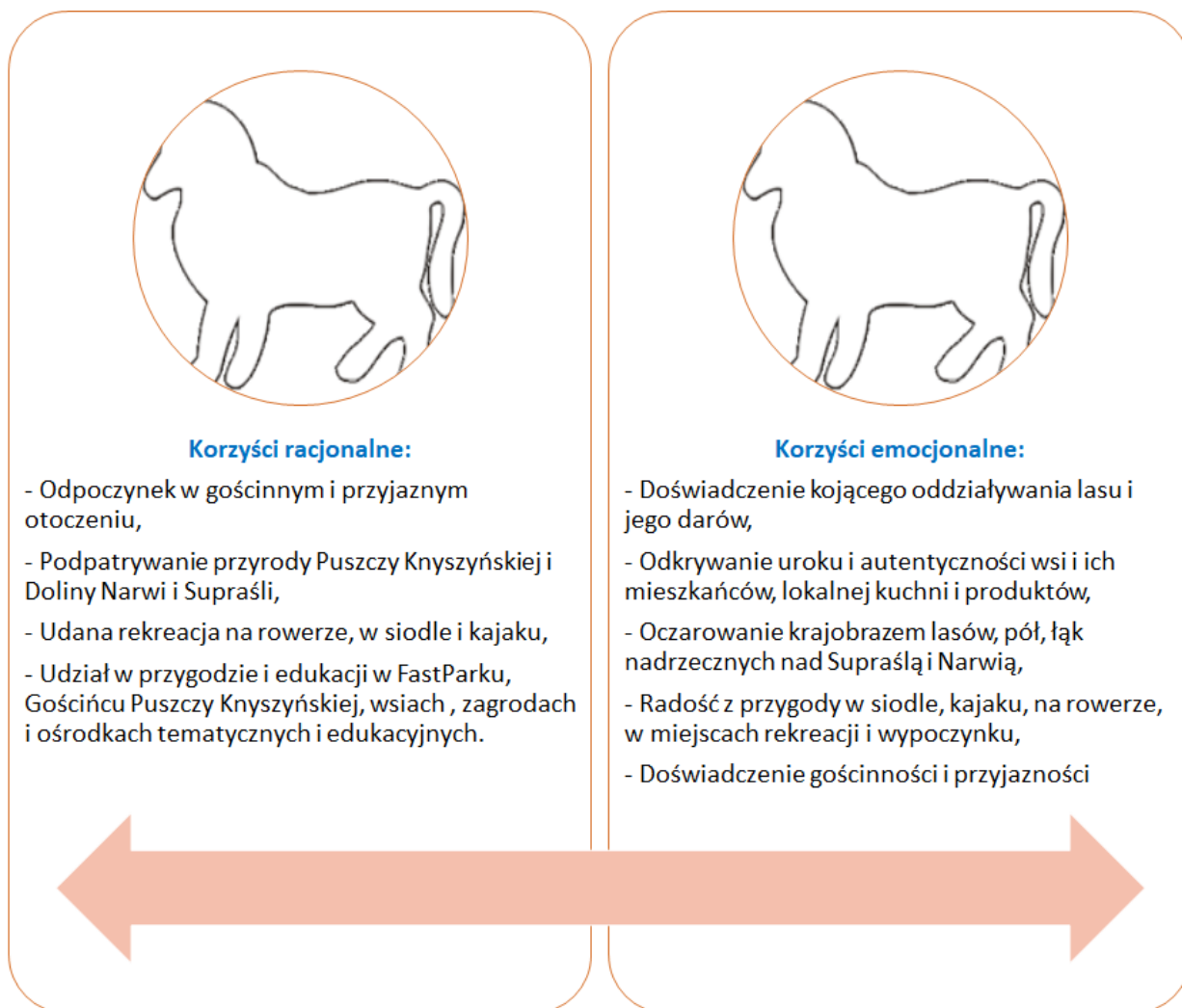
Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne.

15.5 Korzyści marki

Korzyści, jakie oferować będzie marki gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej, to korzyści funkcjonalne, związane z podstawowym zakresem oferty i główną motywacją do skorzystania z niej oraz korzyści emocjonalne, związane z doznaniem.

Rysunek 9: Korzyści oferowane przez markę gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyki i rekreacji.

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne.

15.6 Osobowość marki

Osobowość marki gminy Dobrzyniewo Duże wyraża się w przypisanych do niej cechach. Oznaczają one sposób, w jaki ma być postrzegana gmina Dobrzyniewo Duże przez osoby korzystające z jej oferty turystyczno-rekreacyjnej gminy. Cechy te wynikają z obietnicy marki i wspierających ją wartości. Główne pożądane cechy wizerunkowe marki turystyczno-rekreacyjnej wyrażają, że gmina Dobrzyniewo Duże jest: gościnna, bezpieczna, atrakcyjna przyrodniczo, otwarta na współpracę. Natomiast jako cechy uzupełniające (wspierające) wizerunek turystyczno-rekreacyjny gminy proponowane są: cicha i integrująca.

Należy unikać cech, które będą powodować, że gmina będzie spostrzegana jako nieprzyjazna, hałaśliwa, zanieczyszczona, hermetyczna, niechętna do współdziałania, niedbająca o zasoby przyrodnicze i kulturowe oraz zapewnienie wysokiej jakości oferty turystyczno-rekreacyjnej.

16 Promocja marki i produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Dobrzyniewo Duże

Rozdział ten zawiera bazowe założenia promocji gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyczno-rekreacyjnym. Odnosi się to do promocji produktów turystyczno-rekreacyjnych, zalet i korzyści, jakich mogą doświadczyć m.in. mieszkańcy Białegostoku z wyboru oferty gminy, jak również wizerunku, w oparciu o propozycję koncepcji budowania marki.

16.1 Kierunki, zakres i zakres działań promocyjnych

Określenie kierunków i zasięgu działań można rozumieć dwojako. Pierwsze rozumienie dotyczy kierunkowych działań wynikających z wizji i celów rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże. W wizji jest mowa o atrakcyjności dla mieszkańców Białegostoku, specyfice gminy wynikającej z położenia jej północnej części na terenie Puszczy Knyszyńskiej. Natomiast cele dotyczą: zapewnienia komfortowych warunków dla mieszkańców i turystów do rekreacji i wypoczynku poprzez zwiększenie dostępności i atrakcyjności obu rzek, zapewnienie odpowiedniej infrastruktury, poprawy turystyczno-rekreacyjnego wykorzystania obszarów cennych przyrodniczo oraz wykreowania atrakcyjnych produktów i wizerunku w powyższym zakresie. Na podstawie tych założeń proponuje się następujące kierunki działań:

- uwzględnienie w działaniach promocyjnych docelowej pozycji gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej, zgodnie z zaproponowaną wizją (rozdział 11),
- zrealizowanie celu „Wykreowanie atrakcyjnych produktów turystyczno-rekreacyjnych i wizerunku gminy jako rozwijającej wypoczynek i rekreację (rozdział 12),
- wsparcie poprzez działania promocyjne osiągnięcia celów strategicznych 1-3 (rozdział 12),
- uwzględnienie rekomendacji dot. współpracy z BOF-em i SGGN w zakresie wspólnej promocji (r. 13),
- określenie docelowego funkcjonowania zaproponowanych produktów turystycznych (rozdział 14), a także wytycznych w zakresie włączenia promocji turystyczno-rekreacyjnej w całościową promocję gminy, w powiązaniu z opracowanym właśnie *Programem promocji gospodarczej Gminy Dobrzyniewo Duże*,
- budowanie marki gminy Dobrzyniewo Duże, w celu zaistnienia pożądanego wizerunku (według rekomendacji z rozdziału 15),
- uwzględnienie i wdrożenie rekomendacji dot. komunikacji marketingowej (promocji) wizualnej i werbalnej, szczególnie w zakresie logo i hasła promocyjnego (rozdział 16) – tutaj należałoby dążyć, aby poprzez działania promocyjne zbudować spójny wizerunek, w oparciu o rekomendacje z obu realizowanych równolegle programów promocji,
- realizacja działań promocyjnych, zaproponowanych w kolejnym rozdziale (rozdział 17),
- usprawnienie komunikacji wewnętrznej w gminie Dobrzyniewo Duże (pomiędzy Samorządem, podmiotami zaangażowanymi w rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej, Kołami Gospodyń Wiejskich, komunikacji pomiędzy partnerami biznesowymi),
- nawiązanie bliższych kontaktów i współpracy z Nadleśnictwem Dojlidy, Nadleśnictwem Knyszyn, Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej i ościennymi gminami (Choroszcz, Tykocin, Wasilków, Czarna Białostocka, Krypno, Knyszyn) w zakresie lepszego wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych, planowania i wdrażania produktów i projektów komplementarnych (roz. 13,14, 16,18).

Promocja marki i produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Dobrzyniewo Duże powinna przebiegać na płaszczyźnie wizualnej, werbalnej oraz poprzez komunikację i współpracę z partnerami, z którymi realizowany będzie niniejszy *Program*.

Działania w zakresie promocji gminy Dobrzyniewo Duże można podzielić na: działania informacyjne, perswazyjne utrwalające. Z uwagi na to, że do tej pory działania promocyjne realizowane były w ograniczonym zakresie, w pierwszej fazie kluczowe dla Władz Gminy powinny mieć działania informacyjne – informujące m.in. o walorach i korzyściach dla uprawiających turystykę i rekreację (według rekomendacji z rozdziału 15). Będzie to promocja skierowana na zewnątrz. Z kolei działania skierowane do mieszkańców gminy, przedsiębiorców, organizacji, partnerów instytucjonalnych, społecznych i biznesowych spoza gminy mają pokazać wiarygodność Samorządu, chęć realizacji wspólnych działań w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji wzdłuż Supraśli, Narwi, na obszarze Puszczy Knyszyńskiej i w zakresie wspólnych produktów i promocji punkt 16.2). Uwzględnić należy także komunikację z również Podlaską Regionalną Organizacją Turystyczną, Centrum Informacji Turystycznej w Białymstoku i Powiat Białostocki (oprócz BOF-u i SGGN).

W kontekście kryterium geograficznego kierunków działań promocyjnych można mówić o kierunku promocji regionalnej, promocji krajowej w poszczególnych częściach i regionach Polski oraz o promocji na wybranych rynkach zagranicznych. Gmina Dobrzyniewo Duże powinna skoncentrować się w najbliższym czasie na promocji wewnątrzregionalnej, adresowanej do mieszkańców Białegostoku i okolic (w ramach komplementarnego, ponadgminnego produktu turystycznego) oraz budowaniu relacji z wymienionymi wcześniej podmiotami. Promocja w innych województwach, a także proporcja zagraniczna, realizowana samodzielnie przez Gminę, może nastąpić w fazie późniejszej realizacji Programu (ok. 2023 r.), kiedy zostaną już zrealizowane planowane działania inwestycyjne i pozainwestycyjne. Promocja na innych rynkach powinna być natomiast realizowane w ramach działań wspólnych BOF-u i SGGN, a Gmina Dobrzyniewo Duże może partycypować finansowo, merytorycznie i organizacyjnie w działaniach, które przyciągną turystów na obszar Górnej Narwi i BOF-u.

16.2 Kooperacja i rywalizacja w promocji w ramach BOF-u i SGGN

Odnosząc się do rekomendacji przedstawionych w punkcie 16.1 działania promocyjne, realizowane przez Gminę Dobrzyniewo Duże powinny odnosić się do uwzględnienia w nich gmin partnerskich organizacji, których członkiem jest Gmina. Są dwa aspekty dotyczące tego członkostwa: współpraca i rywalizacja, ponieważ Gmina współpracuje z innymi samorządami w ramach działań wspólnych (promujących BOF i Dolinę Górnej Narwi), a jednocześnie rywalizuje z innymi gminami BOF-u o mieszkańców Białegostoku, którzy wybierają miejsce swojej rekreacji codziennej, weekendowej, a obecnie (w dobie ograniczeń w podróżowaniu spowodowanych pandemią COVID-19) destynacji znajdujących się blisko domu na wypoczynek w trakcie urlopu. Wprawdzie słabością gminy Dobrzyniewo Duże w tym zakresie jest niewystarczająca baza noclegowa, ale może rywalizować z ościennymi gminami w kontekście rekreacji weekendowej.

Poniżej znajdują się rekomendacje w zakresie kooperacji i rywalizacji z JST należącymi do BOF-u i SGGN.

Kooperacja:

- wspólne promowanie i tworzenie wspólnej oferty turystyczno-rekreacyjnej z gminami leżącymi wzdłuż Supraśli: dążenie do przedłużenia szlaku kajakowego, tworzenie oferty spływów kajakowych dla różnych grup odbiorców, wspólna promocja szlaku kajakowego w regionie i poza nim,
- wspólne rozwijanie i promowanie turystyki i rekreacji na terenie Puszczy Knyszyńskiej: tworzenie i promocja szlaków, ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych, promowanie walorów Puszczy Knyszyńskiej i korzyści z przebywania na jej terenie w celach rekreacyjno-turystycznych, tworzenie i promocja wspólnej oferty,
- wspólne rozwijanie i promowanie obszaru Górnej Narwi: rozwijanie i promowanie szlaku kajakowego na Narwi, promowanie wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, realizacja wspólnych projektów, zapisanych w rekomendacjach do przywoływanej diagnozy turystycznej,
- współpraca w realizacji *Strategii produktu transgranicznego BOF*, która stawia sobie 2 cele strategiczne: rozwój produktów turystycznych i wykreowanie wizerunku turystycznego BOF, zaś w odniesieniu do tego drugiego celu zaplanowano 2 cele kierunkowe: promocja turystyczna BOF i rozwój informacji turystycznej³³ (gmina Dobrzyniewo Duże może w szczególności skorzystać na wspólnych działaniach w zakresie informacji turystycznej i promocji zewnętrznej, jeśli zostanie w tych działaniach uwzględniona specyfika gminy i zaproponowane w niniejszym *Programie* cele).

Rywalizacja:

- ponieważ wszystkie gminy otaczające Białystok stanowią potencjalny wybór miejsca do wypoczynku i rekreacji, istotne jest podkreślanie atutów odróżniających od pozostałych gmin; aktualnie te atuty nie są optymalnie wykorzystane i należałoby się skoncentrować na wnioskach z analizy najbliższego otoczenia (rozdział 7), która pokazuje potencjał gminy Dobrzyniewo Duże na tle innych gmin w regionie,
- atutem gminy jest duża lesistość i uwarunkowania do rozwoju turystyki na obszarach leśnych i cennych przyrodniczo, co uwzględniono w projektowaniu celów i produktów turystyczno-rekreacyjnych niniejszego Programu, jak również propozycjach w zakresie rozwoju infrastruktury,
- istotne będzie podkreślanie docelowych aspektów wyróżniających gminę Dobrzyniewo Duże: punkt widokowy na najwyższym wzniesieniu dookoła Białegostoku, sieć wsi tematycznych na terenie gminy, terapia lasem w Puszczy Knyszyńskiej, basen nad Supraślą, jak również aktualnych: ośrodki jazdy konnej, oferta turystyki i rekreacji specjalistycznej niszowej: łucznictwo, strzelectwo.

16.3 Komunikacja wizualna

Forma komunikacji z odbiorcami skraca się, przechodząc z formy pisanej poprzez obraz w materiał video. Jednakże graficzna prezentacja wciąż odgrywa najważniejszą rolę. Identyfikacja wizualna stosowana w materiałach elektronicznych oraz pozostałych ma kluczowe znaczenie.

Gmina Dobrzyniewo Duże nie posiada logo i w sytuacjach związanych z promocją używany jest herb, czego przykładem jest opracowana mapa gminy. Herb (herb rodu Ciołtek) jest jednak bardzo skomplikowany graficznie, zawiera wiele detali i nie jest adekwatny do wykorzystywania w nowoczesnej promocji. Nie jest ergonomiczny: z uwagi na swoje skomplikowanie jest trudno aplikowany na nośniki (m.in. nieczytelny w dużym pomniejszeniu, w wersji achromatycznej, we współwystępowaniu z innymi znakami tych samych rozmiarów, jest trudny do

³³ *Strategii produktu transgranicznego BOF*, Ibidem, s. 32.

multiplikowania). Ponadto na problemy może napotkać również stworzenie w oparciu o herb systemu wizualnego, co pokazują przykłady gmin próbujących używać herbów w ten sposób.

Z tym względów rekomendowane jest uproszczenie i adaptowanie herbu na cele promocyjne poprzez wykorzystanie jako logo samej postaci ciółka (młodego byka). Do rozważenia jest również kolorystyka, ponieważ założenia docelowego wizerunku nie korespondują z czerwonym kolorem. Bardziej odpowiedni byłby w tej sytuacji kolor zielony, ew. z czerwonymi i niebieskimi akcentami.

W zakres komunikacji wizualnej wchodzi także grafiki i zdjęcia. Ponieważ dotychczasowe działania w tym zakresie nie są spójne (taką spójność widać natomiast w działaniach Gminnego Centrum Kultury w Dobrzyniewie Dużym), rekomendowane jest stworzenie bazy profesjonalnych zdjęć, które będą kreować wizerunek zgodny z założeniami przedstawionymi w rozdziale 15 (chodzi głównie o cechy wizerunkowe zapisane w osobowości marki). Zdjęcia powinny pokazywać atrakcyjne przyrodniczo obszary, znajdujących się tam zadowolonych ludzi, bezpieczne formy spędzania czasu podczas wypoczynku i rekreacji (jest to szczególnie istotne, aby poprzez zdjęcia pokazywać, że gmina Dobrzyniewo Duże jest pod tym względem bezpiecznym miejscem). Gościnność i otwartość na współpracę można przedstawiać tak, jak to jest do tej pory robione, należy to jeszcze bardziej uwypuklić poprzez komunikaty werbalne, mówiące o zaangażowaniu, trosce o zapewnienie gościnnego, bezpiecznego wypoczynku we współpracy z parterami społecznymi i biznesowymi.

16.4 Komunikacja werbalna

Komunikacja werbalna oznacza treści i formę przekazu (styl, emocje, poziom rozbudowania komunikatu, jego informacyjny lub perswazyjny charakter), za których pomocą przekazywane będą docelowym adresatom informacje o gminie Dobrzyniewo Duże, potencjale turystycznym, jego wyróżnikach względem innych gmin, produkcie i ofercie turystyczno-rekreacyjnej, możliwości skorzystania z niej. Jest ona uzupełnieniem komunikacji wizualnej, realizowanej zazwyczaj za pomocą logo oraz systemu identyfikacji wizualnej, których gmina Dobrzyniewo Duże nie posiada na chwilę obecną. Celem komunikacji werbalnej będzie wyjaśnianie, dlaczego mieszkańiec Białegostoku i turysta mają wybrać ofertę gminy, zamiast okolicznych. Ten rodzaj komunikacji tłumaczy i dopowiada to, czego nie można pokazać za pomocą obrazu. Dla Samorządu istotne będzie również komunikowanie, jaka będzie w 2030 r. docelowa wizja gminy wyrażona w wizji. Poniżej znajduje się propozycja komunikatów werbalnych dla poszczególnych cech wizerunkowych.

Tabela 30: Propozycja komunikacji cech wizerunkowych marki gminy Dobrzyniewo Duże.

Lp.	Cecha	Proponowane treści komunikatów promocyjnych
1.	Gościnna	<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze w Dobrzyniewie • Dobrze wiemy w Dobrzyniewie • U nas poczujesz się jak w domu • Na gościńcu Dobrzyniewa Dużego • Gościnnie jak w Dobrzyniewie Dużym • Gości witamy z sercem
2.	Bezpieczna	<ul style="list-style-type: none"> • Bezpieczny wypoczynek to nasz priorytetem • Dobrzyniewo Duże – bezpiecznie i gościnnie • Będziesz tak bezpieczny, że zapomnisz o COVID-zie
3.	Atrakcyjna przyrodniczo	<ul style="list-style-type: none"> • Zawitaj do leśnego spa • Przyroda z biegiem Narwi i Supraśli • Przyroda to nasze drugie imię • Na przyrodniczej ścieżce Dobrzyniewa Dużego

4.	Otwarta na współpracę	<ul style="list-style-type: none"> • Współtworzymy z myślą o wypoczynku • Otwórz się na Dobrzyniewo Duże
5.	Cisza	<ul style="list-style-type: none"> • Wreszcie usłyszysz własne myśli • Tu słyhać tylko przyrodę • Dobrzyniewo Duże – najbliżej ciszy
6.	Integrująca	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkaniec – nasz najważniejszy klient • Dbając o gości, żyje się nam lepiej • Wspólnie dla lepszej jakości życia i wypoczynku

Źródło: Opracowanie 2BA doradztwo strategiczne.

Część z przedstawionych propozycji ma potencjał hasła promocyjnego, inne mogą być elementem bardziej rozbudowanych komunikatów, albo towarzyszyć zdjęciom i grafice.

17 Formy i narzędzia promocji gminy Dobrzyniewo Duże

Poniższy rozdział zawiera opis proponowanych działań w zakresie promocji funkcji turystyczno-rekreacyjnej Gminy Dobrzyniewo Duże.

17.1 Promocja wizerunkowa

Szereg działań realizowanych jest przez stowarzyszenia, których członkiem jest Gmina Dobrzyniewo Duże (tabela 18), instytucje gminne, prasę lokalną, radio i telewizję oraz poprzez media społecznościowe w internecie.

W ramach projektów LGD „Puszcza Knyszyńska” zostanie zrealizowany projekt pt. „Promocja gminy Dobrzyniewo Duże” o wartości prawie 60 tysięcy zł - przygotowana i wydana książka o historii parafii Dobrzyniewo, folder promujący dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze gminy Dobrzyniewo Duże oraz opracowana i wydrukowana mapa turystyczna. Zostanie również wykonana aplikacja mobilna „Skarby Puszczy Knyszyńskiej”. LGD realizuje również działania w zakresie promocji i sieciowania zidentyfikowanej oferty LGD Puszcza Knyszyńska pod wspólną marką. Stowarzyszenie Białostocki Obszar Funkcjonalny publikuje szereg materiałów, które zawierają materiały prezentujące Gminę. Również Stowarzyszenie Gmin Górnej Narwi prowadzi działalność wydawniczą prezentując Gminne. Natomiast Gminny Ośrodek Kultury realizuje projekty kulturalne, w ramach których tworzone są artykuły, zdjęcia, publikacje i filmy oddziałujące na mieszkańców Gminy i otoczenie. Natomiast w dwumiesięczniku samorządowym „Głos Dobrzyniewa” prezentowane są informacje samorządu Gminy,

Obecnie w zakresie turystyki promocja może dotyczyć tylko posiadanych zasobów, czyli posiadanego zagospodarowania turystycznego gminy.

17.2 Działania promocyjne w Internecie, w tym utworzenie internetowego, turystyczno-rekreacyjnego portalu (wytyczne)

Podstawą do działania w internecie podobnie jak i przy tradycyjnych działaniach wydawczych stanowi obecnie tzw „content”, czyli treść, która chcemy odbiorcy przekazać z zaplanowanym przez nas skutkiem. Gmina posiada dużo ciekawych treści dotyczących historii, które jednak w niewielkim stopniu dla turysty uwidocznione są w postaci artefaktów. Powiązanie ich z namacalnymi miejscami i rzeczywistymi usługami (ich sprzedaż) stanowi sedno działań. Brak takich produktów, usług, ich organizacji i sprzedaży (monetyzacji) powoduje, że promocja jest bezzasadna. Dlatego zaplanowane działanie promocyjne dotyczące turystyki i rekreacji początkowo powinno być realizowane w ramach działań BOF (cele strategiczny: Wykreowanie wizerunku turystycznego BOF, cel kierunkowy: Promocja turystyczna BOF, zadania Z1c.: Uruchomienie portalu internetowego).

Natomiast w oparciu o sugestie dotyczące wiosek tematycznych warto zaplanować działania promocyjne w podziale na poszczególne gminy Dobrzyniewa Dużego integrujących gminę i prezentujących posiadane zasoby – produkty lokalne, usługi oraz zainicjować kreowanie specjalizacji miejscowości dotyczącą „wiosek tematycznych”.

Ponieważ walory naturalne uznano za najważniejsze stąd konieczne jest ich zwizualizowanie i zaplanowanie jak zostaną one „dostarczone” turystom. Niezbędne jest zamówienie materiałów zdjęciowych i filmowych z terenu Gminy prezentujących w sposób przekonujący jej atuty przyrodnicze. Zdjęcia prywatne, agencji nieruchomości,

developeerów są często lepsze niż prezentowane przez Gminę³⁴. Organizacja konkursów filmowych i fotograficznych wykorzystując miejscowych pasjonatów fotografii i koni³⁵ (np. gmina z drona, gmina na koniu).

W celu zapewnienie skuteczność oraz efektywność komunikacji i promocji w Gminie należałoby regularnie publikować materiały z „Głosu Dobrzyniewa” w internecie, utworzyć fanpage Gminy na Facebooku (oprócz używania FB Dobrzyniewo – spotted) oraz kanał gminny na Youtube.

Tabela 31: Liczba polubieni i obserwujących fanpage z podziałem na gminy ze stowarzyszenia BOF³⁶.

	2019.02.20.	2021.01.06.	zmiana19/21	2021.01.06.
	polubienia	polubienia	rok 2019=100%	obserwujący
Stowarzyszenie BOF	161	466	289%	494
Wschodzący Białystok	55472	64483	116%	66364
Choroszcz Nasz Rezydencja	432	891	206%	955
Gmina Czarna Białostocka	1782	2233	125%	2262
Dobrzyniewo Duże	0	0	0%	0
Juchnowiec Kościelny	0	0	0%	0
Miasto i Gmina Łapy	2864	4183	146%	4356
Supraśl	1962	2642	135%	2761
Turośń Kościelna	0	0	0%	0
UM w Wasilkowie	1878	2940	157%	3066
Zabłudów PL	1027	1378	134 %	1447

Źródło: Strategia produktu transgranicznego BOF, Ibidem, s. 107.

17.3 Promocja poprzez wydarzenia i inicjatywy kulturalne

Gmina powinna kontynuować i rozwijać działania kulturalne z myślą nie tylko o swoich mieszkańcach, ale i mieszkańcach okolic, w tym szczególnie Białegostoku. Stowarzyszenie BOF zamierza rozwinąć imprezę Podlaskie SlowFest poprzez jej organizację na całym obszar BOF w tym poza Supraślą. Jest to okazja do aktywizacji środowiska Dobrzyniewa (GOK). Wspólnie promowana oferty wydarzeń kulturalnych (GOK) będzie stanowić przewagę konkurencyjną wobec innych gmin, które nie przygotowały spójnej oferty. Warto nawiązać również współpracę z organizatorami imprez sportowych, które często łączą się z wydarzeniami kulturalnymi. (np. Rajd rowerowy z gwiazdą). W takich imprezach sponsorami powinny być media, biura nieruchomości i przedsiębiorcy rozwijający swoją działalność na terenie Gminy.

17.4 Public Relations i Publicity

We współpracy z BOF prowadzić działanie adresowane do blogerów (blogi turystyczne, podróżnicze, krajoznawcze, przyrodnicze oraz turystyki kulturowej). Blogi wpisują się w ideę nowych mediów – teksty pojawiające się na poczytnych blogach są rozpowszechniane i mogą w ten sposób promować Gminę i jej ofertę. Cieszący się popularnością bloger jest wiarygodny i może zostać liderem opinii w danej dziedzinie (jest przecież takim samym konsumentem jak turysta odwiedzający region i będzie budował wizerunek Gminy). Powinno się

³⁴ Krynice - www.youtube.com/watch?v=YG009JAXpz4

³⁵ Agnieszka Pilecka pilecka.pl

³⁶ Strategia produktu transgranicznego BOF, Ibidem, s. 32

nawiązywać i utrzymywać relacje z organizatorami turystyki i innymi podmiotami turystycznymi mogącymi komercjalizować powstającą ofertę turystyczną by, w przyszłości ściągać do Dobrzyniewa grupy dzieci i młodzieży, grupy firmowe i branżowe oraz zachęcać do rozpoczynania działalności gospodarczej w dziedzinie turystyki. Zastosowanie powinny mieć różne formy i działania w ramach crosspromotion.

17.5 Działania ambientowe

Ambient marketing to niestandardowe działania promocyjne, cechujące się świeżością i oryginalnością. Wykorzystuje kreatywne pomysły, naładowane humorem i emocjami. Angażuje i przyciąga uwagę, pozwala na interakcje.

Gmina Dobrzyniewo integruje się poprzez Fasty z Białymstokiem i przez to jest niezauważana jako odrębny byt dlatego potrzebne są takie działania szczególnie przy szosie Ełckiej/Knyszyńskiej np. wspólnie z Amix (witacz Gminny jako wielki mebel, sztaluga lub Probet albo Fasty - rynek hurtowy. W zakresie turystyki i promocji firma FastEvent przy Szosie Knyszyńskiej 26 (zakręt) i jej właściciel pan K. Giro na pewno ma wiele ciekawych pomysłów oraz dysponuje możliwościami ich realizacji w sposób ekonomiczny, a zarazem zwracający uwagę.

17.6 Inicjatywy promocji gminy w partnerstwie

W ramach realizacji projektu pt. „Promocja gminy Dobrzyniewo Duże” o wartości prawie 60 tysięcy zł odbędzie się również konferencja dotycząca ekologii promująca dziedzictwo przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe (z uwzględnieniem przyrodniczego krajobrazu kulturowego) oraz uwarunkowania i wymogi ochrony środowiska naturalnego, która powinna być również miejscem działań przedstawienia inicjatyw Gminy w dziedzinie promocji i rozwoju turystyki (prezentacja Programu, prezentacja wybranych firm, miejscem do nawiązania współpracy - Towarzystwa Przyjaciół Gminy Dobrzyniewo, Stowarzyszenie Centrum Szkolenia Jeździeckiego Chrańbóły, Podlaskiej Fundacji Jeździeckiej, Klub Jeździecki "Ostoja", Fundacja Hipokamp i innych stowarzyszeń i firm.

18 System realizacji *Programu*

W poniższym rozdziale przedstawiono system wdrażania *Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030*. System ten określa zasady i procedury wdrożeniowe, organizację wdrożenia, ramowy harmonogram oraz budżet.

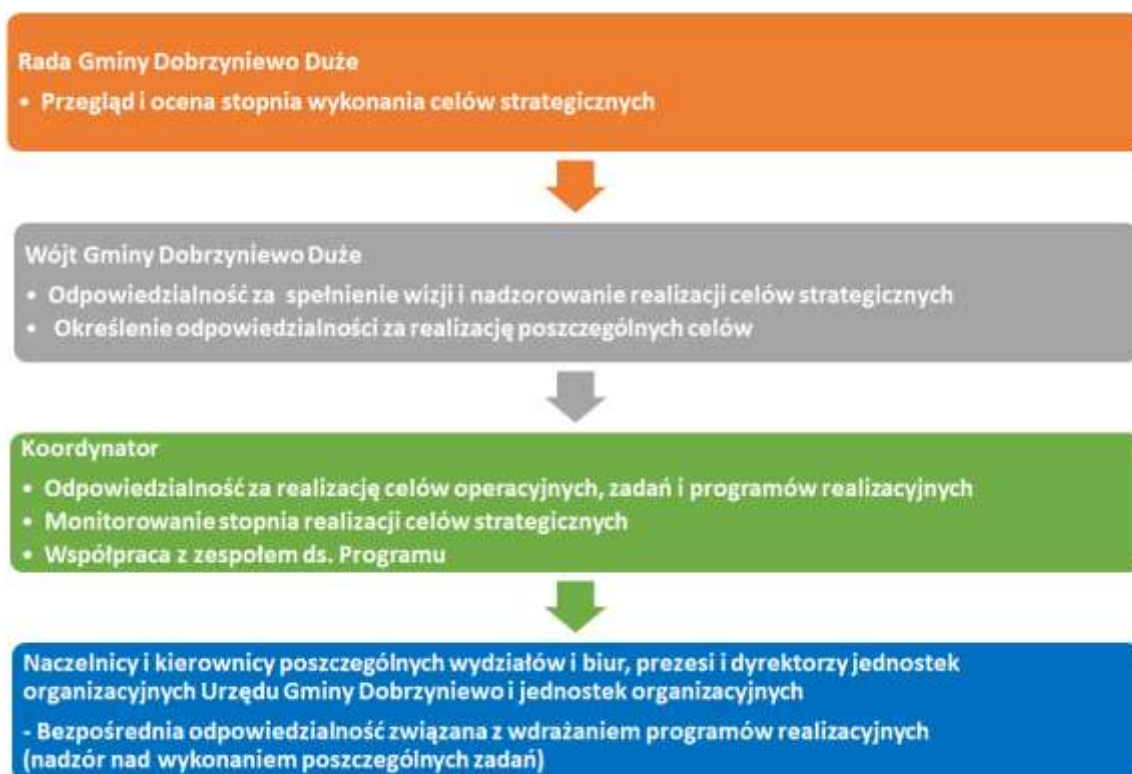
18.1 Struktura realizacji

Pierwszym etapem zdefiniowania systemu wdrożenia *Programu* jest wskazanie osób i podmiotów odpowiedzialnych za realizację.

Na poziomie strategicznym za jej wdrażanie odpowiedzialni będą Wójt Gminy Dobrzyńsko Duże (nadzór całościowy nad spełnieniem wizji i realizacją celów strategicznych).

Na poziomie operacyjnym za realizację zaplanowanych przedsięwzięć i monitorowanie stopnia osiągnięcia poprzez nie celów strategicznych odpowiedzialne zespoły ds. realizacji *Programu* powołany przez Wójta Gminy Dobrzyńsko Duże oraz Referat Inwestycji i Rozwoju Gminy.

Rysunek 10: Schemat realizacji *Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyńsko Duże na lata 2020-2030*.

Źródło: Opracowanie własne 2BA doradztwo strategiczne.

18.2 Podział zadań i kompetencji

Realizacja celów strategicznych i spełnienie wizji rozwoju wymagają zapewnienia szerokiej współpracy pomiędzy Urzędem Gminy, jednostkami organizacyjnymi i podmiotami branży turystycznej, jak również innymi podmiotami zaangażowanymi pośrednio w obsługę ruchu turystycznego.

Wójt Gminy Dobrzyniewo Duże ustala zakres obszarów tematycznych, za które będą odpowiedzialny będzie Referat Inwestycji i Rozwoju Gminy. Zakres ten powinien odpowiadać zapisom Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy wraz z załącznikami³⁷. Realizacja Programu opierać się będzie na:

- podejmowaniu działań wynikających z celów strategicznych zgodnie z kompetencjami samorządu na poziomie gminnym i powiatowym,
- działaniach opartych na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego (z udziałem prywatnych inwestorów),
- koordynacji i aktywnym zaangażowaniu się w działania podmiotów prywatnych (kapitał prywatny) w przypadku realizacji zamierzeń wypełniających cele Programu,
- działaniach opartych na współpracy ze stowarzyszeniami i fundacjami działającymi w obszarze turystyki, kultury i sportu,
- działaniach opartych na współpracy z innymi partnerami samorządowymi.

18.3 Operacjonalizacja działań wdrożeniowych

Należałoby ustanowić koordynatora dla poszczególnych zadań i programów realizacyjnych, jakie zaproponowane zostały na tym etapie prac nad *Programem*.

Realizacja Programu na poziomie operacyjnym (cele operacyjne, działania, zadania, programy realizacyjne) powinna wyglądać następująco (rysunek 11).

Rysunek 11: Proces planowania operacyjnej realizacji Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030.

Źródło: Opracowanie własne ZBA doradztwo strategiczne.

³⁷ <http://bip.ug.dobrzyniewoduze.wrotapodlasia.pl/urząd/regulamin/>

Realizacja Strategii wymaga zgromadzenia i wykorzystania zasobów: własnych i zewnętrznych. Charakterystykę niezbędnych zasobów przedstawiono poniżej (rysunek 12).

Rysunek 12: Zasoby potrzebne do realizacji strategicznych Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030.

Źródło: Opracowanie własne ZBA doradztwo strategiczne.

Program powinien zostać zrealizowany w przewidzianym okresie, tj. do 2030 roku. Do tego czasu powinny zostać zrealizowane cele strategiczne i spełniona wizja rozwoju Gminy w obszarze turystyki. Realizacja przebiegać będzie w trzech etapach: przygotowawczym, właściwych prac wdrożeniowych i podsumowania (rysunek 13).

Rysunek 13: Ramowy harmonogram realizacji Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030.

Źródło: Opracowanie własne ZBA doradztwo strategiczne.

19 Finansowanie działań promocyjnych

Podstawowymi źródłami finansowania zadań zaplanowanych w Programie Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 będą:

- budżet Gminy Dobrzyniewo Duże,
- fundusze celowe,
- środki budżetu państwa,
- środki pochodzące z instrumentów finansowych Unii Europejskiej, w szczególności fundusze europejskie.

Obecna perspektywa finansowa Unii Europejskiej dobiega końca. W 2021 roku, czyli po uchwaleniu Programu, środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego, programów krajowych i inicjatyw wspólnotowych mogą być już niedostępne. Na chwilę obecną nowy budżet unijny jest opracowywany. Nie można wskazać źródeł zewnętrznych do finansowania przedsięwzięć, jakie zaplanowane zostały w Strategii.

Na chwilę obecną można stwierdzić, że środki na realizację nowych zadań powinny pochodzić z budżetu Gminy Dobrzyniewo Duże, innych funduszy celowych, a także źródeł partnerów i inwestorów turystycznych. Wcześniej zaplanowane i rozpoczęte zadania w obszarze rozwoju turystyki finansowane będą z zabezpieczonych/pozyskanych środków.

20 Monitorowanie efektów realizacji Programu

20.1 Założenia systemu monitoringu

Monitorowanie i ewaluacja realizacji Programie Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030 oparte będą na wskaźnikach realizacyjnych. Dla każdego celu strategicznego przyporządkowane zostały wskaźniki, które będą wykorzystane do monitorowania i ewaluacji postępu wdrażania programu. Umożliwi to nie tylko właściwe monitorowanie realizacji działań i zadań, ale da także podstawę do dokonania ewaluacji realizacji *Programu*. Główne założenia monitoringu przedstawiono poniżej (tabela 32).

Tabela 32: Założenia systemu monitorowania Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030.

Obszar monitoringu	Opis
Decyzyjność	Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże wskaże osobę koordynatora wdrażania
Odpowiedzialność	Komórką odpowiedzialną za monitoring jest Referat Inwestycji i Rozwoju Gminy, co określa zarządzenie Wójta Gminy Dobrzyniewo Duże.
Realizacja	Referat Inwestycji i Rozwoju Gminy będzie prowadził monitoring i analizę kluczowych parametrów i uwarunkowań rozwoju oraz bieżącej realizacji <i>Programu</i> sporządzał informacje o poszczególnych programach, zadaniach i działaniach.
Zakres	Monitoring dotyczyć będzie poszczególnych przedsięwzięć (konkretne projekty), zadań składających się z grupy przedsięwzięć i działań (zgodnie z przedstawioną wcześniej hierarchią procesu planowania strategicznego), jak również programów działań.

Narzędzia	Dla każdego zadania i działania przyporządkowane zostaną szczegółowe wskaźniki monitorujące, które będą odnosić się do wyższego poziomu, czyli do wskaźników realizacji celów strategicznych, które zaproponowane zostały w niniejszym dokumencie.
Ramy czasowe	Monitorowanie realizacji będzie przebiegać: - na bieżąco: po realizacji każdego projektu i zadania, - po każdym roku realizacji <i>Programu</i> w zakresie przedsięwzięć, zadań i działań, równoległe do sprawozdania z realizacji budżetu, - w odniesieniu do działań, po zakończeniu ich realizacji, - w odniesieniu do programów realizacyjnych, które obejmują więcej zadań, działań i celów operacyjnych, - w odniesieniu do realizacji <i>Strategii Rozwoju Gminy Dobrzyńskie Duże 2020-2030</i> .
Forma	Monitorowanie realizacji będzie obejmować: - raporty częściowe z realizacji projektów i zadań, - raporty roczne z realizacji <i>Programu</i> , - ankiety opracowywane przez koordynatorów zadań i programów realizacyjnych, - karty realizacji przedsięwzięć, - ankiety wypełniane przez mieszkańców w zakresie realizacji dotyczących ich przedsięwzięć i zadań, - ankiety wypełniane przez mieszkańców w zakresie znajomości przez nich <i>Programu</i> , oceny wpływu dokumentu na rozwój lokalny oraz zaangażowania w realizację zapisów <i>Programu</i> , - raporty przygotowywane przez Referat Inwestycji i Rozwoju Gminy zostaną przygotowane na podstawie innych wymienionych narzędzi.
Zatwierdzanie	Raporty z monitoringu zatwierdzane są przez: - Wójta Gminy Dobrzyńskie Duże

Źródło: Opracowanie własne ZBA doradztwo strategiczne.

20.2 Wskaźniki monitorujące efekty realizacji Programu

Poniższy rozdział zawiera listę proponowanych wskaźników realizacji poszczególnych celów strategicznych. Obejmuje ona: nazwę wskaźnika, wartość bazową (w 2020 r.), źródło danych, w oparciu o które mierzony będzie wskaźnik oraz wartość/trend w roku docelowym (2030). Określenie wartości liczbowych wskaźników bazowych w większości przypadków nie jest możliwe, z uwagi na niedostępność danych. Rekomendowane jest, aby starać się określić w roku 2021 dane, które posłużą do monitorowania postępu w realizacji programu w latach kolejnych.

Tabela 33: Wskaźniki realizacji celów strategicznych *Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyńskie Duże na lata 2020-2030*.

Wskaźniki	Wartość wskaźnika w roku bazowym ³⁸	Źródło danych	Wartość/trend w roku docelowym
Cel strategiczny 1. Zwiększenie dostępności i atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej Supraśli i Narwi			
Liczba obiektów turystyczno-rekreacyjnych nad Narwią i Supraślą służących turystyce i rekreacji wodnej	Dane własne UG Dobrzyńskie Duże	Dane własne UG Dobrzyńskie Duże	Wzrost
Liczba przystani, slipów, pomostów na Narwi	Dane własne UG Dobrzyńskie Duże	Dane własne UG Dobrzyńskie Duże	Wzrost
Liczba projektów realizowanych we współpracy z SGGN, Gminą Wasilków i przedsiębiorcami w tworzeniu komplementarnej oferty opartej na Narwi i Supraśli	Dane własne UG Dobrzyńskie Duże	Dane własne UG Dobrzyńskie Duże	Wzrost

³⁸ Jako rok bazowy przyjęto 2020 r.

Liczba projektów turystycznych adresowanych do branży turystycznej	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Wzrost
Zwiększenie wykorzystania walorów dla turystyki kajakowej	Brak danych	UG Dobrzyńskie	Wzrost
Zwiększenie liczby mieszkańców pracujących w branży turystycznej	Brak danych	Dane PUP w Białymstoku Dane GUS Dane podmiotów turystycznych	Wzrost
Cel strategiczny 2. Stworzenie we współpracy z partnerami gospodarczymi, biznesowymi i samorządowymi infrastruktury umożliwiającej zrównoważoną rekreację i turystykę, z uwzględnieniem posiadanych walorów przyrodniczych i kulturowych			
Zwiększenie liczby całorocznych atrakcji turystycznych	4	Dane własne UG Dobrzyńskie	Do 10 atrakcji
Zwiększenie frekwencji biletowanych atrakcji turystycznych	Według danych od przedsiębiorców	Jak wyżej	Do 20%
Liczba projektów związanych z tworzeniem i infrastrukturą turystycznej i paraturystycznej	Dane własne UG Dobrzyńskie	<i>Strategia Gminy</i>	Do 25 %
Liczba imprez i wydarzeń adresowanych do turystów	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne Urzędu Gminy	Do 50%
Liczba utworzonej bazy noclegowej i gastronomicznej	5	Dane własne Urzędu Gminy	Do 100%
Liczba obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i turystycznej w gminie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne Urzędu Gminy	Wzrost
Udostępnianie i promocja zabytków zgodnie z Programem Opieki nad Zabytkami	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne Urzędu Gminy	Wzrost
Zbudowanie platformy współpracy na rzecz rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne Urzędu Gminy	Wzrost
Wzrost długości szlaków turystycznych	15,6 km	Dane własne UG Dobrzyńskie	Do 25%
Wzrost długości ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych	1,3 km	Jak wyżej	Do 20 km
Zwiększenie liczby mieszkańców pracujących w branży turystycznej	Brak danych	Dane PUP w Białymstoku Dane GUS Dane podmiotów turystycznych	Wzrost
Cel strategiczny 3. Poprawa dostępności i turystyczno-rekreacyjnego wykorzystania obszarów cennych przyrodniczo, leśnych i wiejskich			
Liczba obiektów agroturystycznych na obszarach wiejskich	2	Dane własne Urzędu Gminy	Wzrost
Liczba inicjatyw dotyczących ekoturystyki, turystyki i rekreacji przyrodniczej	0	Dane własne Urzędu Gminy	Wzrost
Liczba spotkań z zarządzającymi obszarami przyrodniczymi w rozwoju turystyki i rekreacji	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Wzrost
Liczba publikacji walorów przyrodniczych gminy	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Wzrost
Cel strategiczny 4. Wykreowanie atrakcyjnych produktów turystyczno-rekreacyjnych i wizerunku gminy jako rozwijającej wypoczynek i rekreację			
Organizacja punktu informacji turystycznej przy Gminnym Centrum Kultury	Zadowolająca	Badania satysfakcji klientów	Wzrost

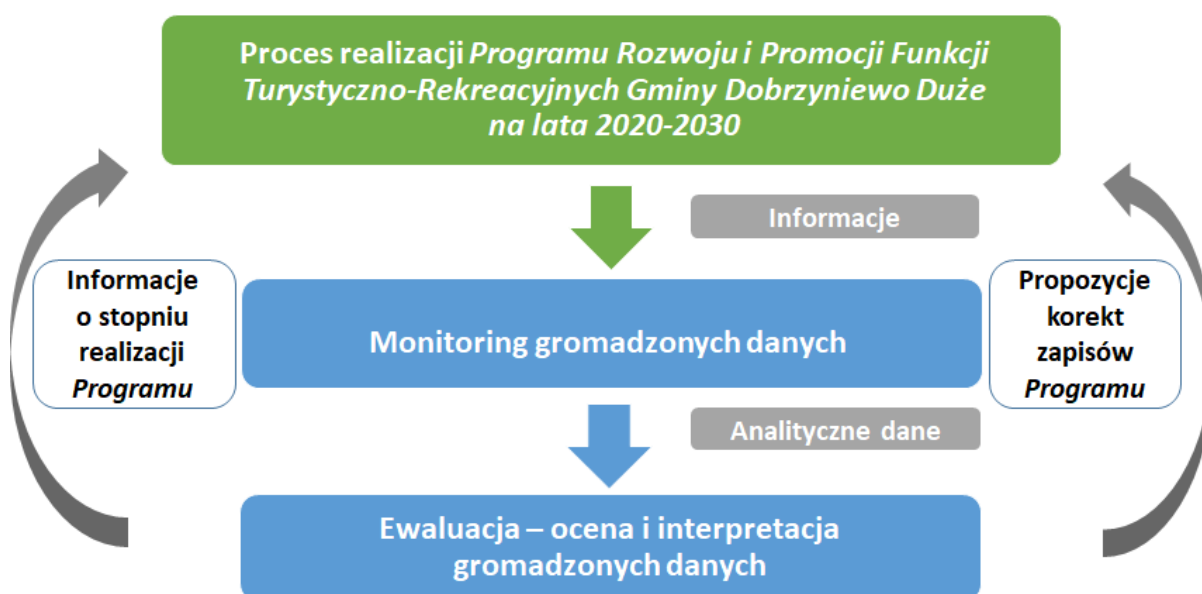
Liczba spotkań środowiska turystycznego	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Wzrost
Liczba produktów opartych na potencjale przyrodniczym	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Wzrost
Liczba nowych produktów turystyczno-rekreacyjnych	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Wzrost
Liczba inicjatyw budowania marki gminy	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Wzrost
Poprawa wizerunku turystycznego gminy	Dane własne UG Dobrzyńskie	Dane własne UG Dobrzyńskie	Poprawa

Źródło: Opracowanie własne 2BA doradztwo strategiczne

20.3 Ocena efektywności i skuteczności realizacji Programu

Oprócz działań monitorujących realizację zadań i działań niezbędne jest przeprowadzanie okresowej ewaluacji Programu i celów strategicznych.

Rysunek 14: Schemat monitoringu i ewaluacji Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyńskie Duże na lata 2020-2030

Źródło: Opracowanie własne 2BA doradztwo strategiczne

Ewaluacja ma dać odpowiedzi na następujące pytania dotyczące realizacji Programu:

- Czy cele odpowiadają potrzebom?
- Czy adresaci i partnerzy (głównie podmioty branży turystycznej) znają Program i utożsamiają się z nim?
- Czy to, co osiągnięto jest tym, co planowano?
- Czy Program spełniła oczekiwania adresatów i partnerów?
- Czy efekty działania są trwałe, długookresowe?
- Czy została spełniona wizja rozwoju przewidziana dla Strategii?

Rezultatem tego procesu będą raporty ewaluacyjne, przygotowywane na podstawie następujących źródeł:

- Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030,
- inne dane i informacje wydziałów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych,
- dane Głównego Urzędu Statystycznego,
- informacje i dane instytucji publicznych,
- dane i informacje pochodzące od branży turystycznej,
- badania ankietowe przeprowadzone wśród turystów,
- dane uzyskane innymi metodami badań bezpośrednich (np. spotkania i konsultacje z branżą turystyczną).

21 Spis rysunków i tabel

Rysunek 1: Drzewo problemów – drzewo celów strategicznych dot. rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej w gminie Dobrzyniewo Duże.	48
Rysunek 2: Cele operacyjne dot. rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej w gminie Dobrzyniewo Duże.....	49
Rysunek 3: Szlaki konne (mapa 1), piesze (mapa 2) i rowerowe(mapa 3) w planach BOF-u.....	51
Rysunek 4: Kilometraż rzeki Supraśl i Narew.	59
Rysunek 5: Propozycje nazw wiosek tematycznych w gminie Dobrzyniewo Duże.....	61
Rysunek 6: Skojarzenia związane z gminą Dobrzyniewo Duże.	66
Rysunek 7: Filary marki gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyki i rekreacji.....	66
Rysunek 8: Wartości marki gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyki i rekreacji.....	68
Rysunek 9: Korzyści oferowane przez markę gminy Dobrzyniewo Duże w kontekście turystyki i rekreacji.	69
Rysunek 10: Schemat realizacji <i>Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030</i>	78
Rysunek 11: Proces planowania operacyjnej realizacji <i>Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030</i>	79
Rysunek 12: Zasoby potrzebne do realizacji strategicznych <i>Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030</i>	80
Rysunek 13: Ramowy harmonogram realizacji <i>Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030</i>	80
Rysunek 14: Schemat monitoringu i ewaluacji <i>Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030</i>	84
Tabela 1: Obszary cenne przyrodniczo znajdujące się na terenie gminy Dobrzyniewo Duże.	7
Tabela 2: Charakterystyka dostępności rzeki Supraśl od strony lądowej.	8
Tabela 3: Zabytki architektury sakralnej i świeckiej gminy Dobrzyniewo Duże.....	10
Tabela 4: Wydarzenia kulturalne na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże.	11
Tabela 5: Wydarzenia sportowe na terenie Gminy Dobrzyniewo Duże.	13
Tabela 6: Inne atrakcje antropogeniczne i zagospodarowane przyrodnicze w gminie Dobrzyniewo Duże 13	13
Tabela 7: Zespoły folklorystyczne w gminie Dobrzyniewo Duże.	13
Tabela 8: Agroturystyka.....	16
Tabela 9: Inne obiekty noclegowe.	16
Tabela 10: Obiekty gastronomiczne.	17
Tabela 11: Jeździectwo.	17
Tabela 12: Turystyka zdrowotna.....	18
Tabela 13: Ośrodki i obiekty sportowo-rekreacyjne ukierunkowane na obsługę ruchu turystycznego.....	18
Tabela 14: Szlaki Turystyczne na terenie gminy Dobrzyniewo Duże.	19
Tabela 15: Organizacje związane z turystyką, kulturą i sportem.	20
Tabela 16: Koła Gospodyń Wiejskich.	21
Tabela 17: Organizatorzy turystyki i wypoczynku oraz przewodnicy.	22
Tabela 18: Organizacje i stowarzyszenia zrzeszające gminy obszaru Górnej Narwi.	22
Tabela 19: drogi powiatowe.	24
Tabela 20: Drogi Gminne.	25
Tabela 21: Rodzaje i formy turystyki i rekreacji.....	28
Tabela 22: Segmenty w zakresie realizacji funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże.....	30
Tabela 23: Produkty turystyczne dostępne w gminie Dobrzyniewo Duże.....	32
Tabela 24: Ocena atrakcyjności wypoczynkowej i krajoznawczej gmin powiatu białostockiego.	36
Tabela 25: Potencjalna atrakcyjność turystyczna gmin powiatu białostockiego.....	36

Tabela 26: Potencjał turystyczny gmin powiatu białostockiego	37
Tabela 27: Ranking atrakcyjności turystycznej gmin obszaru Górnej Narwi w podziale na poszczególne elementy walorów turystycznych.....	38
Tabela 28: Analiza 5 Sił Konkurencyjnych turystyki według Porter’a dla gminy Dobrzyniewo Duże.	39
Tabela 29: Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej gminy Dobrzyniewo Duże.....	43
Tabela 30: Propozycja komunikacji cech wizerunkowych marki gminy Dobrzyniewo Duże.	73
Tabela 31: Liczba polubieni i obserwujących fanpage z podziałem na gminy ze stowarzyszenia BOF.....	76
Tabela 32: Założenia systemu monitorowania <i>Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030</i>	81
Tabela 33: Wskaźniki realizacji celów strategicznych <i>Programu Rozwoju i Promocji Funkcji Turystyczno-Rekreacyjnych Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030</i>	82

22 Źródła:

1. *Opracowanie spójnego dokumentu zawierającego przeprowadzoną diagnozę gmin pod kątem turystyki i potrzeb inwestycyjnych oraz działań niezbędnych do budowy i rozwoju produktu turystycznego na obszarze Stowarzyszenia Gmin Górnej Narwi*, 2BA doradztwo strategiczne na zlecenie SGGN, Nysa – Turośń Kościelna, 2021.
2. Sztando, A, *Strategia Rozwoju Gminy Dobrzyniewo Duże na lata 2020-2030*, Dobrzyniewo Duże, styczeń 2020, s. 20.
3. Statut Stowarzyszenia BOF przyjęty Uchwałą nr 13/2019 Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia BOF z 18 października 2019 r.
4. *Strategia rozwoju transgranicznego produktu turystycznego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027*, www.bof.org.pl/images/we-open-border-together/Strategia_produkту_transgranicznego_BOF-03.02.pdf,
5. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobrzyniewo Duże*, Dobrzyniewo Duże, 2019.
6. Tomczyk, R., *Inwentaryzacja Szlaku Kajakowego Rzeki Narew Na Odcinku Bondary – Strękowa Góra Oraz Szlaku Kajakowego Rzeki Narewki Na Odcinku Narewka – Bieńdziuga W Ramach Projektu Naturalnie Z Narwią*, SGGN, Turośń Kościelna, 2020.
7. Wpływ projektów z zakresu turystyki i kultury na rozwój społeczno- gospodarczy regionu. Potencjał turystyczny województwa podlaskiego”, E. Panfiluk (red.), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok 2015, t. 1.
8. www.bdl.pl Dane GUS znajdujące się w Banku Danych Lokalnych
9. bip.ug.dobrzyniewoduze.wrotapodlasia.pl/urząd/regulamin/
10. www.pilecka.pl Agnieszka Pilecka
11. Krynice - www.youtube.com/watch?v=YG009JAXpz4
12. wzhk.bialystok.pl/uploads/tiny/katalog/rejestr2020.pdf